

2007

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

» Годишен
ЕКОНОМСКИ
Извештај

Република Македонија
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

– Сектор за макроекономска политика –

ГОДИШЕН ЕКОНОМСКИ ИЗВЕШТАЈ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2007 ГОДИНА

Скопје, јуни 2008 година

КРАТЕНКИ

АВРМ	Агенција за вработување на Република Македонија
АД	Акционерско друштво
АДОР	Акционерско друштво за осигурување и реосигурување
БДП	Бруто домашен производ
БиХ	Босна и Херцеговина
ВФП	Вкупна факторска продуктивност
ДДВ	Данок на додадена вредност
ДЗ	Државни записи
ДЗС	Државен завод за статистика
ДО	Државни обврзници
ДХВ	Државни хартии од вредност
ЕБОР	Европска банка за обнова и развој
ЕУ	Европска Унија
ЕФТА	Европска асоцијација за слободна трговија (European Free Trade Association)
ЕЦБ	Европска Централна Банка
ИФЦ	Меѓународна финансиска корпорација (International Financial Corporation)
ИЛО	Меѓународна организација на трудот (International Labour Organization)
МБИ	Македонски берзански индекс
ММФ	Меѓународен Монетарен Фонд
МФ	Министерство за финансии
НБРМ	Народна Банка на Република Македонија
ОПЕС	Организација на земји извознички на нафта (Organization of Petroleum Exporting Countries)
пп	Процентни поени
ПДД	Персонален данок на доход
САД	Соединети Американски Држави
СДИ	Странски директни инвестиции
СМТК	Стандардна меѓународна трговска класификација
УЈП	Управа за јавни приходи
ФЗОМ	Фонд за здравствено осигурување на Република Македонија
ФП	Фонд за патишта
ФПИОМ	Фонд за пензиско и инвалидско осигурување на Република Македонија
ЦИЕ	Централна и Источна Европа

СОДРЖИНА

1. ЕКОНОМСКИТЕ ДВИЖЕЊА ВО СВЕТОТ	7
1.1. СВЕТСКАТА ЕКОНОМИЈА ВО 2007 ГОДИНА	7
1.2. ЦЕНИ НА СВЕТСКИТЕ СТОКОВИ БЕРЗИ	8
1.3. ДВИЖЕЊЕ НА ДЕВИЗНИТЕ КУРСЕВИ	9
1.4. ЕКОНОМСКИТЕ ДВИЖЕЊА ВО 2007 ГОДИНА ВО РАЗВИЕНИТЕ ЗЕМЈИ	11
1.5. ЕКОНОМСКИТЕ ДВИЖЕЊА ВО 2007 ГОДИНА ВО ЗЕМЈИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА (ЦИЕ)	13
2. МАКРОЕКОНОМСКИТЕ ДВИЖЕЊА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2007 ГОДИНА	15
2.1. МАКРОЕКОНОМСКИТЕ ТРЕНДОВИ ВО 2007 ГОДИНА	15
2.2. РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА НИЗ ПРИЗМА НА МЕЃУНАРОДНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	16
2.3. ИНДИКАТОРИ ЗА ЕКОНОМСКИОТ ЦИКЛУС	19
3. РЕАЛЕН СЕКТОР	22
3.1. БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	22
3.2. ИНДУСТРИСКО ПРОИЗВОДСТВО	23
3.3. ИНФЛАЦИЈА	24
3.4. ВКУПНА ФАКТОРСКА ПРОДУКТИВНОСТ	25
4. ФИСКАЛЕН СЕКТОР	27
4.1. ПРИХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ	27
4.2. РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ	29
4.3. БУЏЕТИ НА ФОНДОВИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	30
4.3.1. Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	30
4.3.2. Фонд за здравствено осигурување	30
4.3.3. Агенција за вработување	30
4.3.4. Фонд за патишта	31
4.4. САЛДО НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ И БУЏЕТИТЕ НА ФОНДОВИТЕ	31
5. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР	32
5.1. ПЛАТЕН БИЛАНС	32
5.1.1. Тековна сметка	32

5.1.2. Капитално–финансиска сметка	36
5.1.3. Девизни резерви	37
5.2. НАДВОРЕШЕН ДОЛГ	38
6. ЈАВЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	41
6.1. КОНТИНУИРАНИ ДРЖАВНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	42
6.1.1. Примарен пазар на државни хартии од вредност	42
6.1.2. Секундарен пазар на државни хартии од вредност	43
6.2. КРЕДИТЕН РЕЈТИНГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2007 ГОДИНА	44
7. МОНЕТАРЕН СЕКТОР	45
7.1. МОНЕТАРНИ ДВИЖЕЊА	45
7.2. ВКУПНИ ДЕПОЗИТИ	45
7.3. ПЛАСМАНИ НА БАНКИТЕ	46
7.4. КАМАТНИ СТАПКИ	47
8. ФИНАНСИСКИ ПАЗАРИ И ИНСТИТУЦИИ	48
8.1. БАНКАРСТВО	48
8.2. ПАЗАР НА КАПИТАЛ	49
8.3. ИНВЕСТИЦИСКИ ФОНДОВИ	50
8.4. ПЕНЗИСКИ ДРУШТВА	51
8.5. ОСИГУРУВАЊЕ	52
8.6. ЛИЗИНГ	54
9. СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР	55
9.1. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА	55
9.1.1. Полови и старосни карактеристики на активноста на работната сила	55
9.1.2. Вработеност	55
9.1.3. Старосна, полова и образовна структура на невработеноста	56
9.2. АНАЛИЗА НА ПОЛИТИКАТА НА ПЛАТИ И ПЕНЗИИ	57
9.3. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	58
АНЕКС	59
А. РЕАЛЕН СЕКТОР	60
Табела А.1. Основни макроекономски индикатори	60
Б. ФИСКАЛЕН СЕКТОР	62
Табела Б.1. Општ владин буџет	62
В. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР	65

Табела В.1. Платен биланс на РМ	.65
Табела В.2. Надворешно трговска размена (во милиони евра)	.66
Табела В.3. Извоз и увоз по економски групации на земјите	.67
Табела В.4. Извоз и увоз по поважни земји	.68
Табела В.5. Извоз и увоз по економска намена	.69
Табела В.7. Бруто надворешен долг на Република Македонија (состојба)	.70
Г. МОНЕТАРЕН СЕКТОР	.72
Табела Г.1. Монетарен преглед (во милиони денари)	.72
Д. СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР	.74
Табела Д.1. Мерки на активност на населението	.74
Табела Д.2. Вработени според сектори, економски статус и вид на сопственост (возраст 15+)	.74
Табела Д.3. Социјална заштита	.74

ПРЕДГОВОР

Почитувани,

Светските економски движења во 2007 година беа резултат на повеќе настани кои придонесоа за забавување на темпото на глобалната експанзија. Финансиската криза која зададе удар на целокупниот финансиски систем на САД и претставуваше опасност за останатите (развиени) економии, драматичниот пораст на цените на металите, енергенсите и храната на светските стокови берзи и депресијацијата на американскиот долар, се можеби најзначајните случувања кои влијааа на нив. Освен од економски фактори, движењата во светската економија во 2007 година во голема мера беа детерминирани и од низа неекономски фактори - климатски промени и политичка нестабилност во различни делови од светот.

За Република Македонија 2007 година беше најуспешната економска година во изминатиот 17 годишен период на самостојност. Економските резултати во 2007 година се потврда за успешноста на амбициозната економска програма на Владата на Република Македонија, поддржана од дисциплинирана фискална политика и конзистентна монетарна политика. Потврда за интензивните реформи во Република Македонија се и извештаите на две реномирани светски институции. Првиот, е Извештајот Doing Business 2008, во издание на Светската банка и Меѓународната финансиска корпорација (IFC), според кој Република Македонија во конкуренција од 179 држави е позиционирана на високото четврто место меѓу најдобрите десет реформатори за 2006/07 во сферата на економијата. Ваквиот скок се должи на прогресот што Република

Македонија го направи во скратувањето на времето и трошоците за започнување на бизнис, а особено на даночната реформа со која се намалија и израмнија даночните стапки на персоналниот данок на доход (од 15%, 18% и 24% на 10%), данокот на добивка (од 15% на 10%) и данокот на задршка (од 15% на 10%), што придонесе за транспарентни и ефикасни административни процедури, едноставно и лесно пресметување на даноците и пополнување на даночните формулари.

Второто признание доаѓа од Transparency International, која ја рангираше Македонија на 84-то место според индексот на перцепција на корупцијата. Напредокот за 21 место, покажува дека Македонија се движи во вистинската насока. Овие два извештаи, но и позитивните оценки од ММФ за политиките кои ги спроведуваше Владата на Република Македонија, се од исклучително значење за нас, како потврда за досега вложениот труд и поттик за понатамошни реформи.

Во Годишниот економски извештај за 2007 година содржани се бројни анализи и податоци за сите економски сектори, но јас во ова мое обраќање би ги издвоил најзначајните показатели. Стапката на раст на Бруто домашниот производ (БДП) во 2007 година изнесува 5,1%, што претставува највисок пораст на БДП од осамостојувањето на Република Македонија до денес, при што значајно е дека порастот е диверзифициран, односно пораст забележаа речиси сите производни сектори, освен земјоделството каде се забележува опаѓање од 2,9%. Растот беше најизразен кај услужниот сектор. Просечната стапка на инфлација во 2007 година и покрај инфлаторните притисоци кои особено беа изразени во последниот квартал заради порастот на цената на храната и енергенсите на светските берзи, беше ниска и изнесуваше 2,3%.

Растот во реалниот сектор е пресликан и во надворешниот сектор, при што растот на извозот во 2007 година изнесува 39,8%, додека растот на увозот 38,9%, што истовремено укажува на благо реално намалување на трговскиот дефицит. Сепак, најзначајно е што ваквите позитивни движења имаа своја позитивна рефлексија во социјалната сфера. Така, стапката на невработеност според Анкетата на работна сила (ILO дефиниција) за четвртиот квартал од 2007 година изнесува 34,7%, што во однос на истиот период од 2006 година претставува намалување од 1,8 пп. Истовремено, остварен е и номинален раст на просечната плата од 7,9% и реален раст од 5,5%, што предизвика пораст на куповната сила на граѓаните, односно личната потрошувачка, со високо позитивно влијание врз растот на БДП.

Фискалната политика во 2007 година, беше прудентна согласно договорениот аранжман со Меѓународниот Монетарен Фонд. Притоа, во 2007 година беа преземени значајни фискални реформи, односно беше воведена единствена стапка од 10% на персоналниот данок на доход и данокот на добивка, односно рамен данок, со преодна стапка од 12% во 2007 година, намалување на ДДВ за земјоделските производи од 18% на 5%, а во втората половина на годината и за дополнителни производи, како лекови и медицински помагала, компјутери и компјутерска опрема, сончеви колектори и јавен превоз. Од особена важност е што во овој период, и покрај значителните даночни реформи, даночните приходи забележаа раст поголем за 16% во однос на 2006 година, при што приходите од данокот на добивка надминуваат 50% од планираното. Ваквото зголемување на даночните приходи се должи на повеќе фактори од кои најважни се: значително зголемениот економски раст, високиот раст на профитабилноста на претпријатијата во 2006 година (29,7%), административните олеснувања за плаќање на даноци, промената на однесувањето на економските агенти, односно намалување на сивата економија, како и решителната борба на Управата за јавни приходи и Царината за подобра наплата на даночните приходи.

Остварените резултати кои се презентирани во Годишниот економски извештај во 2007 година се плод на посветената работа на Владата на Република Македонија во реализирањето на зацртаните економски реформи, но и на способноста

на истата да носи мудри одлуки во моменти кога треба бргу да се делува. Секогаш може подобро и повеќе. Свесни за проблемите и идните предизвици, продолжуваме понатаму.

Во 2008 година, како и до сега, продолжуваме со посветена работа со цел создавање функционална, конкурентна пазарна економија, способна да се носи со предизвиците на патот кон Европската Унија и минимизирање на негативните ефекти од процесот на реалната конвергенција кон европската економија. Во 2008 година продолжуваме со посветена работа за да ја реализираме клучната економска цел - понатамошно зголемување на економскиот раст и подобрување на животниот стандард на граѓаните на Република Македонија. Ние покажавме дека знаеме и дека можеме. Остануваме на истиот курс, да работиме за подобра иднина на граѓаните на Република Македонија.

Со ѝочиш,
Министер за финансии,
Д-р Трајко Славески

1. ЕКОНОМСКИТЕ ДВИЖЕЊА ВО СВЕТОТ

1.1. Светската економија во 2007 година

Светските економски движења во 2007 година, освен од економски фактори, во голема мера беа детерминирани и од неекономски фактори - климатски промени и политичка нестабилност во различни делови од светот.

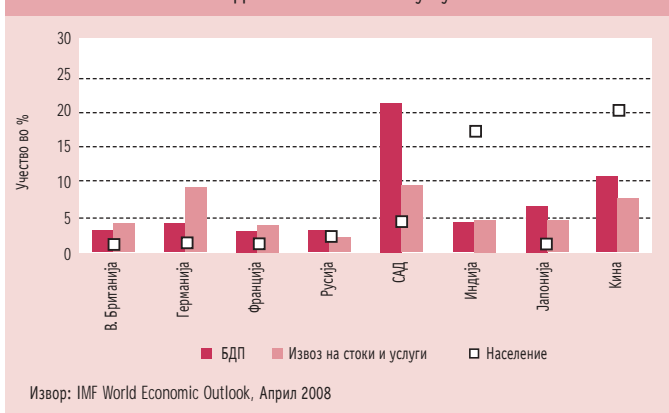
Глобалната економска експанзија во 2007 година го забави темпото првенствено заради големите финансиски кризи, поттикнати од случувањата на пазарот на недвижности, особено во САД. Економијата на САД во изминатата година се соочуваше со финансиски потреси кои најнапред се појавија на секундарниот хипотекарен пазар, а потоа се проширија и во други сегменти. Економскиот раст во Западна Европа, исто така, започна да забавува, додека во Јапонија економските активности беа пофлексибилни на промените. Во 2007 година, неразвиените и земјите во развој не беа изложени на значителните финансиски турбуленции и, предводени од Кина и Индија (со раст од 11,4% и 9,2%, соодветно), продолжија да остваруваат повисоки стапки на раст.

Светската економија во 2007 година беше под влијание на интеракцијата на две значајни сили: финансиските кризи кои ги погодија развиените земји и понатамошната глобализација и конвергенција на неразвиените економии.

Севкупно, **глобалниот БДП забележа пораст од 4,9%** во 2007 година, што е значително над просечниот раст од 3,9% во изминатите 7 години.

Порастот на цените на енергенсите и храната на светските берзи во 2007 година ја разгорија инфлацијата во многу земји. Инфлациските движења беа особено изразени кон крајот на годината. Така, **глобалната стапка на инфлација во 2007 година изнесуваше 3,9%**, во која храната учествуваше со 1,7 процентни поени (пп). Во земјите во развој општото зголемување на цените беше поизразено заради зголемениот економски раст и растот на агрегатната побарувачка, како и заради

График 1.1. Учество на одделни земји во вкупното население, БДП и извоз на стоки и услуги

поголемото учество на енергијата и прехранбените производи во потрошувачката кошничка. На Средниот Исток годишната стапка на инфлација изнесуваше 10,4%, во Африка 6,3%, а во Централна и Источна Европа 5,6%.

Зголемувањето на цените на стоките неповолно влијаеа на платниот биланс на земјите нето-увознички на стоки. Обемот на светската размена во 2007 година е зголемен за 6,8% на годишно ниво, при што стоковната размена регистрира раст од 6,4%, што е за 2,7 пп помалку во однос на растот на стоковната размена во 2006 година. Најголем извозник во 2007 година остануваат САД со 9,6% учество во светскиот извоз, следени од Германија со 9,2% учество, додека на третото место Кина партиципира со 7,8% во вкупниот извоз (види График 1.1.).

1.2. Цени на светските стокови берзи

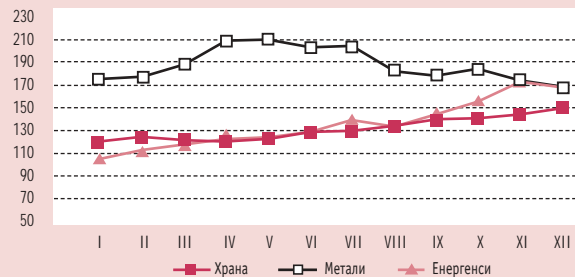
Во текот на 2007 година, цените на светските берзи забележаа силен пораст, предводени од металите, потоа суровините и прехранбените производи.

Цените на металите во 2007 година пораснаа повеќе од цените на било која друга стока во последните четири години, пред сè заради зголемената побарувачка од Кина. Цените на металите на кои Кина е нето-увозник, особено на бакарот, остварија изразито висок раст, додека цените на металите на кои Кина е нето извозник, главно алуминиум и цинк, исто така се зголемија, но со многу побавно темпо. Паралелно со глобалното стеснување на понудата на кредити во август и септември, цените на металите паднаа повеќе од 10% (заради тоа што се делумно сензитивни на забавувањето на економската активност и можно е да биле изложени на спекулативни притисоци кога инвеститорите ги затвориле своите позиции за да ги финансираат другите загуби на нивните портфолија). Цените на металите го достигнаа својот врв во 2007 година, но се очекува да опаднат за 5% во 2008 година и да продолжат да се намалуваат во 2009 година, бидејќи растечката понуда доведува до вишок на пазарите.

Цената на никелот бележеше константен пораст во првата половина од 2007 година, пред сè како резултат на хронично ниските залихи и силната побарувачка за нерѓосувачки челик, но истата започна вртоглаво да паѓа и се намали за 50% до крајот на годината. Овој пад беше резултат на зголемувањето на залихите и ниската побарувачка за овој метал. Меѓутоа, во споредба со минатата година, цената на никелот порасна за 53%.

Цената на оловото растеше во текот на целата година, а забележа пад во последните два месеци од 2007 година. Растот се должи на суспензијата на производството од Австралија, поврзано со еколошки прашања и намалениот извоз од Кина. Падот на

График 1.2. Индекси на цени на примарни производи (2005=100)

Извор: ММФ

цената во ноември и декември е резултат на зголемувањето на залихите и очекувањата дека производството од Австралија ќе продолжи во првиот квартал на 2008 година. Во споредба со 2006 година, цената на оловото во 2007 година порасна за 100%.

Кај другите метали, зголемување на берзанските цени во однос на 2006 година е забележано кај *златото* од 15,7% и *бакарот* од 5%.

Цените на енергенсите на светските берзи во 2007 година, исто така, бележат раст, како резултат на континуируаниот пораст на цената на нафтата и трагање по други поевфтини извори на енергија. Супституцијата е забележителна кај производството на електрична енергија, каде сè повеќе нафтата се заменува со јагленот и природниот гас. Кај транспортот не постојат алтернативни извори кои може позначително да ја намалат побарувачката за нафта.

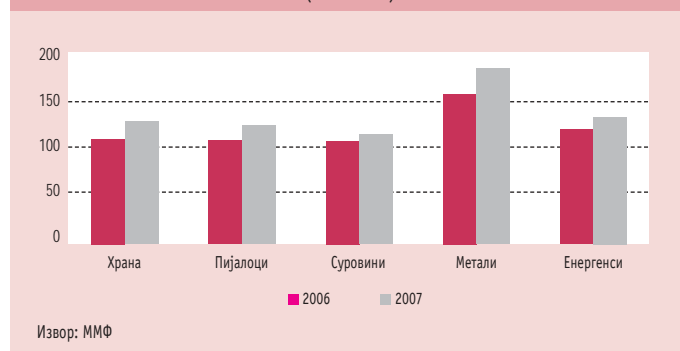
Номиналната цена на нафтата, мерена во американски долари, урна историски рекорд во ноември, достигнувајќи речиси 100 долари за барел на промптните пазари¹. Високите цени на нафтата ја забавија глобалната побарувачка за нафта. Цената на суровата нафта забележа континуиран пораст во 2007 година и речиси двојно се зголеми во периодот јануари-декември. Во однос на 2006 година, цената на нафтата порасна за 12%. Порастот на цената е резултат на зголемената побарувачка за овој енергенс на светскиот пазар, намаленото производство на ОПЕС во изминатиот период, како и на опаѓањето на залихите и стравот од прекин на снабдувањето заради недостаток на овој енергенс. Исто така, и депрецијацијата на доларот влијаеше врз зголемувањето на цените на нафтата. Побарувачката за нафта во 2007 година се намали во Европа и Русија, а порасна насекаде низ светот, заради рапидниот раст на доходот на неразвиените и земјите во развој.

Бидејќи резервите на ОПЕС се ограничени и производство се одржува на ниско ниво, цената на нафтата ќе остане висока и променлива на среден рок, над нивото од 75 долари за барел до 2009 година. На долг рок, можно е намалување на цените на 50 долари за барел, заради зголемената грижа за животната средина и употреба на алтернативни видови на енергија, кои ќе придонесат за ублажување на растечката побарувачка на нафта.

Цената на јагленот во 2007 се зголеми за околу 80%, а цената на *природниот гас* остана непроменета.

Растот на **цените на земјоделските производи** во текот на 2007 година беше резултат на зголемената побарувачка за храна, особено во земјите во развој, што придонесе за зголемување од 20% на цените на храната на

График 1.3. Индекси на цени на примарни производи (2005=100)

1) Промптни пазари (spot markets) се пазари каде добрата се продаваат за готови пари и се испорачуваат веднаш. Значи, купопродажниот договор на овие пазари се реализира веднаш.

глобално ниво. Во споредба со 2000 година, кога цените на храната беа на најниско ниво, истите пораснаа за 75%. Зголемената побарувачка за храна е резултат на зголемената употреба на житните култури за производство на биогорива, рапидниот раст на доходот во земјите во развој, зголемените цени на ѓубривата, сушите и разочарувачките жетви кои ги погодија најзначајните земји извознички на храна. Суровините за производство на биогорива играат сè позначајна улога на пазарите на земјоделски производи.

Порастот на цените кај прехранбените производи е најистакнат кај *маслото за јадење* (50%) и *житниите култури* (22%), меѓу кои значително пораснаа цените на пченицата и пченката. Пораст на цените на светските берзи доживеа и цената на *сојата*, како и цените на *какао* и *кафе*, кои ги зголемија цените на пијалоците за 13%. Во 2007 година се намали единствено цената на *шеќерот* за 32%, како резултат на подобрување на условите за производство во Индија, Пакистан и Тајланд и зголемувањето на плантажите и поволните климатски услови кои го зголемија производството во Бразил.

Цените на суровините на светските берзи (дрвен материјал и дрвна граѓа, памук, јута, каучук, волна и др.), во 2007 година забележаа благ пораст, додека цените на ѓубривата значително пораснаа.

1.3. Движење на девизните курсеви

Номиналниот ефективен девизен курс на еврото² по извесното опаѓање во 2005 година од неговиот врв достигнат во 2004 година, во 2006 година значително закрепна. На почетокот на 2007 година еврото продолжи да апрецира во однос на останатите светски валути, главно потпирајќи се на растечкиот тренд од претходната година. Трендот на апрецијација забави во периодот од мај до средината на август, кога еврото се движеше во релативно тесен опсег. Во контекст на превирањата на глобалниот финансиски пазар, еврото депрецираше во август, пред да оствари силна апрецијација во остатокот од годината.

Пред крајот на годината, номинално, еврото беше за 6,3% над нивото од јануари, и 8,2% повисоко од неговото просечно ниво во 2006 година. Апрецијацијата беше најмногу изразена во однос на американскиот долар, потоа во однос на британската фунта, како и поумерена апрецијација во однос на јапонскиот јен, кинескиот ренминби и швајцарскиот франк.

Апрецијацијата на еврото наспроти доларот главно беше резултат на променетата пазарна проценка на движењето на циклусот во двете економски области во полза на Евро зоната и на движењата на каматниот диференцијал. Исто така, постојано високиот дефицит на тековната сметка во САД придонесе за слабеењето на американската валута. Во првите месеци од 2007 година, објавувањето квалитетни податоци за Евро зоната споредено со слабостите во податоците за САД доведе до стеснување на каматниот диференцијал. Од мај до средината на август, девизниот курс евро/долар помина низ неколку флукуации, откако учесниците на пазарот ја ревидираа нивната проценка за релативната циклична

1) Со оглед дека девизниот курс на денарот е фиксиран за еврото, анализата се однесува на еврото во однос на останатите главни валути.

сила на двете економии. По краток иницијален период на депрецијација како резултат на финансиските турбуленции предизвикани од глобалната ликвидносна криза на пазарите на пари и кредити, еврото силно апрецираше во однос на доларот во периодот од крајот на август до крајот на ноември. Слабењето на доларот најверојатно е поврзано со потценување на очекувањата на пазарните учесници за изгледите на раст на американската економија, а помалку резултат на објавувањето на очекуваните резултати за американскиот пазар на труд и домување. По достигнатата вредност од 1,49 долари на 27 ноември 2007 година, до крајот на годината еврото незначајно депрецираше и изнесуваше 1,47 долари на 31 декември 2007 година, што претставува пораст за 11,8% од почетокот на годината.

Во 2007 година, забележано е и *зајакнување на еврото во однос на јапонскиот јен* и покрај нестабилноста на краток рок. Еден од главните фактори што влијаеше врз движењето на вредноста на јапонската валута претставува промената во нивото на ризик за меѓународните инвеститори, како и промени во степенот на атрактивност за вршење одредени трансакции познати како "carry trades" - продавање валута со релативно ниска каматна стапка, а купување валута со повисока каматна стапка. На овој начин, инвеститорот настојува да заработи од разликата во каматните стапки која би можела да биде значајна, а што зависи од нивото на задолженост што инвеститорот го избира. Ниските јапонски каматни стапки и историски нискиот степен на непостојаност на движењето на девизниот курс, во комбинација со поволниот однос кон ризик од страна на меѓународните инвеститори, придонесе за значајно зголемување на обемот на вакви трансакции. На 13 јули, еврото достигна висока вредност од 168,67 јапонски јени. Трендот на апрецијација на еврото се прекина во пресрет на глобалните финансиски турбуленции, што доведе до повторна проценка на ризикот од страна на меѓународните инвеститори и намалување на "carry trades" трансакциите. Од средината на август до средината на октомври, еврото повторно зајакна во однос на јапонскиот јен, иако движењето на девизниот курс евро/јен забележа одредени турбуленции. На 31 декември 2007 година, еврото се позиционираше на ниво од 164,93 јени или за 5,1% повисоко отколку на почетокот од годината.

Еврото, исто така, апрецираше и во однос на фунтата стерлин во 2007 година (за околу 9,2%) во периодот септември-декември. При крајот на декември 2007 година, еврото се тргуваше за 0,73 фунти, што е негова највисока вредност откако започна да функционира како единствена валута во 1999 година. Опаѓањето на фунтата беше поврзано со пазарните очекувања за понатамошно намалување на каматните стапки од страна на Банката на Англија, како одговор на неповолното финансиско и економско окружување.

Во 2007 година, еврото зајакна и во однос на валутите на некои азиски земји. Еврото позначајно апрецираше во однос на корејската валута за 12,5% и хонгконгшкиот долар за 12,1%, а поумерено во однос на сингапурскиот долар 4,8% и кинескиот ренминби 4,6%. Релативната апрецијација во однос на кинеската валута ја одрази во одреден обем, поголемата волја на кинеските авторитети да дозволат посилна апрецијација на нивната валута во однос на американскиот долар, посебно на крајот од годината.

Апрецијацијата на еврото во однос на овие валути беше делумно контрабалансирано со *дејрецијацијата на еврото во однос на илскајта злотка од 6,2%, канадскиот долар 5,4%, норвешкајта круна 3,4% и чешкајта круна 3,1%*.

Реалните ефективни девизни курсеви на еврото, базирани на различни трошоци и мерења на цените, исто така, апрецираа во текот на 2007 година. Во четвртиот квартал во 2007 година, реалниот ефективен девизен курс на еврото базиран на потрошувачките цени беше околу 5,5% над нивото утврдено една година претходно.

1.4. Економските движења во 2007 година во развиените земји

Глобалното забавување на економските активности и ширењето на финансиската криза, предизвикаа неповолни прилики во развиените земји и отежување на условите за економски раст на повеќе региони во светот.

Карактеристично за развиените економии во 2007 година е релативно помалиот раст на БДП од 2,7%, во однос на остварените 3% во 2006 година. Во 2007 година, економскиот раст беше инициран од приватната потрошувачка, која се зголеми за 2,6%, додека растот на бруто домашните инвестиции изнесуваше 1,7%, што претставува намалување за 2,3 пп во споредба со претходната година.

Главен носител на растот на развиените земји, и покрај забавената економска активност, беа САД со 38% придонес во растот на БДП. Растот на БДП во САД изнесуваше 2,2%. Заради случувањата на пазарот на недвижности во САД настанаа контракции во домашните инвестиции и истите во 2007 година опаднаа за 2%, што ќе се одрази и врз идниот економски раст. Растот беше поддржан од експанзивна фискална политика што резултираше со 2,5% буџетски дефицит, раст на јавната потрошувачка за 1,9% и зголемување на приватната потрошувачка за 2,9%.

Во 2007 година, во најголем дел од земјите на Западна Европа, продолжи позитивниот тренд на економски раст. Земјите кои припаѓаат на Евро зоната остварија раст на БДП од 2,6% во 2007 година, додека БДП на Велика Британија и покрај осцилациите во банкарскиот сектор забележа раст од 3,1%. Апрецијацијата на еврото и намалената извозна активност (0,6% од БДП) имаа значително влијание врз растот. Во Евро зоната, двигатели на економскиот раст беа бруто домашните инвестиции, кои се зголемија за 4,4% во 2007 година, и јавната потрошувачка која се зголеми за 2,2%. Просечниот фискален дефицит на земјите од Евро зоната забележа намалување од 1,4% во 2006 година на 0,6% од БДП во 2007 година. Во овие земји, напредок беше постигнат и во социјалната сфера, со намалување на стапката на невработеност на 7,4%, што претставува пад за 0,8 пп во споредба со 2006 година.

Растот на земјите во Евро зоната, во 2007 година, како и претходните години, беше воден од Германија, која придонесе со 25,2% во економскиот раст на Евро зоната.

Во рамки на земјите од Евро зоната, највисоки стапки на економски раст беа остварени во Словенија, каде реалниот БДП порасна за 6,1%, во Луксембург 5,4% и во Ирска 5,3%. Покрај најголемиот пораст на БДП во Евро зоната, Словенија оствари и највисок пораст на цените. Најниска стапка на инфлација забележа Малта од само 0,7%. Франција, Холандија и Финска ја одржаа инфлацијата на стабилно ниво и цените во овие земји пораснаа за 1,6%. Најниска стапката на невработеност во Евро зоната беше забележана во Холандија, каде само 3,2% од работната сила се невработени, додека истата е највисока во Германија 8,4%.

Табела 1.1. Селектирани економски индикатори за развиени земји

	Реален пораст на БДП			Инфлација			Стапка на невработеност		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Развиени земји	2,6	3,0	2,7	2,3	2,4	2,2	6,0	5,7	5,4
Евро зона	1,6	2,8	2,6	2,2	2,2	2,1	8,6	8,2	7,4
- Германија	0,8	2,9	2,5	1,9	1,8	2,3	9,5	9,8	8,4
- Грција	3,8	4,2	4,0	3,5	3,3	3,0	9,8	8,9	8,3
- Италија	0,6	1,8	1,5	2,2	2,2	2,0	7,7	9,2	8,3
- Холандија	1,5	3,0	3,5	1,5	1,7	1,6	4,7	3,9	3,2
Велика Британија	1,8	2,9	3,1	2,0	2,3	2,3	4,8	5,4	5,4
САД	3,1	2,9	2,2	3,4	3,2	2,9	5,1	4,6	4,6
Јапонија	1,9	2,4	2,1	-0,3	0,3	0,3	4,4	4,1	3,9

Извор: ММФ, World Economic Outlook, април 2008

Понатаму, потребно е да се истакне дека во 2007 година најниска стапка на инфлација во развиениите земји, од 0,3%, беше забележана во Јапонија, каде потрошувачките цени останаа на приближно истото ниво од претходната година. Јапонија во 2007 година имаше највисок буџетски дефицит меѓу развиените земји, од 3,4% од БДП. Покрај тоа, стапката на невработеност во Јапонија остана една од пониските меѓу развиените земји и во 2007 година изнесуваше 3,9%. Најниска стапка на невработеност помеѓу развиените земји од 2,6% во 2007 година беше регистрирана во Норвешка.

Прозорец 1.1. Финансиската криза во 2007 година

Финансиската криза која се појави на хипотекарниот пазар во август 2007 година се оценува како една од поголемите финансиски кризи во последните неколку децении. Истата зададе удар на целокупниот финансиски систем на САД и претставуваше опасност за останатите (развиени) економии во светот. Кризата во САД потекна од т.н. housing bubble, односно пласирање хипотекарен кредит за нереално висока вредност на хипотеката, што потоа резултира со криза во моментот кога кредитобарателот не може да го отплати кредитот, а банката не може да го поврати истиот преку активирање на хипотеката. Поконкретно, мотивот за хипотекарно задолжување во САД се зголеми со растечките цени на недвижностите, но заемобарателите, исто така, веруваа дека ќе може хипотекарниот кредит да го рефинансираат подоцна, ако условите за кредитирање се подобрат (пред сè, се намали каматната стапка). Овој процес кој во САД започна од 2001 година тргна во негативна насока на крајот од 2006 година, кога цените на недвижностите почнаа да паѓаат и заемоимателите веќе не можеа да ги рефинансираат своите кредити, што се одрази врз делот од хипотекарниот пазар за високоризични хипотекарни пласмани. Во овој период, ликвидноста во целокупниот банкарски систем на САД дополнително опадна и заради зголемување на т.н. поништувања на правото на реоткуп на хипотеката³. Овие два процеса придонесоа каматните стапки на пазарот на хипотекарни кредити во САД значително да се зголемат. Оттука, кредитниот ризик на хипотекарниот пазар се зголеми и банките почнаа да регистрираат загуби како резултат на намалената отплата на кредитите. Ваквата криза потоа се прелеа и на секундарниот пазар на хипотеки, при што големи загуби претрпеа и имателите на хартии од вредност кои се засноваат на хипотекарните кредити (стекнати преку т.н. процес на секјуритизација на хипотекарните кредити).

Како резултат на порастот на кредитниот ризик, банките ја намалија својата кредитна активност и ги зголемија каматни стапки. Комерцијалните издавачи на хартии од вредност, исто така, мораа да ја зголемат каматната стапка на своите хартии од вредност. Најпосле, целокупниот хаос на финансискиот пазар во САД ја втурна економијата во рецесија, бидејќи повисоките каматни стапки ја потиснаа економската активност, а кредитната активност на банките се намали. На пазарот на недвижности, падот на цените предизвика забавување на градежните активности на нови недвижности.

Сето ова ја поттикна Централната банка на САД да ја намали дисконтната каматна стапка на историски најниско ниво, со цел да ја поттикне економската активност, процес кој треба да се случи во иднина и ефектите од истиот дополнително ќе се валоризираат.

Ефектот од финансиската криза кој имаше најдиректно влијание врз економијата на САД, се почувствува и во останатите економии. Неликвидноста на финансискиот систем на САД за кратко се

3) Поништување е правна процедура во која имателот на хипотека (заемодавателот) прибавува судски престанок на правото за реоткуп на хипотеката од страна на нејзиниот давател. Заемодавателот се стекнува со сигурност од заемобарателот преку ставање под хипотека некое средство, како куќа, за да го обезбеди кредитот. Ако заемобарателот стане кредитноспособен а заемодавателот се обиде да стекне сопственост над имотот што бил заложен, Судот може да му го даде на заемобарателот правото за реоткуп на имотот ако го отплати долгот. Кога ваквото прави постои, заемодавателот не може да биде сигурен дека успешно ќе може да го стекне имотот (во сопственост) во случај на неликвидност на заемобарателот, па заемодавателот бара да го поништи правото на реоткуп.

прелеа на финансиските пазари во останатите економии, најмногу во Евро зоната. Повеќето централни банки во економиите кои го почувствуваа ударот презедоа итни мерки за превенирање на целосно прелевање на кризата. Така, ЕЦБ веднаш почна да ја зголемува ликвидноста во системот преку своите инструменти, со цел да спречи пораст на каматните стапки над нивото дефинирано со дисконтната рамка на ЕЦБ. Исто така, централните банки ширум светот ја зајакнаа меѓусебната соработка, најнапред преку поинтензивната размена на информации и заедничко следење на пазарните трендови, а подоцна и преку заеднички координирани чекори за зголемување на ликвидноста. ЕЦБ, меѓу другото, ја зголеми и доларската ликвидност во својот систем, при што ликвидноста во евра не беше променета, меѓутоа целта беше да се подобрат глобалните услови на финансирање. Оттука, иако финансиската криза во САД се прелеа во економиите на повеќето развиени земји во светот, преку координирана акција на нивните централни банки, истата немаше значајни негативни репрекусии надвор. Превентивните акции на ЕЦБ индиректно ја изолираа и Република Македонија од прелевање на финансиската криза и загрозување на условите за кредитирање и инвестициска активност, односно од навлегување во период на рецесија.

1.5. Економските движења во 2007 година во земјите од Централна и Источна Европа (ЦИЕ)

Во 2007 година, во земјите од ЦИЕ, како и во развиените земји, беше регистрирано забавување на растот на БДП при растечка, но умерена стапка на инфлација и фискална одржливост. Позицијата во економските односи на земјите од ЦИЕ со остатокот од светот беше влошена и просечниот дефицит во тековната сметка на платниот биланс беше зголемен за 6,5%, од 6,2% на 6,6% од БДП.

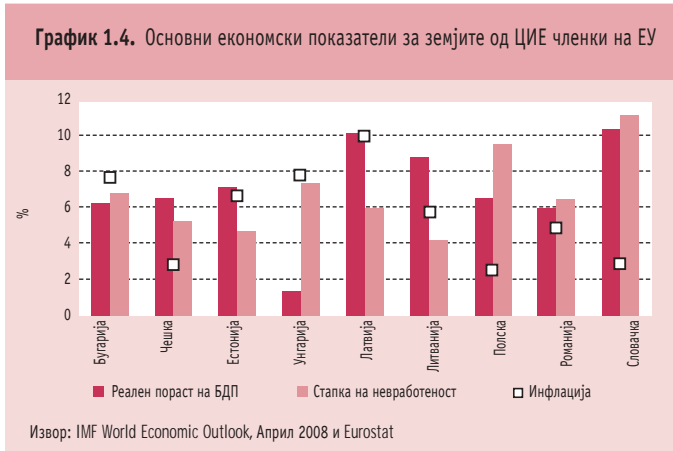
Табела 1.2. Селектирани макроекономски индикатори за избрани економии

	Реален пораст на БДП			Инфлација (CPI)			Тековна сметка на платниот биланс (во % од БДП)*		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Централна и Источна Европа	6,1	6,6	5,8	5,1	5,4	5,6	-4,7	-6,2	-6,6
Бугарија	6,2	6,3	6,2	6,0	7,4	7,6	-12,0	-15,6	-21,4
Полска	3,6	6,2	6,5	2,1	1,0	2,5	-1,6	-3,2	-3,7
Романија	4,1	7,9	6,0	9,0	6,6	4,8	-8,9	-10,4	-13,9
Словачка	6,6	8,5	10,4	2,8	4,4	2,8	-8,5	-7,1	-5,3
Русија	6,4	7,4	8,1	12,7	9,7	9,0	11,0	9,5	5,9
Турција	8,4	6,9	5,0	8,2	9,6	8,8	-4,7	-6,1	-5,7
Западен Балкан									
- Албанија	5,8	5,5	6,0	2,0	2,5	3,1	-7,4	-7,3	-8,3
- Босна и Херцеговина	3,9	6,7	6,0	4,3	6,1	1,5	-18,0	-8,4	-13,1
- Хрватска	4,3	4,8	5,6	3,3	3,2	2,9	-6,4	-7,8	-8,6
- Србија	6,2	5,7	7,5	17,3	12,7	6,8	-8,4	-11,5	-16,0
- Македонија	4,1	4,0	5,1	0,5	3,2	2,3	-2,7	-0,9	-3,1

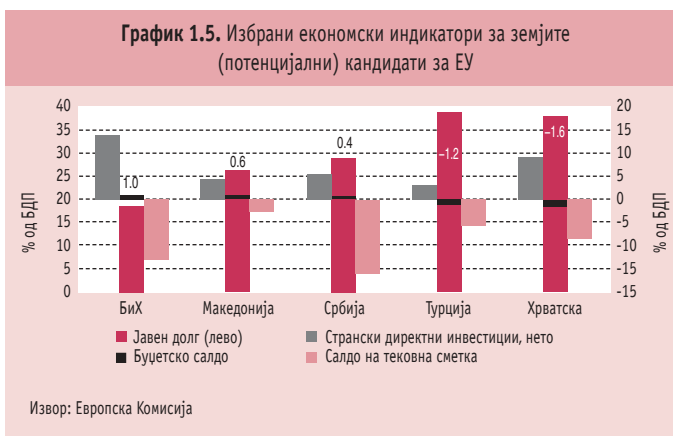
Извор: ММФ, World Economic Outlook и Европска Комисија (за земјите од Западен Балкан)

Највисока стапка на економски раст во 2007 година меѓу земјите од ЦИЕ постигна Словачка - 10,4% и истата беше следена од Латвија, која и во 2007 година, како и претходната година, забележа двоцифрен раст на БДП од 10,2%.

Латвија забележа највисоко ниво на дефицит на тековната сметка на Платниот биланс, 23,3% од БДП во 2007 година, но без последици врз вредноста на националната валута, заради воспоставениот Валутен борд. Исто така, значително влошена економска позиција со странство по приемот во ЕУ и висок дефицит во тековната сметка од 21,4% од БДП во 2007 година беа регистрирани и во Бугарија, што е за околу 6 пп повисоко од претходната година. Најнизок дефицит на тековната сметка оствари Чешка, која истовремено бележи и ниска стапка на инфлација од 2,8%. Сличен пораст на цените беше регистриран и во Словачка, додека во Полска е забележан најнизок пораст на цените, од 2,5%. Помеѓу овие земји, Словачка и Полска имаат највисоки стапки на невработеност од 11,1% и 9,6%, соодветно, а најниски стапки на невработеност во 2007 година помеѓу земјите од ЦИЕ беа регистрирани во Литванија (4,3%) и Естонија од (4,7%) (види График 1.4.).

Помеѓу земјите од Западен Балкан, највисока стапка на економски раст од 7,5% постигна Србија. Растот во оваа земја се должи на зголемената домашна побарувачка предизвикана од високиот пораст на платите (22,1%), што резултираше и со висок пораст на увозот на стоки и услуги од 48,1% од БДП додека извозот порасна за 27,4% од БДП. Дефицитот на тековната сметка на Платниот биланс во Србија изнесува 16% од БДП и заедно со Босна и Херцеговина (БиХ), Србија бележи највисок дефицит помеѓу земјите од Западен Балкан.

Високиот дефицит во размената на стоки и услуги во БиХ беше делумно неутрализиран од високиот прилив на странски директни инвестиции, кои во нето износ претставуваат 13,7% од БДП што е највисок износ помеѓу земјите од Западен Балкан (види График 1.5.). Во рамки на овие земји, Република Македонија регистрира најнизок дефицит на тековната сметка од 3% од БДП, иако во споредба со 2006 година истиот е зголемен за околу 2 пп. Исто така, Република Македонија забележа позитивни резултати и во фискалната сфера, остварувајќи буџетски суфицит од 0,6% од БДП и покрај реформите во даночниот систем кои беа во насока на намалување на даночните стапки. Албанија се соочува

со висока стапка на буџетски дефицит неколку години по ред, кој во 2007 година се проценува на 3,4% од БДП, а со тоа и релативно високо ниво на јавен долг. Одржувањето на "цврста" монетарна политика во Албанија придонесе порастот на потрошувачките цени да биде умерен (3,1%), покрај шокот на понудата во примарниот сектор кон крајот на годината.

Највисока стапка на инфлација, од 6,8% во 2007 година помеѓу земјите од Западен Балкан оствари Србија, додека најниската од 1,5% беше регистрирана во БиХ, што е за 4,6 пп понизок пораст на цените споредено со 2006 година. Во социјалната сфера, Хрватска има најниска стапка на невработеност, од 11%. Напредок се забележува во Македонија и БиХ, кои имаат и највисоки стапки на невработеност од 34,4%, односно 42,9%, во 2007 година.

2. МАКРОЕКОНОМСКИТЕ ДВИЖЕЊА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2007 ГОДИНА

2.1. Макроекономските трендови во 2007 година

Економските резултати во Република Македонија во 2007 година се најдобри во досегашниот период на транзиција, со позитивни движења во речиси сите сектори на економијата, што претставува своевидна потврда на успешното спроведување на економските реформи поддржани со дисциплинирана фискална политика и конзистентна монетарна политика.

Стапката на раст на **Бруто домашниот производ (БДП)** во 2007 година изнесува 5,1%, при што од исклучително значење е дека порастот е диверзифициран, односно пораст забележаа сите производни сектори, освен земјоделството каде се забележува опаѓање од 2,9%. Растот беше најизразен кај услужниот сектор, односно трговијата на големо и мало (14%), транспортот и комуникациите (12,5%), градежништвото (5,8%) и финансиското посредување (5,3%).

Просечната стапка на **инфлација** во 2007 година беше ниска и изнесуваше 2,3%, што е во границите на ниска инфлација и близу до Евро зоната. Сепак, во последниот квартал од 2007 година, согласно регионалните и светските трендови, стапката на инфлација забележа поинтензивен пораст (4,8% во четвртиот квартал), главно како резултат на порастот на цените на прехранбените производи.

Растот во реалниот сектор е пресликан и во **надворешниот сектор**, при што растот на вредноста на извозот во 2007 година изнесува 39,8%, додека растот на увозот 38,9%, што истовремено укажува на благо реално намалување на трговскиот дефицит. Како и кај реалниот сектор, така и во надворешниот сектор, растот е остварен во речиси сите сегменти, при што најголем е растот на извозот на основни метали (83,4%, главно како резултат на пораст на побарувачката за овие производи, како и на пораст на нивните цени на светските пазари), градежни материјали (35%), прехранбени производи и пијалоци (24,8%), облека (25%), производство на метални производи (31,5%), производство на машини и уреди (45,6%), итн. Намалување на извозот е забележано само кај секторот производство на нафта и нафтени деривати, како резултат на привременото затворање на косовскиот пазар за Рафинеријата ОКТА, проблем кој веќе е надминат со исполнувањето на европските стандарди за производство. Позитивните економски движења се поддржани и со силниот раст на увозот на инвестициски производи и интермедијарни добра од 33,5%, што укажува на зголемена производствена и инвестициска активност во земјата.

Во **социјалната сфера**, исто така, почнуваат да се чувствуваат ефектите на интензивираната економска активност. Така, стапката на невработеност според Анкетата на работна сила (ILO дефиниција) за

четвртиот квартал од 2007 година изнесува 34,7%, што во однос на истиот период од 2006 година претставува намалување од 1,8 пп. Бројот на невработени лица регистрирани во Агенцијата за вработување на крајот на 2007 година изнесува 357.166 лица, што во однос на крајот на 2006 година претставува намалување од 2,5%. Истовремено, во 2007 година, остварен е номинален раст на просечната плата од 7,9%, и реален раст од 5,5%, што предизвика пораст на куповната сила на граѓаните, односно личната потрошувачка, со високо позитивно влијае врз растот на БДП.

Позитивните движења во реалниот сектор се поддржани и со движењата во **монетарната сфера**. Во декември 2007 година, примарните пари забележаа пораст од 21,8% на годишно ниво, при истовремено зголемување на побарувачката за готови пари (10,7%) и ликвидноста на банките (42,5%). Најтесната парична маса М1 оствари пораст од 31,7% на годишно ниво, при што, депозитните пари (тековните и жиро сметките) се зголемија за 50,1%, со најголем придонес во порастот на М1. Пошироките монетарни агрегати М2 и М4, под влијание на порастот на вкупниот депозитен потенцијал, остварија пораст од 28,3% и 29,5%, соодветно. Во текот на 2007 година, се забележа ниско, но континуирано намалување на просечните пондерираните активни каматни стапки на комерцијалните банки. Од друга страна, просечните пондерираните пасивни каматни стапки, под влијание на заострената конкуренција во банкарскиот сектор, и како дел од политиката на привлекување депозити, бележеа континуиран пораст. Трендот на постепено стеснување на каматните маргини на банките, а воедно и релаксирањето на некаматните услови кои ги нудат, водат кон олеснување на пристапот до потребните средства на корпоративниот сектор. Висок пораст е забележан кај долгорочните кредити на корпоративниот сектор (средства кои се користат за инвестиции), што е значителна поддршка на економската активност.

Од аспект на остварувањата во банкарскиот систем, вкупниот депозитен потенцијал на банките во декември 2007 година се зголеми за 28,8% во однос на декември 2006 година, главно како резултат на зголеменото штедење на секторот на население, кој учествува во порастот на депозитниот потенцијал со близу 72%. Повисокиот депозитен потенцијал, надополнет со зголемената конкуренција на банкарскиот сектор (влез на Société Générale) и поактивната кредитна политика доведе до остварување на годишна стапка на раст на кредитите кај приватниот сектор од 39,1%. Притоа, највисок пораст на годишно ниво забележаа краткорочните кредити на населението (81,1%). Долгорочните кредити на претпријатијата доминираат во структурата на пласманите на банките во недржавниот сектор, а воедно и бележат висок раст од 41,5% на годишно ниво.

Фискалната политика во 2007 година беше прудентна, согласно договорениот аранжман со Меѓународниот Монетарен Фонд (ММФ). Притоа, важно е да се напомене дека во 2007 година беа преземени значителни фискални реформи, односно беше воведена единствена стапка од 10% на персоналниот данок на доход и данокот на добивка, односно рамен данок, со преодна стапка од 12% во 2007 година; намалување на данокот на додадена вредност (ДДВ) за земјоделските производи, од 18% на 5%, а во втората половина на годината и за дополнителни производи, како лекови и медицински помагала, компјутери и компјутерска опрема, сончеви колектори и јавен превоз. Од особена важност е што во овој период, и покрај значителните даночни реформи, даночните приходи забележаа раст поголем за 13% од планираниот, а приходите од данокот на добивка надминаа 59% од планираното. Ваквото зголемување

на даночните приходи се должи на повеќе фактори, меѓу кои најважни се: значително зголемениот економски раст, високиот раст на профитабилноста на фирмите во 2006 година (29,7%), административните подобрувања за плаќање на даноци, промената на однесувањето на економските агенти, односно намалување на сивата економија, како и решителната борба на Управата за јавни приходи и Царинската управа за подобра наплата на даночните приходи.

2.2. Република Македонија низ призма на меѓународните институции

Во 2007 година, Република Македонија оствари одреден напредок, гледана низ призма на повеќе респектирани меѓународни институции. Извештаите на овие институции претставуваат слика за меѓународната перцепција на Република Македонија, што секако од своја страна претставува и силен сигнал за потенцијалните странски инвеститори.

График 2.1. Република Македонија: Индикатори на бизнис клима

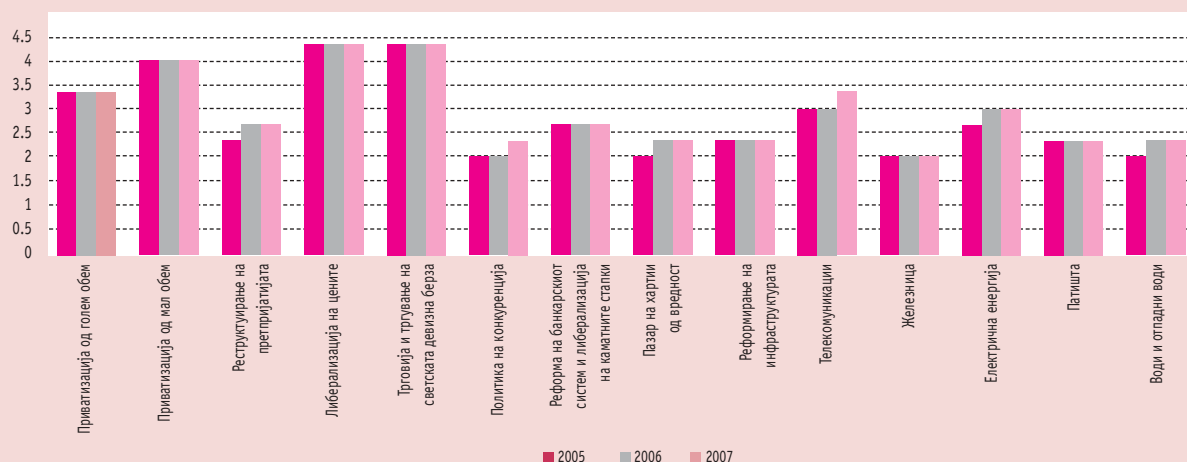

Извор: Doing Business, World Bank

Извештајот Doing Business на Светска банка обезбедува објективна проценка на бизнис регулативата и нејзината примена во одредена земја. Според анализата на Doing Business 2008⁴ на Светска Банка, Република Македонија, во конкуренција од 178 земји, се најде на четвртото место на топ реформатори за 2006/2007 година, што се должи на спроведените реформи со цел подобрување на условите за започнување на бизнис, намалување на бирократските постапки и процедури при добивање дозволи и лиценци, како и на спроведената даночна реформа со која се поедностави системот на плаќање даноци. Рангирањето на земјите од Doing Business е извршено според бројот на позитивни реформи, но и според ефектот кој го имаат истите врз олеснувањето на условите за вршење бизнис. Доколку во предвид го имаме вкупниот пласман, според Doing Business, Република Македонија во 2007 година се најде на 75-то место што, во споредба со 2006 година, претставува напредок за 19 места (94-то место во 2006 година). Споредено со земјите од регионот, Република Македонија е подобро рангирана од Србија (86), Хрватска (97), Босна и Херцеговина (105) и Албанија (136), додека Бугарија (46), Романија (48), Словенија (55) и Турција (57) се подобро рангирани од неа.

4) Рангирањето на извештајот Doing Business 2008, го покрива периодот април 2006 - јуни 2007 година.

График 2.2. Република Македонија: Индикатори на транзицијата*

Извор: ЕБРД

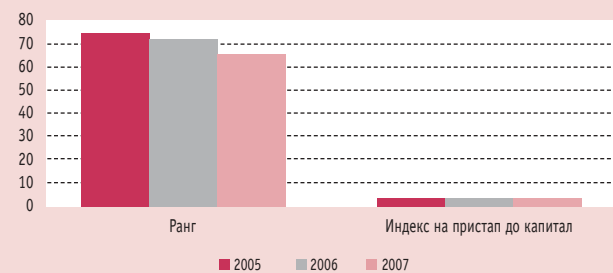
*Скалата за индикаторите се движи од 1 до 4+, каде 1 претставува мала или никаква промена од ригидна централистичко-планска економија, а 4+ ги претставува стандардите на индустријализирана пазарна економија.

Според **Извештајот на Европската банка за обнова и развој (ЕБОР)**, во 2007 година, најдобри резултати во Република Македонија се забележани кај индикаторите: приватизација од мал обем, либерализација на цените и трговијата и тргување на светската девизна берза. Споредено со 2006 година, подобрување на позицијата на Република Македонија е остварено кај политиката на конкуренција и телекомуникациите. ЕБОР го утврдува напредокот во процесот на транзиција преку збир на индикатори кои се користат за следење на реформите и развојот на земјите од почетокот на транзицијата. Напредокот се мери наспроти стандардите на функционалните пазарни економии, при што земено е во вид дека не постои "чиста" пазарна економија, ниту единствена крајна точка на транзицијата.

Според **индексот на пристап до капитал на Milken Institute**, Република Македонија е рангирана на 67-мо место во 2007 година, во конкуренција на 122 земји и бележи скок од 6 места во однос на минатата година. Овој индекс ги рангира земјите според финансиската инфраструктура, како поддршка на претприемничката активност за обезбедување пристап до капитал.

Индексот опфаќа фактори како: финансиски и банкарски институции, развој на пазарот на акции и обврзници и алтернативни извори на капитал. Поаѓајќи од тоа што пристапот до капитал на претпријатијата овозможува да се имплементираат иновативни идеи и дава придонес за технолошкиот

График 2.3. Република Македонија: Индекс на пристап до капитал

Извор: Milken Institute

развој, зголемување на бројот на работни места и зголемување на квалитетот на живот, индексот за пристап до капиталот треба да претставува значаен показател и истиот преку сигналите кои ги испраќа треба да придонесе за преземање на одредени мерки во насока на отстранување на бариерите за пристап до капиталот. Од земјите од регионот, Словенија (46), Турција (51), Бугарија (53), Хрватска (54) и Романија (58) се подобро рангирани, додека Босна и Херцеговина (87) заостанува зад Република Македонија.

Значителен напредок, во 2007 година, Република Македонија постигна и во справувањето со корупцијата. Според **индексот на перцепција на корупцијата на Transparency International** за 2007 година, Република Македонија од 105-тото место во 2006 година, се помести на 84-тото место во 2007 година, со 3,3 поени од максималните 10 поени. Индексот на перцепција на корупцијата на Transparency International ги рангира државите според перцепцијата за степенот на корупцијата помеѓу државните службеници и политичари. Станува збор за композитен индекс, нацрт на податоци поврзани со корупција од експертски и бизнис истражувања, спроведени од различни, независни и значајни институции. Се движи помеѓу 10 (исклучително чисти земји) и 0 (висок степен на корупција). И покрај забележаниот напредок во 2007 година, според индексот на перцепција на корупцијата, Република Македонија сеуште заостанува зад земјите членки на ЕУ, но и зад земјите од регионот. Република Македонија е подобро рангирана единствено од Црна Гора и Албанија.

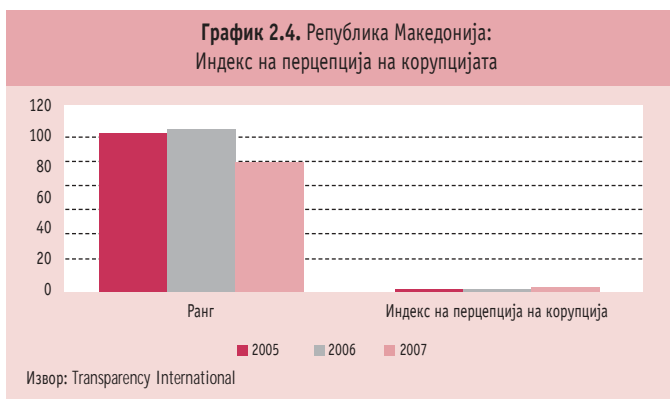
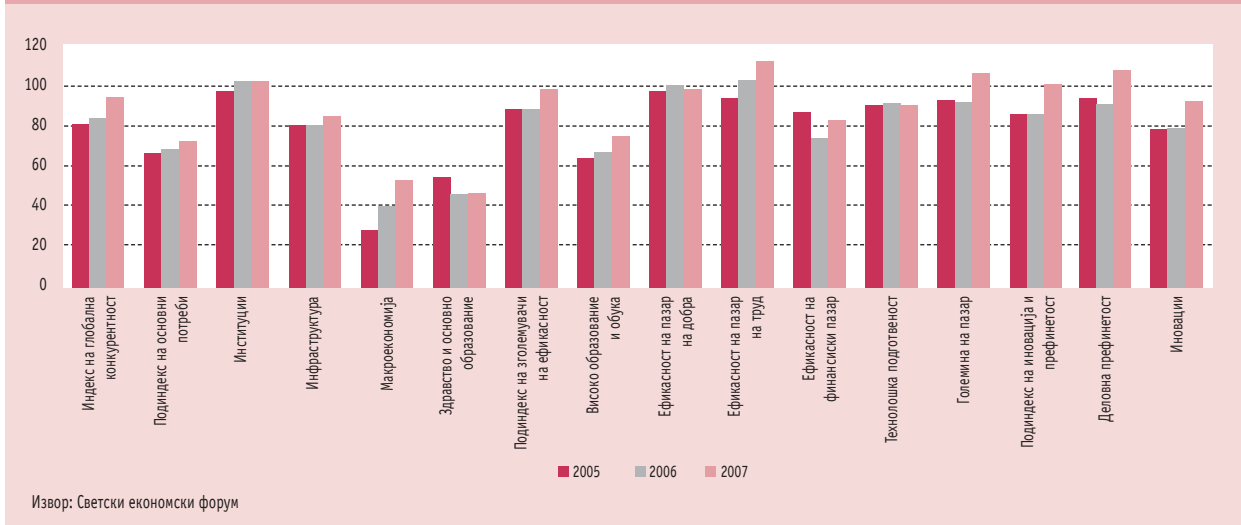

График 2.5. Република Македонија: Индекс на глобална конкурентност

Индексот на глобална конкурентност е сеопфатен композитен индикатор за мерење на конкурентноста, кој се формира од голем број на макро и микро економски фактори. За разлика од минатата година, кога се употребуваше деветстолбниот индекс, во 2007 година индексот се состои од дванаесет столба. Рангирањето кај индексот на глобална конкурентност во 2007 година се врши на 131 земја.

Според индексот на конкурентност, Република Македонија се наоѓа на 94-то место во 2007 година, што значи дека е полошо позиционирана во споредба со 2006 година кога се наоѓаше на 84-то место. Истото се должи на побрзиот напредок на другите земји. Во 2007 година, Република Македонија е најдобро рангирана во подиндексот на основни потреби, а најлошо во подиндексот на иновација и префинетост. Здравството и образованието, заедно со макроекономијата, имаат највисоки оценки, а најнизок ранг имаат ефикасноста на пазарот на труд, деловната префинетост и големината на пазарот. Од земјите од регионот, Република Македонија е подобро рангирана од БиХ (106) и Албанија (109), а заостанува зад Словенија (39), Турција (53), Хрватска (57), Црна Гора (82) и Србија (91).

2.3. Индикатори за економскиот циклус

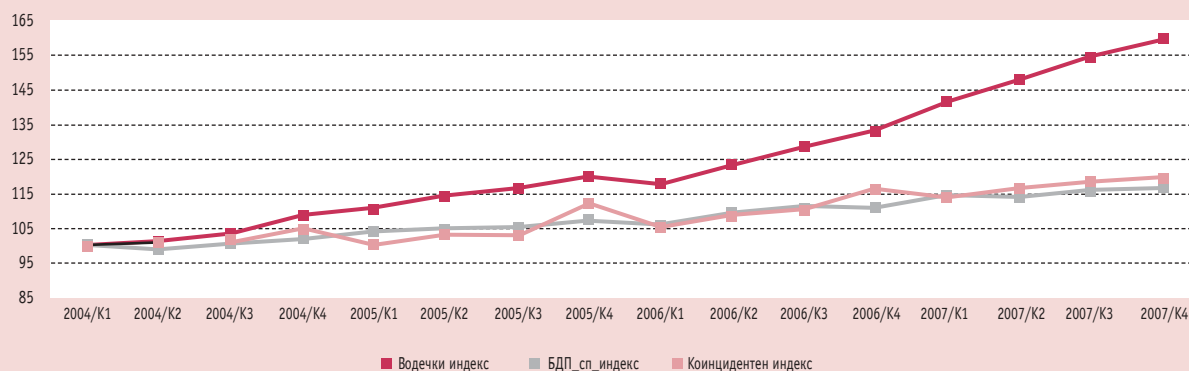
Водечкиот композитен индекс за Република Македонија, MakLead, е агрегатен показател кој го води/му претходи на економскиот циклус и истиот го сочинуваат осум водечки индикатори за економскиот циклус, и тоа: просечна плата во преработувачка индустрија; просечен број лица - корисници на паричен надомест; оценка на производителите за снабденоста на производството со нови нарачки; индекс на договорени градежни работи; берзански индекс МБИ-10; понуда на пари - M2; каматен диференцијал (пондерирана активна каматна стапка на комерцијалните банки минус примарна стапка) и увоз на средства за работа и средства за репродукција.

Водечкиот композитен индекс во 2007 година порасна за 26,3 индексни поени во однос на 2006 година. Последователен пораст на индексот се забележува од почетокот на 2004 година, од кога постои пресметан податок за истиот, но порастот е особено интензивен од почетокот на 2006 година.

Водечкиот дифузен индекс, кој го мери уделот на компонентите на водечкиот индекс што оствариле пораст, во 2007 година забележа позитивни движења кај 84,4% од компонентите и во однос на 2006 (68,8%) забележува значителен пораст, што е показател за зајакнатата економска активност. Дифузниот индекс го вклучува стандардизацискиот фактор кој ја стабилизира варијабилноста на секоја компонента на композитниот индекс, па оттука има десезонирачко влијание врз сериите.

Врз основа на вредностите на водечкиот композитен и дифузен индекс, во средината на 2008 година може да се очекува понатамошно јакнење на економската активност, при што економијата ќе остане во зоната на интензивирање раст (види График 2.6.).

График 2.6. Водечки и коинцидентен индекс и индекс на БДП (десезониран)

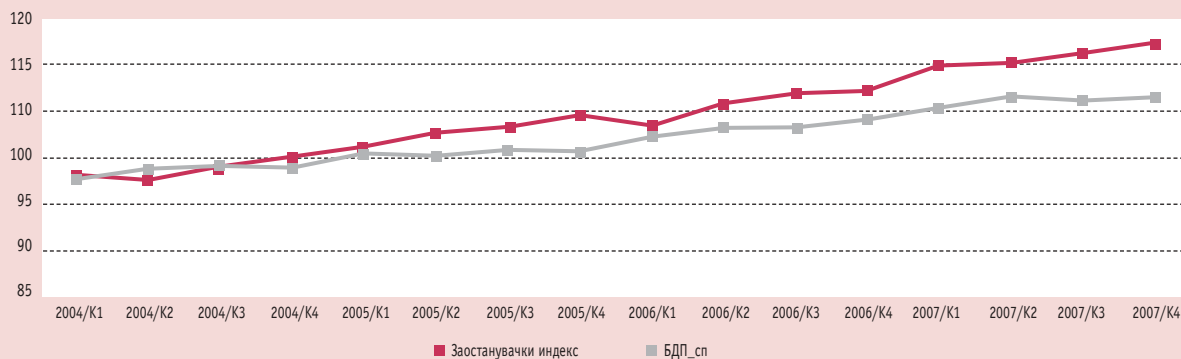
Извор: Пресметка на МФ

Коицидентниот композитен индекс на Република Македонија, MakCoin, го рефлектира економскиот циклус и истиот го сочинуваат: бројот на вработени во неземјоделските сектори; просечната месечна нето плата; индексот на индустриско производство; и доходот во трговскиот сектор.

Коицидентниот композитен индекс во 2007 година порасна за 3,2 индексни поени во однос на 2006 година. Последователен пораст кај индексот се забележува во континуитет од почетокот на 2004 година и тој раст тесно го следи и рефлектира порастот на БДП (види График 2.6.)⁵.

Коицидентниот дифузен индекс, во 2007 година забележа позитивни движења кај 71,9% од компонентите на коицидентниот индекс и во однос на 2006 година (68,8%) забележува благо зголемување што е во согласност со текот на економската активност.

График 2.7. Заостанувачки композитен индекс

Извор: Пресметка на МФ

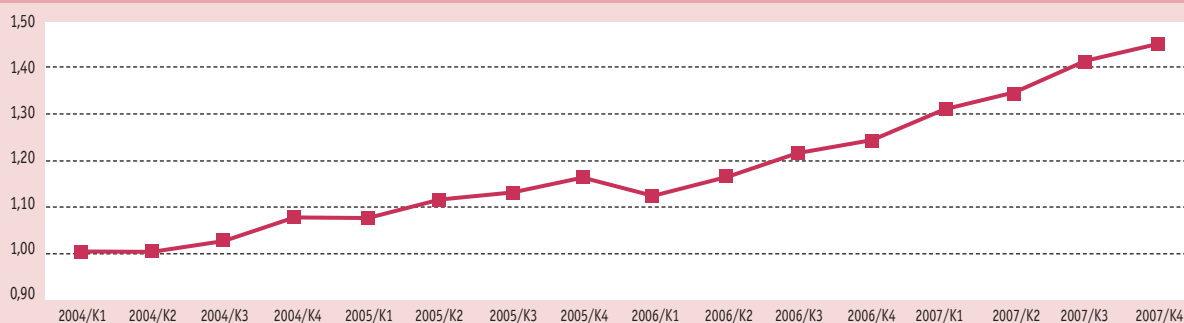
5) За подетална емпириска анализа види кај: Петрески, М. (2008) Индикативен линеарен модел за пресметка на моќта на прогнозирање на MakLead водечкиот композитен индекс на Република Македонија. Билтен на Министерството за финансии, 11-12, 2007, стр. 55-63.

Заостанувачкиот композитен индекс на Република Македонија, MakLag, го следи економскиот циклус и истиот го сочинуваат: просечно времетраење на невработеноста; однос залихи/продажба во производство и трговија; трошок на трудот по единица производ; примарна каматна стапка; заеми на претпријатија; однос на потрошувачки кредити и доход; и индекс на потрошувачки цени за услуги.

Заостанувачкиот композитен индекс во 2007 година порасна за 2,6 индексни поени во однос на 2006 година (види График 2.7.) и претставува одраз на економскиот раст постигнат во претходните квартали.

Заостанувачкиот дифузен индекс, во 2007 година забележа позитивни движења кај 75% од компонентите на заостанувачкиот индекс и во однос на 2006 година (68,6%) забележа значителен пораст.

График 2.8. Однос на водечкиот и заостанувачкиот индекс

Извор: Пресметка на МФ

Односот на водечкиот и заостанувачкиот индекс е во постојан пораст во целокупниот период на набљудување. Целта на овој однос е да ги предвиди пресвртните точки, односно највисоките и најниските точки на економската активност. Пад на овој однос сигнализира значајно зголемување на трошоците за водење бизнис, што се случуваат подоцна во време на експанзија и се претставени со заостанувачкиот индекс. Овој однос е значаен од аспект на тоа дека им претходи на пресвртните точки, односно го сигнализира или "предвидува" нивното настанување. Во случајот на Република Македонија, поинтензивно зголемување на овој показател се забележува од 2006 година, која може да се земе како апроксимативна пресвртна точка во економијата, имајќи предвид дека просечната вредност на показателот во периодот пред тоа е единица. Во 2007 година овој однос е 1,38, што сугерира дека водечкиот индекс е за околу 38% повисок од заостанувачкиот индекс и сугерира на зајакната економска активност во идниот полугодишен период, според предвидувањата на водечкиот индекс.

Прозорец 2.1. Што се индикатори за деловниот циклус?

Видови индикатори за деловниот циклус

Индикаторите за деловниот циклус претставуваат средство за предвидување и анализа на последователните фази на експанзија и контракција (рецесија) на економијата, наречени деловни циклуси. Во литературата, индикаторите за деловниот циклус се среќаваат и под називот циклични индикатори. Цикличните индикатори може да бидат:

Водечки циклични индикатори - однапред ја покажуваат насоката на деловниот циклус, т.е. ја менуваат својата насока пред циклусот;

Коинцидентни циклични индикатори - ја мерат агрегатната деловна активност и оттука го дефинираат деловниот циклус; и

Заостанувачки циклични индикатори - го следат деловниот циклус, т.е. ја менуваат својата насока по циклусот.

Најголема практична вредност од трите сета индикатори имаат водечките, бидејќи имаат силно прогнозирачко дејство. Сепак, нивната моќ се зголемува кога тие се користат со останатите два сета индикатори.

Што може да претставува индикатор за деловниот циклус?

Пред да се пристапи кон анализа на деловниот циклус од аспект на цикличните индикатори, расположливите временски серии треба да подлежат на серија статистички и економски тестови, и тоа⁶:

- Конформност - сериите да се вклопуваат во деловниот циклус;
- Временска конзистентност - сериите да имаат конзистентен тек во времето како водечки, коинцидентни или заостанувачки индикатори;
- Економска значајност - податоците да се статистички веродостојни; и
- Приспособеност - движењата од период во период да не бидат турбулентни.

Објаснувачка моќ на цикличните индикатори и нивно комбинирање во композитни индекси

Најдобар начин да се нагласи цикличната компонента на индикаторите, а истовремено да се намали влијанието на варијабилноста на истите, е тие да се комбинираат во композитни индекси. Логично, најдобро е да се креираат три индекси, составени од водечки, коинцидентни и заостанувачки индикатори. Уште повеќе, композитните индекси може да откријат одредена пресвртна точка во сетот од економски податоци на појасен и убедлив начин споредено со однесувањето на кој било индивидуален индикатор.

6) The Conference Board: Business Cycle Indicators Handbook

Покрај композитните, друг сет, т.н. дифузни индекси, исто така нуди значајни информации за деловниот циклус. Дифузните индекси мерат широчина и длабочина на движењето на деловниот циклус (експанзија или контракција). Со други зборови, овие индекси го мерат бројот на компоненти што пораснале во одреден период.

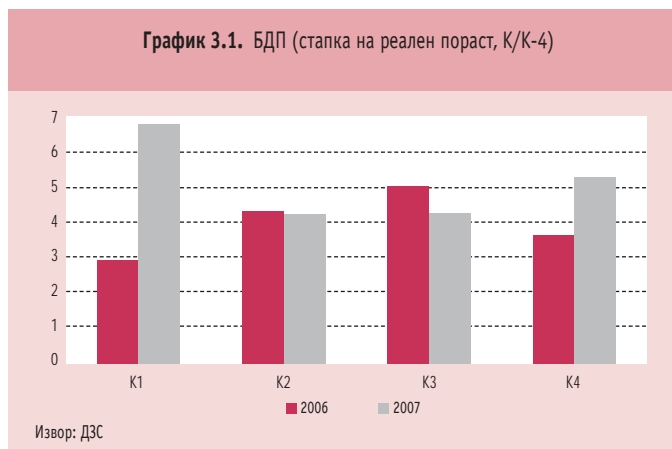
Иако се засноваат на ист сет податоци, дифузните индекси се значајни во анализата на економските циклуси, бидејќи често имаат спротивно движење од композитните индекси во ист период. Композитниот индекс прави разлика меѓу мали и големи движења на компонентните серии, а дифузниот индекс го мери преовладувачкото влијание на овие општи движења. Оваа разлика е особено значајна при обидот да се потврдат или предвидат цикличните пресвртни точки.

3. РЕАЛЕН СЕКТОР

3.1. Бруто домашен производ

Бруто домашниот производ (БДП) ја изразува вредноста на вкупно произведените финални производи во земјата за период од една година и претставува основна мерка за економската активност во една земја. Во 2007 година, **реалниот БДП** на Република Македонија забележа историски раст од 5,1%. Во однос на 2006 година, растот е повисок за 1,1 пп. Во текот на 2007 година, економскиот раст беше поинтензивен во првиот квартал, дури 6,8%, по што следеше забавување на растот во вториот и третиот квартал, а во последниот квартал растот на БДП беше ист како и просекот од претходните три квартали што придонесе за одржување на дотогашната стапка на раст (види График 3.1.). **БДП per capita** во 2007 година изнесува 166.711 денари, односно 2.725 евра. Споредено со 2006 година, истиот забележа номинален раст од 9,4% или раст за 1 пп (во 2006 година, номиналниот раст изнесуваше 8,4%).

Доколку го анализираме **БДП по производствен метод**, во неговото создавање најмногу придонесува услужниот сектор со 51,4% учество во БДП. Доколку пооделно ги анализираме услужните дејности, трговијата учествува со 14,5% во БДП, додека финансиското посредување и јавната управа учествуваат со 13,3%, односно 13,2%, соодветно. Во создавањето на БДП најмал придонес од само 1,7% забележа секторот хотели и ресторани. Понатаму, индустријата создава 22,4% од БДП, земјоделството 8,7%, додека градежништвото учествува со 6,1% во создавањето на БДП. Оттука, може да се констатира дека економскиот раст во 2007 година е воден од *услужниот сектор* кој во вкупниот економски раст (5,1%) придонесува со 3,9 пп (види График 3.2.).

Од услужните дејности, најголем раст забележа секторот *шрговија на големо и мало*, од 14,1%, а двоцифрен раст беше забележан и во секторот *сообраќај*, од 12,5% (каде влезот на третиот мобилен оператор VIP имаше значаен придонес). Освен тоа, во рамки на услужниот сектор, секторот *хотели и ресторани* забележа пораст од 6,8% (како резултат на зголемениот број на домашни и странски туристи), а сличен раст забележа и секторот *финансиско посредување* каде беше регистриран раст од 5,3%, пред сè

благодарение на зголемената конкурентност во секторот (влезот на Société Générale). *Индустијата* постигна скроман пораст од 3,7%, придонесувајќи во вкупниот раст на БДП со 1,4 пп (види График 3.2.). Во секторот *градешништво*, за разлика од минатата година, растот е двојно понизок и изнесува 5,8%. *Земјоделството* во 2007 година забележа пад на економската активност од 2,8%, што главно е резултат на непогодните временски услови (суша која речиси го преполови родот на земјоделските производи), не само во Република Македонија, туку и пошироко во регионот.

Анализата на **расходната страна на БДП** овозможува од друг агол да се набљудуваат економските резултати во земјата, односно истата дава можност да се види кој го поттикнува растот, колку придонесуваат личната и јавната потрошувачка во вкупниот раст, дали екстерната побарувачка позитивно влијае врз економскиот раст, односно зависноста на земјата од увоз, како и динамиката на бруто домашните инвестиции.

Во отсуство на податоци за реалните (дефлационирани) промени на горенаведените компоненти на БДП, проценките се направени со користење на номиналните износи. Според истите, домашната потрошувачка во номиналниот БДП во 2007 година учествуваше со 96% (од кои на личната отпаѓаат околу 81,3%, а на јавната 18,7%) додека бруто инвестициите со 24,2%. Според тоа 20,2% од вкупната побарувачка беше задоволена со увоз на стоки и услуги. Имено, врз основа на квалитативни оценки, домашната потрошувачка придонесува со 5,5 пп во вкупниот реален економски раст на земјата, од кои 0,6 пп се однесуваат на јавната финална потрошувачка (види График 3.3.). Бруто инвестициите во вкупниот раст придонесуваат со 2,8 пп, додека придонесот на нето извозот е -3,2 пп. Притоа, реалниот раст на вкупната финална потрошувачка во 2007 година се проценува на 5,7%. Реалната стапка на раст на бруто домашните инвестиции е проценета на 15,3%, што е за околу 5 пп повисок раст споредено со претходната година.

График 3.2. БДП според произведен метод

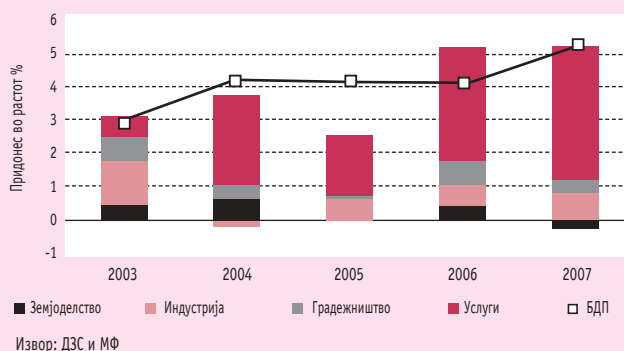
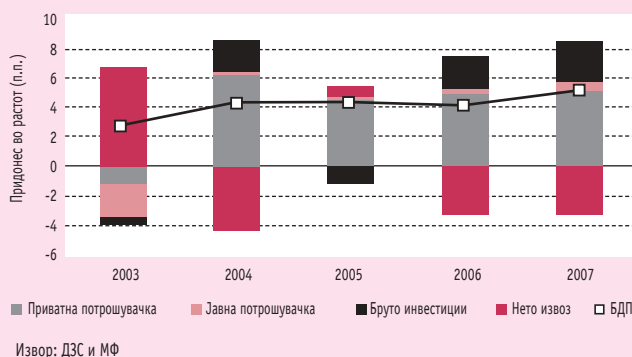

График 3.3. БДП според расходен метод

3.2. Индустриско производство

Во 2007 година, како ретко кога досега, растот на индустриското производство беше низок и изнесуваше 3,7%, (наспроти растот на БДП од 5,1%). Така, придонесот на услугите во растот на БДП во 2007 година е повисок од придонесот на индустриското производство, што всушност претставува и регионален тренд. Позитивен придонес во растот на индустриското производство во 2007 година имаа сите гранки освен производството на електрична енергија. Доколку го исклучиме негативниот придонес на електричната енергија, растот на индустриското производство во 2007 година изнесува околу 5,1%, што укажува дека производството на електрична енергија е значаен ризик за македонската економија.

Анализирано по сектори, растот на индустриското производство во 2007 година се должи на зголеменото производство во секторот преработувачка индустрија од 5,2%, која има најголемо учество во вкупниот индекс (83,9%), и секторот вадење руди и камен од 9,8%.

Од аспект на меѓугодишната квартална динамика, индустриското производство забележа значителен раст, од 11,6%, во првиот квартал и во четвртиот квартал, кога растот изнесуваше 6,2%. Ниска стапка на раст индустриското производство забележа во третиот квартал (1,1%), додека во вториот квартал растот беше негативен (-2,8%).

Според опфатот, од вкупно анализирани 24 индустриски гранки, во 2007 година е регистриран пораст кај 12 гранки, на кои отпаѓа 53% од вкупното индустриско производство. Од гранките со позначајно учество во структурата на вкупното индустриско производство најголем пораст е остварен кај производството на метални производи во металопреработувачка фаза, освен машини и уреди, за 45,6%, производството на машини и уреди за 39,1%, производството на основни метали за 34,3% и производство на други сообраќајни средства за 33,4%. Истовремено, значаен пораст е регистриран и во производството на прехранбени производи и пијалоци за 7,7%. Поумерен пораст во 2007 година, во однос на 2006 година, е остварен во дрвната индустрија, производството на целулоза, хартија и производи од хартија, производство на производи од гума и производи од пластични маси. Од друга страна, најголем пад е регистриран во снабдување со електрична енергија, гас и вода, за 9,5%.

График 3.4. Индекси на индустриско производство м/м-12

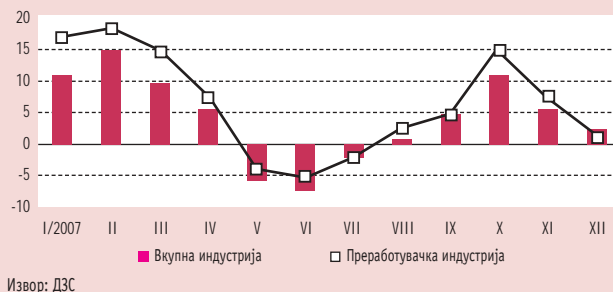
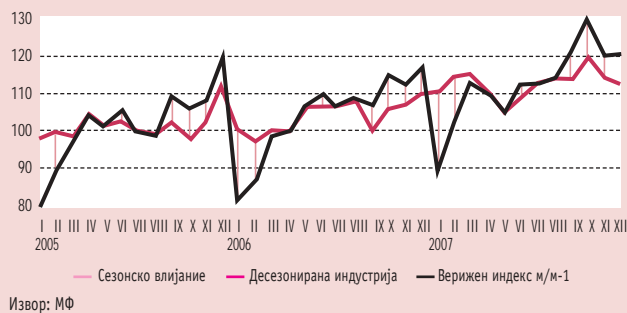

График 3.5. Десезонирање на индустриското производство

3.3. Инфлација

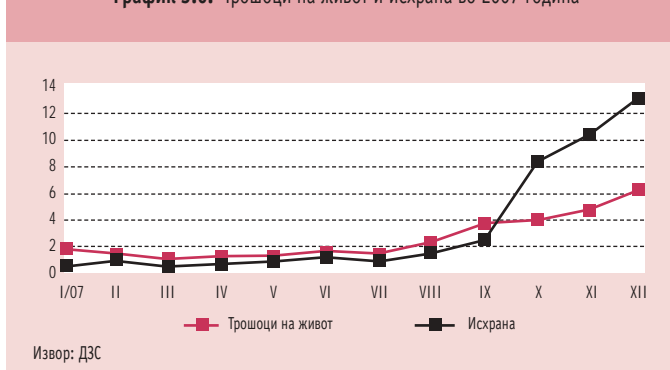
По неколку години исклучително ниска стапка на инфлација во Република Македонија (во периодот 1996-2006 година стапката на инфлација не надмина 5%), во втората половина од 2007 година (почнувајќи од октомври) инфлациските притисоци значително се интензивираа. Во мала и отворена економија, каква што всушност е Република Македонија, со de facto фиксен девизен курс, промените на цените на светските пазари, се "пресликуваат" и на домашниот пазар. Со оглед дека каналот на девизиониот курс е брз и непосреден, Република Македонија во 2007 година не остана имуна на движењата на цените на светските стокови берзи.

Во првата половина од 2007 година стапката на инфлација беше ниска и изнесуваше 0,9%. Ниската стапка на инфлација во првото полугодие беше резултат на намалувањето на цената на нафтата и нафтените деривати на почетокот од 2007 година, неостварениот планиран пораст на цената на електричната енергија, намалувањето на цената на парното греење, како и непроменетата цена на тутунските производи и покрај хармонизирањето на акцизата за домашни и странски цигари. Во третиот квартал, стапката на инфлација изнесуваше 2,4%, а највисока стапка на инфлација беше остварена во четвртиот квартал од 2007 година, кога истата го достигна нивото од 4,8%.

Покрај различните движења по месеци, просечната годишна стапка на инфлација во 2007 година беше ниска и изнесуваше 2,3%. Во евро зоната беше забележана слична просечна стапка на инфлација од 2,1%.

Во рамките на индексот на трошоците на живот (според COICOP)⁷ во 2007 година во Република Македонија, храната учествуваше со 34,3%, што значи дека просечно македонско семејство 34% од своите вкупни издатоци ги троши за храна, што претставува значајно повисоко учество во однос на земјите од Европската Унија каде овој процент изнесува 15%. Во стапката на инфлација (2,3%), храната учествуваше со 1,3 пп. Учеството на храната во вкупната потрошувачка кошничка и во останатите земји во транзиција е слично како во Република Македонија, со што всушност се објаснува повисокото ниво на инфлација кај овие земји во споредба со развиените земји. Движењето на индексот на трошоците на живот во 2007 година беше различно по одделни групи на потрошувачка. Пораст беше забележан во групите: домување и хотели и ресторани (4,7%), исхрана (3,9%), култура и разонода (4,2%), тутун и пијалоци и облека и обувки за 1,8% и останати услуги неспомнати на друго место за 8,6%.

График 3.6. Трошоци на живот и исхрана во 2007 година

Извор: ДЗС

7) Класификација на лична потрошувачка по намена, по групи и подгрупи производи и услуги

Цените на мало, во 2007 година, остварија просечен пораст од 2,6%, главно под влијание на зголемените цени на земјоделските производи (5,2%), непрехранбените индустриски производи и прехранбените индустриски производи (3,4%), услугите (1,5%) и пијалоците (0,7%). Индексот на цените на мало во декември 2007 година, спореден со декември 2006 година забележа пораст од 4,6%, а индексот на трошоците на живот од 6,1%.

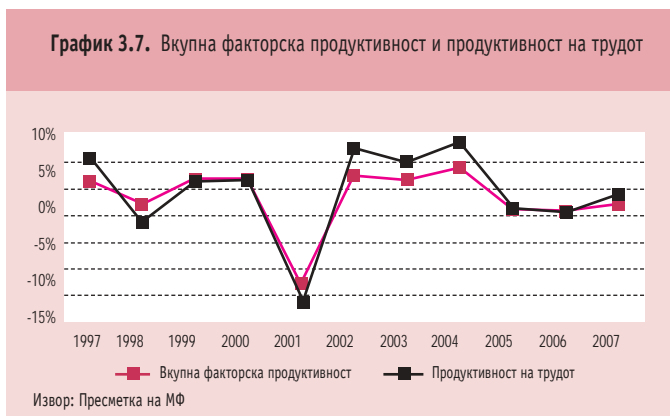
Основни причини за порастот на цените во 2007 година се силниот пораст на цените на светските стокови берзи (види Точка 1.2. Цени на светските стокови берзи) и зголемениот извоз на храна од Република Македонија (согласно зголемената светска побарувачка и зголемените светски цени), што од своја страна доведе до намалување на понудата на домашниот пазар и пораст на цените на истиот. Иако незначителен, свој придонес во порастот на општото ниво на цените во Република Македонија, во 2007 година, имаше и процесот на конвергенција со Европската Унија, во кој неминовно доаѓа до постепен пораст на цените и нивно приближување кон нивото на цени во Европската Унија⁸.

3.4. Вкупна факторска продуктивност

Вкупната факторска продуктивност (ВФП) претставува вкупен степен на ефикасност со кој се искористуваат традиционалните фактори на производство - капиталот и работната сила. Поконкретно, во ВФП се вбројуваат технологијата, иновациите, know-how и сл. ВФП претставува концепт кој е основната подлога на која се заснова растот во високо развиените економии. Сепак, ВФП свое значење има и во земјите во развој.

За пресметка на вкупната факторска продуктивност во Република Македонија, земени се предвид акумулацијата на капитал, амортизирана со претпоставена пондерирана стапка на амортизација од 10%, и бројот на вработени. При пресметката е користена просечната вредност на делот од доходот од капитал за периодот 1998-2007, 0,41, а остатокот (0,59) е дел од доходот од труд. Вкупната факторска продуктивност во Република Македонија е дадена на График 3.7., каде е претставена и продуктивноста на трудот за истиот период, со цел споредба со ВФП.

Од График 3.7. може да се забележи дека, во 2007 година, вкупната факторска продуктивност

8) Во процесот на приближување кон ЕУ неопходен е пораст на домашната продуктивност и како последица на истата, пораст на платите од една страна и цените од друга. Порастот на продуктивноста се случува само во разменливиот сектор. Неразменливиот сектор не се соочува со конкурентски притисок, нема пораст на продуктивноста, а платите на вработените во него го следат порастот на платите на вработените во разменливиот сектор. За разлика од порастот на платите кај разменливиот сектор кој има реална основа заради порастот на продуктивноста, порастот на платите кај неразменливиот е без реална подлога и ја притиска инфлацијата (Баласа-Семјуелсон ефект).

е позитивна, 0,4% и забележува позитивно придвижување во однос на 2006 година. Оттука, и учеството на вкупната факторска продуктивност во вкупниот раст на економијата е значително, 8,6%. Тоа сугерира на релативно подобрување на ефикасноста во искористувањето, како на трудот, така и на фиксните средства во 2007 година. Сепак, релативно нискиот раст на ВФП (0,4%) може да се припише на високиот раст на капиталот (6,4%) и на трудот (3,5%) во 2007 година.

Уште повеќе, на оваа бројка треба да се пријде со претпазливост заради можната потценетост на капиталниот сток во Република Македонија, како и заради значајниот удел на вработеноста во неформалниот сектор, кои се исклучени од пресметката на ВФП. Кумулативно, за периодот 1997-2007, придонесот и учеството на факторите на производство и на вкупната факторска продуктивност во растот е прикажан во Табела 3.1.

Од Табелата може да се заклучи дека, на подолг рок (11-годишен просек), учеството на вкупната факторска продуктивност во растот е 46,1%, што е значаен индикатор за ефикасноста во користењето на трудот и капиталот. Иако во 2007 година растот на вкупната факторска продуктивност е низок, во однос на претходните години бележи позитивна тенденција, а се очекува и во следниот период оваа бројка да се подобрува. Ваквата констатација се базира на фактот дека очекуваниот пораст на СДИ во следниот период ќе има силно влијание врз вкупната факторска продуктивност, како резултат на подобро корпоративно управување, стандардизација и поефикасно искористување на работната сила. На долг рок, врз подобрување на ВФП свое позитивно влијание ќе извршат и реформите во образованието и здравството.

Табела 3.1. Придонес и учество на факторите и факторската продуктивност во растот во РМ (1997-2007)

БДП раст	Капитал	Труд	ВФП
2,7%	0,9%	0,6%	1,3%
	(32,9%)	(20,9%)	(46,1%)

Извор: Пресметки на МФ

Прозорец 3.1. Пресметка на вкупната факторска продуктивност

Пресметката на вкупната факторска продуктивност се базира на неокласичната функција на производството, според која:

$$Y = A * f(K, L)$$

Каде, Y е реалниот БДП, K е капиталот, а L работната сила. A се нарекува вкупна факторска продуктивност и претставува остаток, односно вкупна ефикасност со која се користат K и L. Остатокот е воведен во 50-тите години од страна на економистот Robert Solow и често се нарекува и Solow остаток (residual).

Спецификацијата на функцијата на производството што се користи за пресметка на вкупната факторска продуктивност е Cobb-Douglas-овата равенка:

$$Y = A * K^{\alpha} L^{1-\alpha}$$

каде α е делот од доходот што доаѓа од капиталот и добива вредност помеѓу 0 и 1. Со диференцирање од двете страни, се добива:

$$dY/Y = dA/A + \alpha * dK/K + (1-\alpha) * dL/L$$

каде d се однесува на стапките на раст на вклучените променливи. Ако одовде се изрази членот за факторската продуктивност, ќе се добие:

$$dA/A = dY/Y - \alpha * dK/K - (1-\alpha) * dL/L$$

Со внесување на податоците за променливите од десната страна и со пресметка на α врз основа на податоци за доходот од факторите за производство, се доаѓа до податокот за вкупната факторска продуктивност.

*Robert Barro and Xavier Sala-i-Martin (2001) Economic Growth. Cambridge MIT Press

4. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Фискалните движења во 2007 година укажуваат на прудентна фискална политика. И покрај реформите во даночниот систем, приходите на Општиот владин буџет беа за 15% повисоки од претходната година и изнесуваа 35,3% од БДП. Расходите на Општиот владин буџет се зголемија за 11,1% споредено со претходната година, достигнувајќи 34,6% од БДП. Во 2007 година беше остварен суфицит на Општиот владин буџет од 0,64% од БДП. Планираните приходи за 2007 година беа надминати за 11,1%, додека планираните расходи за 4,8%.

4.1. Приходи на Централниот буџет

Во 2007 година остварени се вкупни приходи на Централниот буџет на Република Македонија во износ од 76.158 милиони денари или 22,7% од БДП. Во однос на претходната година истите забележаа зголемување за 21%, што беше резултат на подобрената економска активност на субјектите, преземените фискални реформи и зајакнатиот капацитет на Управата за јавни приходи (УЈП).

Даночните приходи достигнаа ниво од 68.833 милиони денари (22,9% од БДП). Истите учествуваат со 90,4% во вкупните буџетски приходи во 2007 година.

Во структурата на остварените даночни приходи (види График 4.3.), персоналниот данок на доход учествува со 13,4%, данокот на добивка учествува со 8,9%, данокот на додадена вредност (ДДВ) со 49,5%, акцизите со 18,9% и царините и другите увозни давачки учествуваат со 9,3%.

График 4.1. Приходи и расходи на Централниот буџет (во милиони денари)

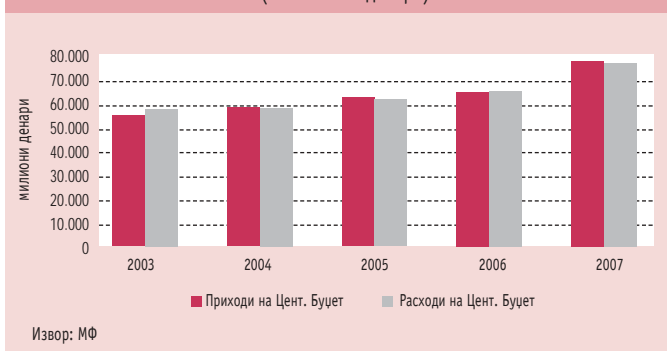

График 4.2. Даночни приходи како процент од БДП

Приходите од персоналниот данок на доход (ПДД) во 2007 година изнесуваат 8.893 милиони денари (2,7% од БДП), што е за 5,7% повеќе во споредба со претходната година, и покрај намалувањето и унифицирањето на стапката од 24%, 18% и 15% на 12%.

Ваквата реформа придонесе за проширување на даночната база, при што заедно со зајакнатата контрола на УЈП се одрази на намалување на неформалната економија и подобра наплата на ПДД и даночните приходи воопшто. Позитивните економски движења, кои беа проследени и со зголемување на вработеноста, пораст на платите како и намалување на процентот на вработени кои не примиле плата (види Точка 9. Социјален сектор), во одредена мерка се ефектуираа на поголемото остварување на приходите од ПДД.

Покрај тоа, во 2007 година имаше историско зголемување на прометот со акции на пазарот на капитал (види Точка 8.2. Пазар на капитал) и висок пораст на берзанскиот индекс што упатува на зголемени приходи од капитална добивка, кои учествуваат во приходите од ПДД со 5,6%. Имено, во структурата на овие приходи, вообичаено, најголемиот дел се остварува од оданочувањето на платите и другите лични примања од работен однос (61,7%), како и од примањата остварени по основ на договор за дело (8,1%), данок на доход на приходи од дивиденди и други приходи остварени со учество во добивката (4,7%), додека учеството на приходите по другите основи во структурата е релативно помало.

Остварените приходи од данок на добивка во 2007 година, во износ од 5.898 милиони денари (1,8% од БДП), се повисоки за 1.190 милиони денари, или за 25,3% во однос на истите во 2006 година. Зголемувањето на овие приходи во 2007 година е резултат на нагорниот економски тренд, резултирајќи со пораст на профитабилноста на претпријатијата во 2006 година за 30%, врз основа на што е платен данокот на профит за 2007 година. Покрај тоа, зајакнатиот капацитет на УЈП резултираше со 33,6% поголема фискализација во економијата и пореално прикажување на добивката од страна на претпријатијата. Повисоката фискализација и пониската стапка на данокот на профит придонесе за намалување на сивата економија и зголемување на приходите по основ на данок на добивка.

График 4.3. Структура на даночни приходи

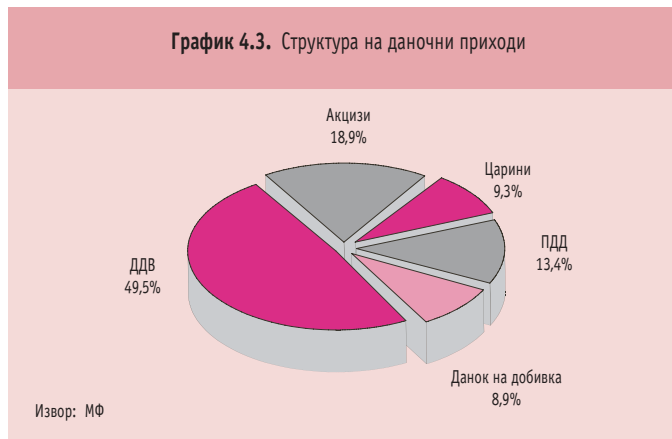
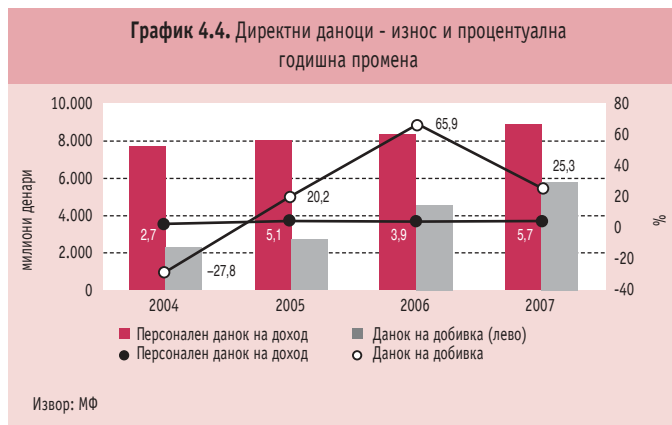

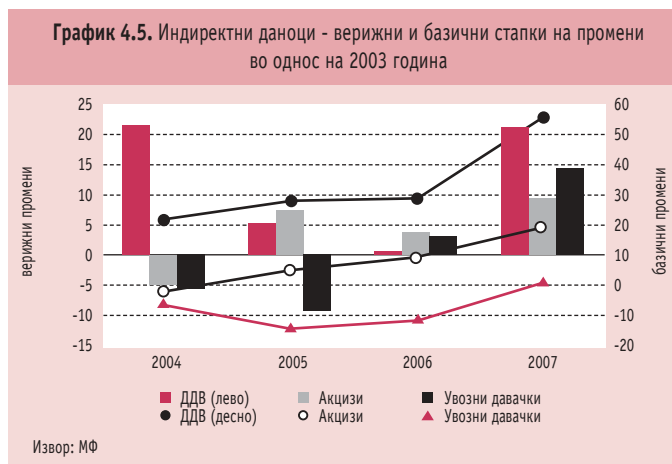
График 4.4. Директни даноци - износ и процентуална годишна промена

Домашните даноци на стоки и услуги (ДДВ и акцизи) имаат најголемо учество, од 66,2% во структурата на вкупните даночни приходи (13,7% од БДП).

Во септември 2007 година беше извршено намалување на општата стапка на ДДВ од 18% на повластена стапка од 5% на следниве производи: лекови и медицински помагала, компјутери и софтвер, термални сончеви системи и компоненти, и превоз на лица и нивниот придружен багаж. Фискалните ефекти од оваа реформа не се почувствуваа значително врз нивото на приходи од ДДВ во 2007 година, но истите ќе имаат ефект во иднина. Приходите од ДДВ во 2007 година изнесуваа 32.962 милиони денари (9,9% од БДП), и во однос на претходната забележаа пораст за 21%.

Ваквото зголемување во голема мерка се должи на зголемената финална потрошувачка за 8,3% (како резултат на постигнувањата во економијата наведени претходно). Притоа, наплатениот ДДВ при увоз на добра во земјата бележи пораст од 23%, заради зголемениот увоз на добра споредено со претходната година (види Точка 5.1. Платен биланс). Зголемувањето на увозот се одрази и на зголемување на увозните давачки во 2007 година за 14,4%, и покрај намалените царински стапки.

Приходите од акцизи во 2007 година остваруваат учество од 3,8% во БДП и се зголемени за 10,9% во споредба со 2006 година. Вака реализираните приходи од акцизи се резултат пред сè на приходите од акцизи за нафтени деривати (6.909 милиони денари), приходите од акцизи за тутунски преработки (4.003 милиони денари), приходи од акцизи од продажба на алкохолни пијалоци (1.007 милиони денари) и од патнички автомобили (425 милиони денари).

Другите даночни приходи изнесуваат 2.298 милиони денари, со што остваруваат учество од 0,7% во БДП и зголемување од 48,9% на годишно ниво. Зголемувањето се должи на вклучување на надоместоците воведени согласно Законот за заштита на животната средина, Законот за тутун и Законот за здравствена заштита.

Неданочните приходи во 2007 година бележат учество од 1,8% во БДП (5.806 милиони денари), и се зголемени повеќе од двојно во однос на 2006 година, најмногу заради уплатата на средства по основ на дивиденда од АД Македонски телекомуникации за 2005 година (2.873 милиони денари).

Капиталните приходи во 2007 година бележат учество од 0,4% во БДП и изнесуваат 1.394 милиони денари, што претставува зголемување од 47,1% споредено со 2006 година. Реализацијата на капиталните приходи главно се должи на продажбата на градежно земјиште и станови.

4.2. Расходи на Централниот буџет

Во 2007 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваат 75.441 милиони денари (22,7% во БДП), односно истите се зголемени за 18,7% споредено со претходната година. Зголемувањето е предизвикано од зголемувањето на речиси сите расходни ставки. Во структурата на вкупните расходи, тековните трошоци учествуваат со 85,7%, додека капиталните трошоци учествуваат со 14,3%.

Тековните трошоци изнесуваат 64.620 милиони денари (19,5% од БДП), што претставува зголемување од 11,7% споредено со претходната година.

Трошоците за плати и надоместоци во 2007 година изнесуваат 22.300 милиони денари (6,8% од БДП), што претставува речиси исто остварување, односно зголемување од само 0,4% во однос на 2006 година и покрај зголемените плати во јавната администрација за 10% во септември 2007 година. Ова остварување се должи на фактот што дел од средствата за исплата на плати за образованието и градинките се регистрираат како трансфери за дотации на локалната самоуправа (во 42 општини кои преминаа во втората фаза на децентрализација). Расходите за плати, наемнини и надоместоци како процент од вкупните расходи се пониски за 5,4 пп споредено со 2006 година.

За *стипендии и услуги* во 2007 година се потрошени 2,9% од БДП (9.526 милиони денари), односно за 20,3% повеќе во споредба со минатата година.

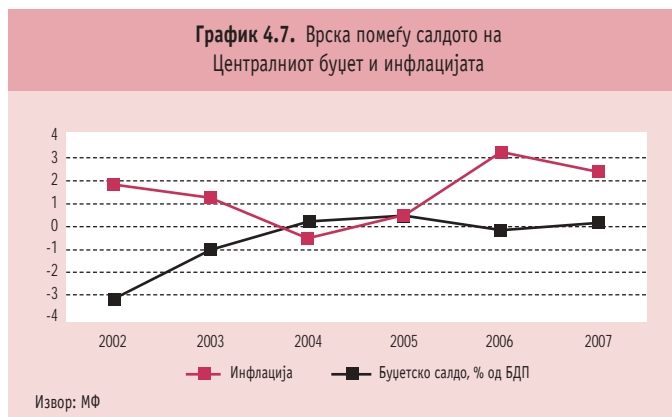
Средствата за трансфери кои ги опфаќаат субвенциите, тековните трансфери и социјалните бенефиции, во 2007 година учествуваат со 9,1% во БДП (30.261 милиони денари), што претставува пораст од 23,7% во однос на 2006 година. Овој пораст во 2007 година, пред сè се должи на зголемувањето на трансферите кон општините, на дотации кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување (за 12,7% во споредба со претходната година) заради покривање на транзицискиот дефицит на Фондот од воведување на Вториот столб на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

Во 2007 година за *социјални програми* беа потрошени 2.797 милиони денари, што споредено со 2006 година претставува пад од 2,3%, додека трансферите за детски додаток бележат зголемување од само 10,2%. За *реформи во Министерството за одбрана* се потрошени 221 милиони денари, што е речиси исто со потрошеното за оваа намена во 2006 година. Во рамки на Реформата на јавната администрација, во 2007 година се потрошени 361 милиони денари, што е намалување од 27,9% споредено со 2006 година.

Кај *каматните плаќања* во 2007 година (учество од 0,8% во БДП) остварено е намалување од 9,9% во однос на 2006 година. Ова намалување пред сè е резултат на намалените плаќања по основ на камати по надворешен долг за 249 милиони денари, или за 17,3% споредено со претходната година. Во делот на каматните плаќања по основ на домашен долг се забележува намалување од 2,7%.

Капиталните трошоци во 2007 година достигнаа учество од 3,3% во БДП (10.821 милиони денари). Ова претставува целосно исполнување на предвидените капитални расходи за 2007 година, што е за 89,2% повеќе во однос на 2006 година. Најголем дел од капиталните расходи (66,1%) претставуваат трошоци за купување на капитални средства.

4.3. Буџети на фондовите во Република Македонија

4.3.1. Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување (ФПИОМ) во 2007 година се повисоки за 8,1% во однос на претходната година и изнесуваат 10% од БДП. Од вкупните приходи на ФПИОМ, 62,7% претставуваат придонеси за пензиско и инвалидско осигурување, додека трансферите од Централниот буџет учествуваат со 30,5%. Најголемиот дел од средствата, околу 80%, ФПИОМ ги употребува за исплата на пензии, додека 11,4% за обезбедување на здравствено осигурување на пензионерите.

4.3.2. Фонд за здравствено осигурување

Приходите на Фондот за здравствено осигурување (ФЗОМ) во 2007 година се зголемија за 10,2% споредено со претходната година, наспроти расходите кои се зголемија за 1,3%. Придонесите за здравствено осигурување претставуваат 57,9% од вкупните приходи, трансферите од ФПИОМ (спомнато погоре) претставуваат 21,5%, додека значаен дел од приходите на ФЗОМ (од 12,4%) претставуваат и трансферите од Агенцијата за вработување за здравствено осигурување на невработените лица. Наплатените средства ФЗОМ ги користи за обезбедување на примарна здравствена заштита на осигурениците (околу 90% од вкупните расходи).

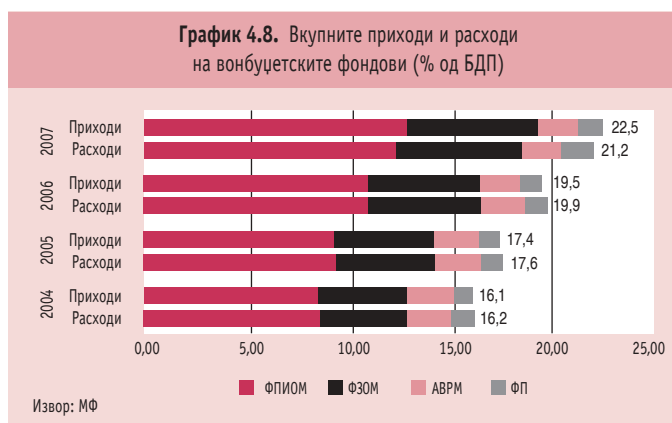
4.3.3. Агенција за вработување

Трендот на пад на приходите и расходите на Агенцијата за вработување (АВРМ) продолжи и во 2007 година. Така, приходите се намалија за 11,2%, додека расходите за 14,7% во споредба со претходната

година. Околу 70% од вкупните приходи се дотации од Централниот буџет, додека останатиот дел потекнува од придонесите за невработеност. Поголемиот дел од расходите, околу 42,3%, беа наменети за обезбедување на здравствено осигурување на невработените, додека 17,2% се трансфери кон ФПИОМ. За исплата на паричен надоместок на невработените лица беа наменети 31,7% од вкупните расходи.

4.3.4. Фонд за патишта

Приходите на Фондот за патишта (ФП) во 2007 година се повисоки за 10,5% споредено со претходната година, додека расходите се зголемија за 20,2%, што резултираше со дефицит од 0,3% од БДП. Трансферите од Централниот буџет претставуваат 50,2% од вкупните приходи на ФП. На страната на расходите, инвестициите учествуваат со 52,1%, додека за одржување на патиштата беа наменети 23,3% од вкупните расходи.

4.4. Салдо на Централниот буџет и буџетите на фондовите

Движењата во фискалниот сектор во 2007 година иницираа суфицит на Централниот буџет, кој учествува со 0,21% во БДП. Суфицит во нивните активности остварија ФПИОМ и ФЗОМ, од 0,37%, односно 0,23% од БДП. Агенцијата за вработување на Република Македонија (АВРМ) регистрираше благ дефицит, од 0,005% од БДП, додека дефицитот на ФП достигна 0,28% од БДП.

5. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

5.1. Платен биланс

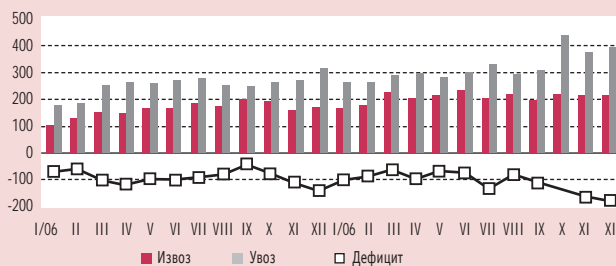
5.1.1. Тековна сметка

Надворешно-трговската размена во 2007 година во Република Македонија се остваруваше под силно влијание на случувањата во светската економија. Имено, на меѓународните девизни пазари продолжи депресијацијата на американскиот долар и порастот на цените на светските стокови берзи (види Точка 1.2. Цени на светските стокови берзи)⁹. Од особено значење за македонската економија беше порастот на цената на суровата нафта, како и порастот на цените на најважните македонски извозни производи, металите - олово, никел и бакар. Минимален пораст забележа и цената на јагнешкото месо, уште еден значаен македонски извозен производ. Благ пад на берзанската цена забележаа цинкот и ладно и топло валаните челични лимови. Истовремено, надворешно-трговската размена продолжи да се остварува во услови на висока либерализација и создадена зона на слободна трговија во регионот.

Според прелиминарните податоци за остварувањата на Платниот биланс, **дефицитот на тековната сметка** (на f.o.b. основа) во 2007 година е зголемен за 119 милиони евра и изнесува 164 милиони евра (График 5.1.). Согласно ова, учеството на салдото на тековната сметка во вредноста на БДП изнесува 3,1%, што е за околу 2 пп повеќе од минатата година.

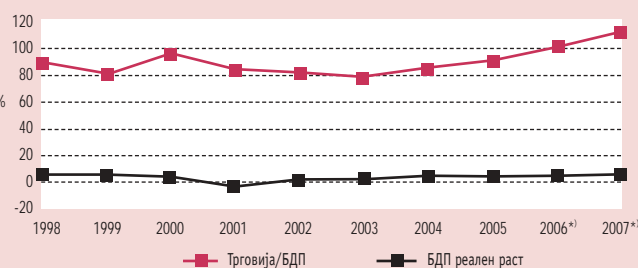
Од аспект на одделните групи производи, најголем придонес за продлабочувањето на

График 5.1. Извоз и увоз на стоки и остварен дефицит (во милиони евра)

Извор: ДЗС

График 5.2. Стапка на трговска отвореност и реален БДП

* Претходни податоци
Извор: ДЗС

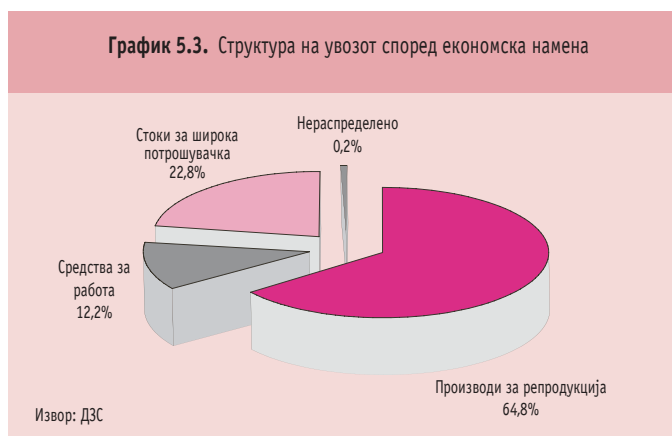
9) Доларот во однос на денарот депресијаше за 10,3%, во период 31.12.2006 - 31.12.2007

надворешно трговскиот дефицит има зголемениот дефицит во размената на енергија и на опрема чие учество во 2007 година во БДП достигна 10,6% и 7,4% соодветно (во однос на учеството на двете групи од 8,4% и 5,8% во 2006 година), што укажува на техничко-технолошка и енергетска зависност на македонската економија. Во таа насока, порастот на стоквната размена од 27,5% во однос на минатата година, покажува дека интегрираноста на земјата во светските трговски текови и нејзината отвореност уште повеќе се зголемува. Така, **индексот на економска отвореност** од 2003 година наваму, има тенденција на зголемување и истиот во 2007 година се зголеми за 14 индексни поени во однос на 2006 година и достигна 109,8% (График 5.2.).

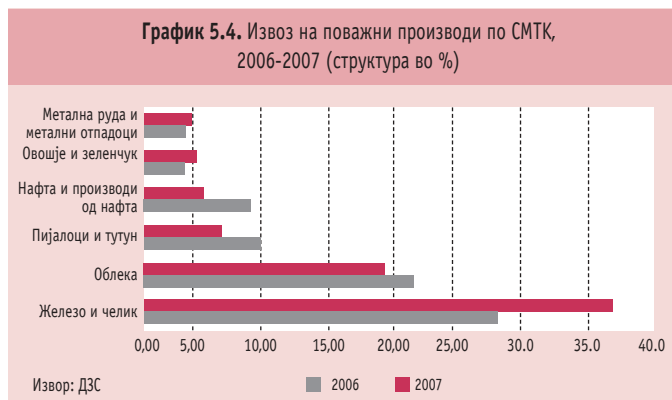
Во вакви услови, во 2007 година, за производство на 1 евро од БДП на македонската економија и беше потребно да увезе 68 центи, а да извезе 54 центи. Овој сооднос во 2006 година изнесуваше 48 центи, односно 38 центи, соодветно.

Извоз на стоки. Според претходните податоци за 2007 година, македонската економија за прв пат по осамостојувањето извезува над 50% од БДП. Остварениот извоз per capita на Република Македонија во 2007 година, изнесува 1.195 евра, што претставува зголемување за 262 евра по жител или 28% во однос на 2006 година. Исто така, вкупниот кумулативен извоз на стоки во 2007 година, во однос на 2006 година, изразен во евра, забележа значајно зголемување од 28,3% и изнесува 2.446 милиони евра. Зголемениот извоз е резултат на зголемената производна активност на македонските производни капацитети, зголемениот обем на производи наменети за извоз и на поволната ценовна конјуктура на светските пазари на цените на металите во услови на висока глобална побарувачка за овие производи.

Анализата на извозот според економска намена на производите укажува на зголемување на делот на производи за репродукција, за 36,7% во однос на 2006 година, како и на нивно структурно зголемување во вкупниот извоз на стоки за 3,8 пп (График 5.3.). Истото се должи на зголемениот извоз на сировини и полупроизводи (436 милиони евра) од дејноста производство на основни метали. Заради порастот на цените на светските берзи, при пораст на количинскиот извоз на сировини и полупроизводи од 24%, вредноста на извозот на овие производи номинално (изразен во евра) бележи пораст од 55%. Кај стоките за широка потрошувачка, релативно високо зголемување оствари извозот на облека и обувки (66 милиони евра или 15%), храна (28 милиони евра или 19%) и пијалоци и тутун (8 милиони евра или 11%). Заради временитот застој на извозот во Косово во април 2007 година, извозот на нафта и нафтени деривати бележи намалување, но и покрај намалувањето, извозот на овој производ има значајно место во структурата на вкупниот извоз на државата во 2007 година.

Регионалната ориентација на стоковната размена во 2007 година, ја продолжува тенденцијата на зголемување на извозот на стоки во Европската унија. Така, изразено во евра, регистрирано е натамошно интензивно зголемување на извозот во оваа интеграција за 36,7%. Гледано по земји, извозот во најголем дел е концентриран во пет земји: Србија, Германија, Грција, Италија и Бугарија, со учество од 63,5% во вкупниот извоз на државата. Највисок пораст на извозот е остварен во Шпанија (225%), Белгија (98%) и Италија (34%). Ваквиот пораст е резултат на поголемиот извоз на фероникел во овие држави, кој претставува комбиниран ефект на порастот на берзанските цени и зголемените извозни количини на истиот. Висок пораст од 71% бележи и извозот во Бугарија, пред сè, заради поголемиот извоз на неизжилен тутун и на ладно-валани производи, неплатирани, во макари и ненамотани, а порастот на извозот во Германија од 18% се должи на поголемиот извоз на текстил, железо и челик и на фероникел.

Доколку се анализира учеството на производите по СМТК¹⁰ во извозот, најголемо учество имаат железото и челикот 37,7% (пораст во 2007 година за 72%), понатаму облеката со 18,9% (пораст во извозот во однос на 2006 година за 11%), нафтата и производите од нафта со 4,7%, овошјето и зеленчукот со 4,2%, метална руда и метални отпадоци со 3,8% (пораст во однос на 2006 година за 6%) (Табела 5.1.) итн. Зголеменото учество на железото и челикот и металната руда и металните отпадоци во вкупниот извоз се должи на зголемените цени на светските берзи, како и на поголемите извезени количини. Во 2007 година, извезените стоки од првите 10 производни групи според СМТК изнесуваат околу 2.026 милиони евра, што претставува околу 83% од вкупниот извоз на државата, а останатите 56 производни групи сочинуваат само 17% од вкупниот извоз.

Табела 5.1. Извоз на првите десет производи по СМТК

Ранг	СМТК	Производи	Кг.	Евра	Вредносно учество во %
1	67	Железо и челик	1.119.218.913	921.230.079	37,7
2	84	Облека	24.042.290	462.772.918	18,9
3	33	Нафта и производи од нафта	244.035.972	114.853.184	4,7
4	05	Овошје и зеленчук	373.929.188	103.460.688	4,2
5	28	Метална руда и метални отпадоци	281.846.563	92.166.462	3,8
6	12	Тутун и преработки од тутун	25.949.552	77.001.637	3,1
7	11	Пијалоци	172.837.334	74.027.765	3,0
8	66	Изработки од неметални минерали	757.128.694	69.944.750	2,9
9	85	Обувки	2.622.669	60.868.187	2,5
10	60	Електрични машини и делови	18.705.544	49.383.963	2,0
		Вкупно поважни производи	3.020.316.720	2.025.709.635	82,8
		Вкупен извоз на РМ	3.600.269.959	2.446.356.984	100

Извор: ДЗС

10) Стандардна меѓународна трговска класификација

Високата зависност од увозни сировини, слабата производна диверзификација и малите извозни количини без стандардизиран квалитет се сеуште карактеристика на извозот, што ги прави македонските извозници маргинални партнери. Сеуште, најголемиот дел од македонските извозни производи својата конкурентност ја засноваат на цените, а не на квалитетот. Дополнително негативно влијание врз македонскиот извоз има и непостоењето на квалитетен маркетинг во македонската индустрија и неорганизираниот настап на македонските надворешно - трговски претпријатија на странските пазари. Во индустриската структура сеуште доминираат производи со ниски фази на преработка, како што се: тутунот, зеленчукот, јагнешкото месо, цинкот, фероникелот и феросилициумот.

Вредноста на вкупно **увезените стоки** во 2007 година изнесува 3.795 милиони евра, односно за 807 милиони евра (или 27%) повеќе во однос на 2006 година. Порастот на увозот се должи, пред сè, на порастот на увозот на: електрична енергија (за 130 милиони евра, или 261,8%), железо и челик (102 милиони евра или 35%), метална руда и метални отпадоци (97 милиони евра или 169%), друмски возила (70,5 милиони евра или 43%), телекомуникациски апарати (47 милиони евра или 73%), текстилни предива и слично (40 милиони евра или 14,7%), итн. Иако во 2007 година количинскиот увоз на нафта и нафтени деривати бележи намалување од 26%, или во вредност од 46,7 милиони евра помалку од минатата година, сепак овој производ има најголемо учество во вкупниот увоз на земјата од 12%.

Табела 5.2. Увоз на нафта и производи од нафта (во милиони)

	2004	2005	2006	2007	Салдо 2007-2006	Стапки на промена
Килограми	1.112,3	1.229,8	1.323,9	1.226,4	-97,5	-7,4%
Евра	254,8	395,7	497,4	459	-38,5	-7,7%
Денари	14.618,2	24.253,9	30.436,8	28.080,3	-2.356,5	-7,7%
МКД/Евра	61,3377	61,2958	61,1885	61,1835		

Извор: ДЗС; пресметка МФ

Голем дел од увозните производи, пред сè суровата нафта, машините и опремата, автомобилите, дел од суровините за индустријата и некои потрошни добра за домаќинствата воопшто не се произведуваат во Република Македонија. Увозот на суровата нафта, машините и опремата, и автомобилите претставува 32% од вкупниот увоз или 22% од БДП.

И покрај воведените нови еколошки стандарди како услов при увоз на употребувани возила, со примена од јануари 2007 година, забележан е зголемен увоз на употребувани и нови патнички возила, а нивното учество во вкупниот увоз е скоро на исто ниво како и во 2006 година и изнесува 6%. Според направените анализи во текот на оваа година, вредноста на увезените нови патнички возила (119,9 милиони евра) е за 6 пати повисока од вредноста на увезените употребувани патнички возила (18,9 милиони евра), што покажува дека повеќето од потенцијалните купувачи на патнички возила во земјата, согласно нивниот стандард, се определуваат за нови патнички возила.

Анализирано по дејности, најголемо учество во увозот имаат стоките од дејноста производство на енергетски сировини (15,6%), потоа следуваат производство на основни метали (12,5%), производство на

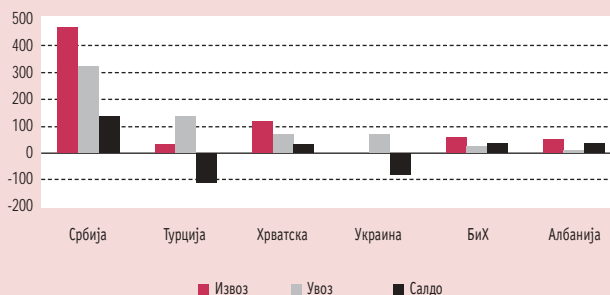
прехранбени производи и пијалочи (9,9%), производство на текстилни ткаенини (9,1%), производство на хемикалии и хемиски производи (8,9%) итн.

Гледано по региони, најголем увоз е забележан од развиените земји, а во тие рамки на увозот од земјите членки на ЕУ отпаѓаат 44% од вкупниот увоз во Република Македонија. Дефицитот во размената со земјите членки на ЕУ изнесува 286 милиони евра, што претставува скоро 21,2% од вкупниот трговски дефицит на земјата, а истиот со земјите членки на ЕФТА е 76,4 милиони евра, со учество од 5,6%.

По неколку години нагорен тренд на дефицитот во размената во 2007 година за прв пат салдото на надворешно-трговската размена со одделни земји со кои имаме склучено договори за слободна трговија е позитивно. Така, со влезот на Бугарија во ЕУ, дојде до големо намалување на трговскиот дефицит, од 95 на 18 милиони евра. Имено, извозот на Република Македонија во оваа земја во 2007 година бележи висок пораст од 71%, додека увозот се намали за 2%. Но, со одделни земји (Украина и Турција) од оваа групација, продолжи тенденцијата на остварување дефицит во размената.

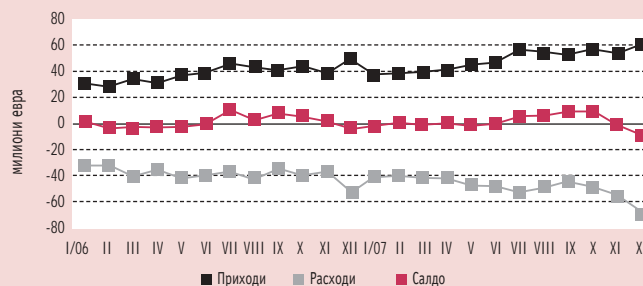
Доколку предмет на анализа е валутната структура на извозот и увозот на стоки, застапеноста на еврото во вкупниот извоз во 2007 година е намалена за 3 пп, на сметка на зголемена застапеност на доларот во вкупниот извоз, додека кај увозот е спротивно, застапеноста на еврото во вкупниот увоз е зголемена за 1,4 пп, а за ист пп е намалено валутното учество на доларот. Заради зависноста од увозни сировини, од една страна, и малиот домашен пазар и сеуште недоволно конкуретните производи, од друга страна, дел од македонските извозници, и покрај депресијацијата на доларот, немаа друг избор, освен да прифаќаат да извезуваат во долари, односно да увезуваат во евра. Оттука, приоритетна задача на македонската економија останува да ги ориентира сите капацитети кон развој на структурна и квалитетна конкуренција, при што конкуренцијата базирана на цени нема да биде приоритетна. При оценување на извозните резултати во евра, треба да се има предвид дека дел од истите се потценети како резултат на поинтезивното зголемување на делот од извозот реализиран во долари (56%) и депресијацијата на курсот на доларот спрема еврото и домашната валута во 2007 година.

График 5.5. Надворешно трговска размена со земји со кои се реализираат договори за слободна трговија (во милиони евра)

Извор: ДЗС

График 5.6. Приходи, расходи и салдо на услуги

Извор: ДЗС

Зголемувањето на квантитетот на трговијата во последниве неколку години, не и помогна на Република Македонија да го намали јазот во размената. Така, согласно движењата на извозот и увозот на стоки, во 2007 година **трговскиот дефицит во размената со странство** изразен во евра изнесува 1.348 милиони евра, што претставува 24,3% од БДП.

Во доменот на услугите, во 2007 година, *приливот и одливот на средствата по основ на извршени услуги* се зголеми за 24,5% и 24,9%, соодветно, што доведе до скоро идентичен апсолутен пораст од 117 милиони евра кај приливот и 113,6 милиони евра кај одливот на услуги. Оттука, билансното салдо на услугите бележи натамошно подобрување за 3,4 милиони евра. Во вкупен износ, билансното салдо изнесува 25,5 милиони евра, што претставува 0,5% од БДП.

Утврдената состојба, пред сè е резултат на поголемото позитивно салдо од приливот и одливот по основ на остварени патувања-туризам (31,4% пораст во однос на 2006 година). Салдото од прилив и одлив на средства по основ на транспорт и оваа година е негативно и во однос на 2006 година бележи зголемување од 10 милиони евра. Кај останатите услуги, релативно зголемување (од 16,6 милиони евра) се забележува кај приливот од инвестициски работи.

Салдото на остварениот доход е подобро во однос на минатата година, но сепак бележи дефицит од 26,4 милиони евра, што негативно влијае врз салдото на тековната сметка. Притоа, се забележува годишно зголемување на одливот на средства по основ на префрлување на остварениот профит (исплата на дивиденда од страна на "Телеком") на странските инвеститори за 45 милиони евра (или за 93%), што од своја страна има значаен придонес за дефицитот во билансот на доход. Истовремено, како резултат на зголемениот број на вработени резиденти во нерезидентни фирми, регистрирани се зголемени девизни приливи врз основа на надомест на вработени резидентни лица за 22 милиони евра или 40,3%. И покрај тоа што салдото на каматите не покажува некои позначајни промени, важно е да се напомене дека во 2007 година продолжи трендот на намалување на нето-одливите на средствата по основ на камата, во услови на бавно зголемување на платената камата кон странските кредитори и поинтезивно зголемување на приливите од камата на официјалните девизни резерви и депозитите на деловните банки во странство.

Нето тековните трансфери се зголемија во 2007 година и придонесоа високиот трговски дефицит да не заврши со висок дефицит на тековната сметка. Во овој контекст, во 2007 година продолжи непрекинатиот тренд на пораст на нето-девизните средства по основ на трансфери, пред сè како резултат на поинтензивен пораст на нето приливите кај приватните трансфери (пораст од 6,7%), кои достигнаа 985,8 милиони евра. Во тие рамки, според податоците од спроведената анкета за приватни трансфери од страна на Народна банка на Република Македонија (НБРМ), најголем дел од приватните трансфери произлегува од релативно високиот нето прилив на девизни средства по основ на менувачко работење. Нето приливот по основ на менувачко работење во 2006 година изнесуваше 649,5 милиони евра (70,4% од вкупните приватни трансфери), а во 2007 година 695,4 милиони евра (или 71% од вкупните приватни трансфери). Порастот на нето приливите по основ на менувачко работење во последните години објаснува најголем дел од вкупниот пораст на приватните трансфери.

5.1.2. Капитално-финансиска сметка

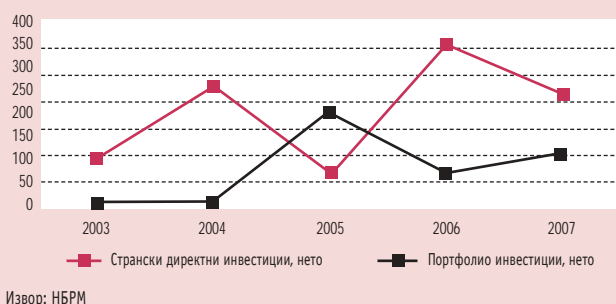
Капитално-финансиската сметка на Билансот на плаќања во 2007 година оствари позитивно салдо во износ од 194,3 милиони евра, што значи зголемување за 156,3 милиони евра во однос на минатата година. Реализираниот обем на трансакции скоро во целост потекнува од финансиската сметка. Така, *нето трансакциите во капитална сметка* од Билансот на плаќања изнесуваат 1,3 милиони евра, што резултира со поголем девизен прилив од 2,1 милиони евра во однос на претходната година. Во рамки на *финансиските приливи*, нето, доминантно е учеството на нето приливите врз основа на странски директни инвестиции од 81,5% или износ од 240,1 милиони евра (види График 5.7.), кои претставуваа значаен извор на финансирање на дефицитот на тековната сметка од Платниот биланс. Учеството пак, на *странските директни инвестиции* во БДП во 2007 година изнесува 4,3% и е помало за 2,5 пп во однос на минатата година. Од вкупните директни инвестиции во земјата (239 милиони евра) 35 милиони евра се реализирани во капитал, 94 милиони евра се реинвестирана добивка и 110 милиони евра се друг капитал. Странските директни инвестиции во 2007 година главно се лоцирани во финансискиот сектор, телекомуникациите, како и производството (преработувачка на храна). Франција, Австрија, Словенија и Србија се земјите најголеми инвеститори во Република Македонија во 2007 година.

Истовремено, во услови на зголемена заинтересираност на странските инвеститори за купување на сопственички хартии од вредност во македонските компании (кои забележаа пораст од 78,8% во однос на минатата година), што се согледува и преку зголемената активност на Македонската берза, остварен е натамошен *прилив на портфолио инвестиции* (пораст од 37,7 милиони евра или 51,6% во споредба со 2006 година) со што нивниот износ достигна 110,8 милиони евра. Меѓутоа, и покрај либерализацијата, приливите од портфолио инвестициите се релативно ниски и главно од поранешните југословенски републики, заради сеуште недоволно развиениот финансиски пазар, малата лепеза на финансиски инструменти, како и согледувањата на странските инвеститори за ризикот.

Ставката *останати инвестиции* во 2007 година има негативно салдо од околу 56 милиони евра.

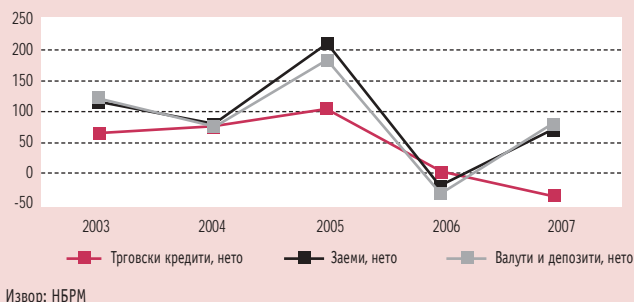
Движењата на трговските кредити, заемите и валутите и депозитите, како составни делови на оваа ставка се претставени на График 5.8. Во 2007 година, трговските кредити (нето) имаат, исто така, негативен предзнак и изнесуваат 33,5 милиони евра, при што, при увоз на стоки користени се кредити во износ од 136 милиони евра, додека одобрените кредити при извоз на стоки изнесуваат 148,5 милиони евра.

График 5.7. Странски директни и портфолио инвестиции во Република Македонија (милиони евра)

Заемите (нето) се негативни и изнесуваат околу 108 милиони евра. Тоа, главно, укажува на зголемената отплата на заеми од странските кредитори, при што, одливот го надминува приливот, односно, по основ на среднорочни и долгорочни кредити отплатени се околу 410 милиони евра, отплатата на довтасани неплатени обврски изнесува 18 милиони евра, а по основ на краткорочни кредити обврските изнесуваа 20 милиони евра, додека користени се заеми во износ од 300 милиони евра.

График 5.8. Останати инвестиции во Република Македонија (милиони евра)

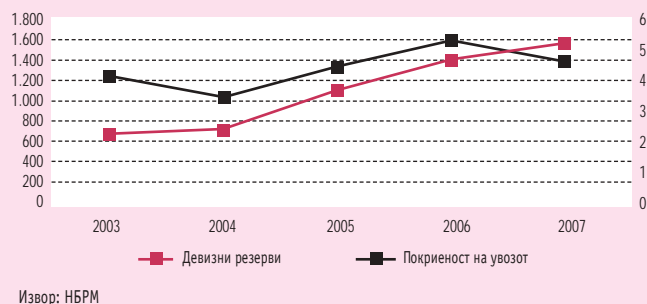

Спротивно на движењата од 2006 година, кога валутите и депозитите имаат негативен знак и висок износ од 83,7 милиони евра, во 2007 година тие се реализираа во позитивно салдо од 6 милиони евра, како резултат на разликата од позитивниот износ на нето девизните средства на банките, од 68,4 милиони евра и одливот по основ на останати сектори, односно девизните средства кај населението, нето, од 62,2 милиони евра.

5.1.3. Девизни резерви

Одредени поволни движења во тековните и капитално-финансиските трансакции во 2007 година резултираа со натамошен раст на девизните резерви на земјата, и покрај нивните флукуации по месеци. Така, движењата на девизниот пазар, во услови на водење политика на стабилен девизен курс на денарот, резултираа со нето откуп на девизи на девизниот пазар, поради високата понуда во однос на побарувачка за девизи и тенденциите за ап्रेसијација на номиналниот девизен курс на денарот.

График 5.9. Девизни резерви на Република Македонија и месечна покриеност на увозот

Во 2007 година, НБРМ ја задржа постојната рамка на видовите инструменти во кои ги пласира девизните резерви, почнувајќи од банкарските депозити, државните должнички хартии од вредност (записи и обврзници), должничките хартии од вредност на меѓународните финансиски институции, како и другите инструменти со фиксен принос, вклучувајќи ги репо-трансакциите и инструментите на пазарот на пари. Согласно меѓународните трендови при управување со девизите резерви, НБРМ продолжи со отпочнатата

диверзификација на инвестициското портфолио во насока на зголемување на инвестициите во хартии од вредност, со што би се намалил и кредитниот ризик.

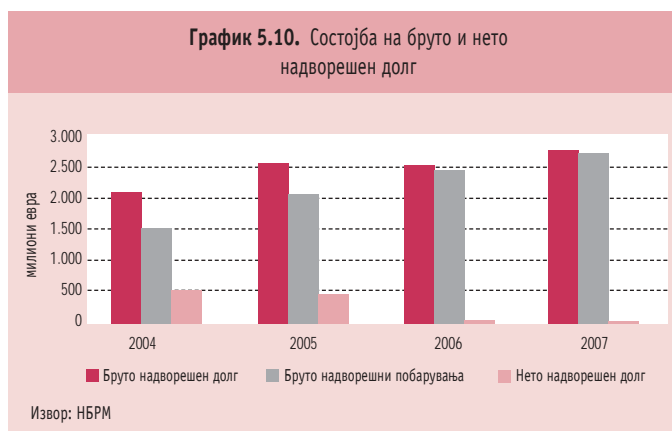
Во 2007 година дојде до зголемување на нивото на бруто девизните резерви за 101,8 милиони евра и истите изнесуваа 1.524,4 милиони евра, што претставува 4,7 месечна покриеност на увозот на стоки (f.o.b.) и услуги за наредната година во Република Македонија (во 2006 година месечната покриеност изнесуваше 5,3). Во споредба со 2000-та година нивото на девизните резерви двојно е зголемено.

Гледано по квартали, во првиот квартал од 2007 година, девизните резерви се задржаа на стабилно ниво, и покрај предвремената отплата на значаен дел од долгот кон Парискиот клуб на доверители. Во вториот квартал, како резултат на значајниот откуп на девизи на девизиот пазар, се зголеми нивото, но, заради предвремената отплата на долгот кон Светска банка и ММФ на крајот од кварталот нивото на девизните резерви се намали. Во преостанатиот дел од годината (второто полугодие) нивото на девизните резерви продолжи да расте, а кон крајот на годината дополнително беа реализирани значајни одливи заради извршени плаќања на државата кон странство.

Во 2007 година, ставката пропусти и грешки има негативен знак и изнесува 30,3 милиони евра, што укажува на неидентификуван одлив на девизни средства во 2007 година.

5.2. Надворешен долг

Бруто надворешниот долг¹¹ на Република Македонија во 2007 година е зголемен за 8,6% во однос на 2006 година, како резултат на порастот на долгот во банкарскиот сектор и останати сектори (небанкарски финансиски посредници, нефинансиски трговски друштва, домаќинства и непрофитни институции). Бруто надворешниот долг во 2007 година изнесуваше 48,3% од БДП, наспроти (50,5%) во 2006 година.

Во *државниот сектор* (јавна власт и нејзини агенции, владини единици на сите нивоа- централна, локална власт и социјални фондови), бруто надворешниот долг бележи намалување за 14,7%, како резултат на предвремената отплата на дел од долгот. Намалување на долгот од 16,9% е забележан по основ на долгорочни заеми, а по основ на обврзници за 4,6%. Треба да се напомене дека за прв пат во 2007 година е забележан краткорочен долг во државниот сектор во износ од 7,6 милиони евра.

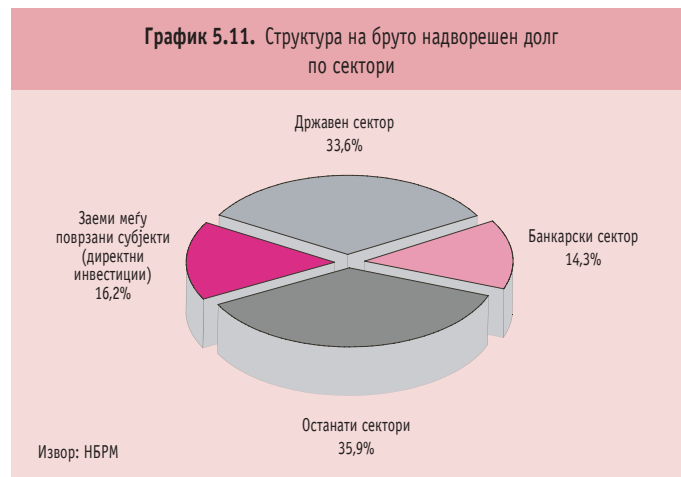
11) Според препораките на Меѓународниот монетарен фонд (ММФ) за начинот на пресметување и презентирање на долгот, како и обезбедување на меѓународна споредливост на податоците, бруто надворешниот долг претставува состојба на сите идни обврски на резидентите кон нерезидентите, што вклучува обврски по главнина, достасани неплатени обврски по главнина и камата, како и пресметана задоцнета камата, независно од видот на инструментот и рочноста.

Во *банкарскиот сектор* (финансиски посредници кои вршат активности на прибирање на депозити и давање на кредити), бруто надворешниот долг е зголемен за 43,7%, при што долгорочниот долг се зголеми за 37,6%, а најголем дел од растот произлегува од порастот на долгот по основ на заеми. Краткорочниот долг во банкарскиот сектор е зголемен за 52,9%, како резултат на порастот на долгот по основ на валути и депозити.

Финансиската криза од втората половина на 2007 година во САД (види Прозорец 1.1.) креираше преносни ефекти врз сите сегменти на пазарите и институциите во финансискиот систем, што дополнително го актуелизира кредитниот ризик. Движењата на меѓународните пазари беа под влијание на ефектите од кризата на хипотекарниот пазар во САД, која се прошири на пазарот на структурирани производи, со значајни ефекти и на меѓународниот пазар на пари. Во услови на интензивирање на турбулентните движења на меѓународните финансиски пазари, одделни странски комерцијални банки се соочуваа со банкарски загуби на кредитите, намалување на ликвидноста и не можеа да го продолжат финансирањето. Неизвесноста од висината на загубите, како и најавите за промена на кредитниот рејтинг на одредени комерцијални банки, беа оценети како зголемен кредитен ризик. Во таа смисла, од почетокот на август 2007 година се започна со повлекување на пласманите од комерцијалните банки и нивно пренасочување кон пласмани во централните банки.

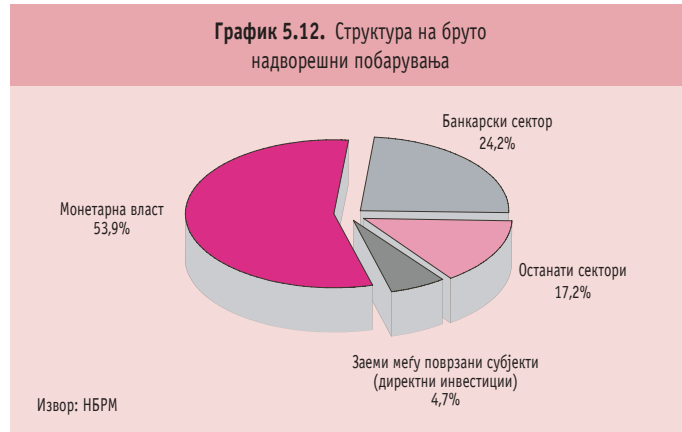
Во *останатите сектори*, бруто надворешниот долг е зголемен за 23,8% како резултат на порастот на краткорочниот долг за 42,3%, додека долгорочниот долг во останатите сектори е речиси на исто ниво како и во 2006 година. Трендот на зголемување на долгот во овие сектори се должи на подобрување на кредитниот рејтинг и засилената економска активност и зголемената потреба од странски капитал во приватниот сектор. Во рамки на краткорочниот долг во овој сектор, долгот е зголемен кај комерцијалните кредити за 26,6%, и речиси двојно зголемување се забележува кај долгот врз основа на достасаните неплатени обврски. Заемите на поврзани субјекти во 2007 година се зголемени за 33,5%, пред сè, како резултат на порастот на обврските кон директните инвеститори.

Во 2007 година, кај бруто надворешниот долг се забележани структурни поместувања во споредба со претходната година, при што се намалува учеството на долгот во државниот сектор, а се зголемува во банкарскиот сектор и кај останатите сектори (види График 5.11.). Доминантно учество има надворешната задолженост на останатите сектори (во најголем дел на нефинансиските трговски друштва) од 35,9% во вкупниот бруто надворешен долг, во чии рамки најголемо учество имаат трговските (комерцијални) кредити и користени долгорочни заеми.

Надворешната задолженост на државниот сектор опфаќа 33,6% од вкупниот бруто надворешен долг, наспроти 42,7% во 2006 година. Ова произлегува од користените долгорочни заеми од странство и издадените еврообврзници. Вкупната надворешна задолженост на банкарскиот сектор учествува со 14,3% во вкупниот бруто надворешен долг, и во најголем дел е детерминирана од користени долгорочни заеми и обврски по депозити на нерезиденти. Во врска со надворешната задолженост на монетарната власт (НБРМ), која во целост произлегува од користени кредити од Меѓународниот монетарен фонд (ММФ), во 2007 година е извршено целосно предвремено исплаќање на долгот.

Бруто надворешните побарувања¹² се зголемени за 10,5% во однос на 2006 година. Зголемување од 37,2% бележат побарувањата во останатите сектори (небанкарски финансиски посредници, нефинансиски трговски друштва, домаќинства и непрофитни институции), во најголем дел поради порастот на комерцијалните кредити. Побарувањата на монетарната власт се зголемени за 8,9%, како резултат на побарувањата по основ на обврзници, додека побарувањата на банкарскиот сектор се намалени за 3%.

Гледано од структурен аспект, кај бруто надворешните побарувања, доминантно учество имаат побарувањата на монетарната власт (учество од 53,9%), кои произлегуваат од валутите и депозитите како компоненти на бруто официјалните резерви. Надворешните побарувања на банкарскиот сектор учествуваат со 24,1% во бруто надворешните побарувања. По одделни видови на инструменти, надворешните побарувања на овој сектор во најголем дел произлегуваат од релативно високиот износ на валутите и депозитите на домашните банки во странство (кои претставуваат околу 95% од вкупните побарувања на банкарскиот сектор). Останатите сектори (во најголем дел нефинансиски трговски друштва) учествуваат со 13,9% во бруто надворешните побарувања. По одделни видови на инструменти, надворешните побарувања на овој сектор во најголем дел произлегуваат од релативно високиот износ на одобрени краткорочни трговски (комерцијални) кредити.

Нето надворешниот долг¹³ на Република Македонија, на крајот на 2007 година изнесуваше 30,4 милиони евра, што претставува намалување од 55% во однос на 2006 година. Нето надворешниот долг изнесува околу 0,05% од БДП, наспроти 1,4% во 2006 година.

На нето основа, во 2007 година, монетраната власт (НБРМ) претставува нето побарувач од странство во износ од 1.445,5 милиони евра, што е за 12,5% повеќе од нето побарувањата во 2006 година.

12) Бруто надворешните побарувања се состојба на сите тековни и безусловни побарувања по основ на должнички инструменти кои ги имаат резидентите од нерезиденти.

13) Нето надворешниот долг е дефиниран како разлика помеѓу состојбата на бруто надворешниот долг и бруто надворешните побарувања.

Банкарскиот сектор, исто така, е нето побарувач, и побарува 260,1 милиони евра, во најголем дел по основ на валути и депозити на краткорочниот долг. Државниот сектор и останатите сектори се нето должници кон странство во износ од 910,4 милиони евра и 512,7 милиони евра, соодветно. Нето долгот во државниот сектор е намален за 15% во однос на 2006 година, како резултат на намалувањето на долгорочните заеми. Во останатите сектори, поради порастот на краткорочниот долг, нето надворешниот долг е зголемен за 17,9%, а долгорочниот е речиси на ниво од 2006 година.

Рочната структура на вкупниот нето долг е релативно поволна, со оглед дека обврските на државата се долгорочни, а средствата на монетарната власт во најголем дел се краткорочни и ликвидни. Обврските на банкарскиот сектор во поголем дел се долгорочни, додека валутите и депозитите со кои располагаат се краткорочно пласирани.

Република Македонија со бруто надворешен долг од 48,3%, и 0,05% нето долг како процент од БДП, има најниско ниво на задолженост споредено со останатите земји во регионот.

6. ЈАВЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Јавниот долг на Република Македонија го сочинуваат државниот долг и сите финансиски обврски создадени преку задолжување на општините и градот Скопје, како и на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна или доминантна сопственост на државата.

Во 2007 година, јавниот долг на Република Македонија беше намален за 248,3 милиони евра (од 1.831,8 милиони евра во 2006 година на 1.583,5 милиони евра на крај на 2007 година) и во однос на БДП изнесува 29,02% (36,4% во 2006 година).

Намалувањето е резултат на повеќе операции на предвремен откуп на долг што Република Македонија ги изврши во текот на 2007 година, заради искористување на депозитите на Владата на Република Македонија, намалување на каматните трошоци за негово сервисирање, како и подобрување на карактеристиките на портфолиото во насока на намалување на изложеноста на ризици. Предмет на предвремен откуп беше долгот кон Парискиот клуб на кредитори, дел од кредитите кон Меѓународната банка за обнова и развој и Европската инвестициска банка, долгот кон Меѓународниот монетарен фонд и структурната обврзница за санација на Стопанска банка А.Д. - Скопје, во вкупен износ од 233,9 милиони евра.

Табела 6.1. Вкупен јавен долг според GFS методологија и според Законот за јавен долг (во милиони евра)

Основа	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
НАДВОРЕШЕН ДОЛГ	1.441,16	1.223,01	1.027,86
Долг на општа Влада	1.245,35	1.025,19	877,22
Централна банка	52,66	42,39	0,00
Јавни претпријатија	143,15	155,42	150,64
ДОМАШЕН ЈАВЕН ДОЛГ	750,39	806,48	899,95
Долг на општа Влада	603,66	648,42	552,80
од кој Државни записи за монетарни цели	0,00	75,93	75,47
Централна банка	146,74	155,26	344,32
Јавни претпријатија	Н/А	2,80	2,83
ВКУПЕН ЈАВЕН ДОЛГ според ГФС методологија	2.191,55	2.029,49	1.927,81
Вкупен јавен долг како % од просечен БДП	46,87	40,22	35,33
Долг на општа Влада	1.848,81	1.673,61	1.430,02
Долг на општа Влада како % од БДП	39,54	33,17	26,21
Вкупен јавен долг според Законот за јавен долг (со вклучени државни записи за монетарни цели)	1.992,16	1.831,83	1.583,48
Вкупен јавен долг како % од просечен БДП	42,60	36,30	29,02

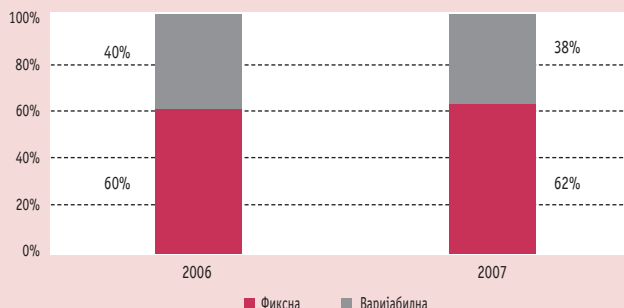
Извор: МФ

Во 2007 година беа постигнати и поволни промени во **каматната структура на вкупниот јавен долг**. Имено, согласно националната методологија на крајот на 2007 година вкупниот јавен долг со фиксна каматна стапка изнесуваше 989,5 милиони евра, односно истиот учествува со 62,5% во вкупниот јавен долг, што претставува зголемување за 2,5 пп во споредба со 2006 година.

Во текот на 2007 година се бележат позитивни промени и во **валутната структура на јавниот долг** во функција на зголемување на делот на јавниот долг изразен во евра (График 6.2.). Така, како резултат на извршените операции на предвремен откуп, долгот изразен во евра спореден со 2006 година се зголеми за 5,6 пп, и на крај на 2007 година изнесуваше 65,8%, а истовремено, за сметка на тоа, дојде до намалување на јавниот долг во долари за 6,8 пп. Долгот изразен во домашна валута бележи благо намалување во вкупниот јавен долг од 0,3 пп (од 11,4% на 11,1%), што се должи на намалување на нето емисијата на континуирани државни хартии од вредност,

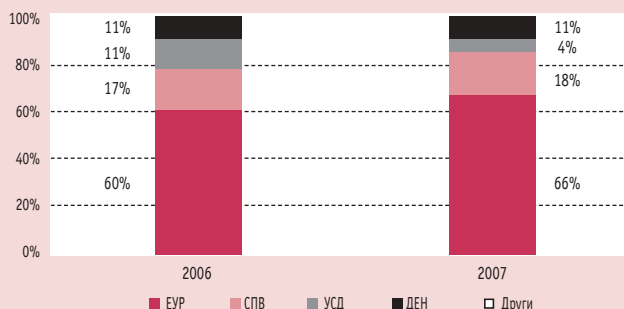
во износ од 10 милиони евра, намалување на државните записи за монетарни цели во износ од 0,46 милиони евра како и предвремениот откуп на Обврзницата за санација на Стопанска банка А.Д. - Скопје, која беше деноминирана во денари во износ од 21 милиони евра.

График 6.1. Каматна структура на вкупниот јавен долг

Извор: МФ

График 6.2. Валутна структура на вкупниот јавен долг

Извор: МФ

6.1. Континуирани државни хартии од вредност

6.1.1. Примарен пазар на државни хартии од вредности

Во 2007 година, како резултат на поволната буџетска состојба, односно буџетски суфицит во текот на целата година, состојбата на вкупно емитуваните државни хартии од вредност (ДХВ) изнесуваше 4,96 милијарди денари, што претставува намалување за околу 0,7 милијарди денари споредено со состојбата во 2006 година.

Во 2007 година, издадени се 3, 6 и 12 - месечни државни записи (ДЗ), како и три емисии на 2-годишни државни обврзници (ДО) и една емисија на 3-годишна државна обврзница. Во креирањето на политиката

на издавање на ДХВ посебен акцент беше ставен на зголемувањето на нивната рочност, односно се понудија поголеми износи на државни хартии од вредност со подолга рочност, во однос на износите кои беа понудени во 2006 година (Табела 6.2.).

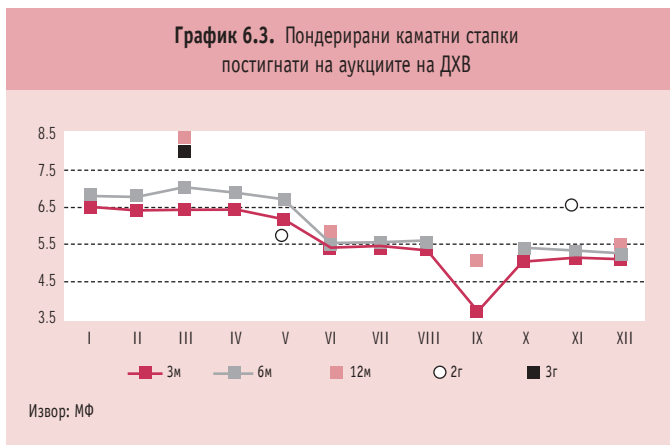
Табела 6.2. Нето емисија на континуирани државни хартии од вредност (во милиони евра)

	K1-2007	K2-2007	K3-2007	K4-2007	Вкупно 2007
Нето издадени континуирани државни хартии од вредност	17,69	57,73	-48,97	-21,30	-10,09
3 - месечни ДЗ	9,30	40,72	-35,28	-19,00	-4,26
6 - месечни ДЗ	1,78	-0,75	-11,04	-3,14	-13,15
12 - месечни ДЗ	2,52	-1,24	-2,65	-4,61	-5,98
2 - годишна ДО	4,08	0,24		5,45	9,77
3 - годишна ДО		3,52			3,52

Извор: МФ

Во однос на движењата на каматните стапки на ДХВ во 2007 година, споредено со 2006 година, истите забележаа намалување во просек од 1 до 2 пп во зависност од рочноста на државните хартии од вредност. Илустративно, просечната пондерирана каматна стапка на 3-месечните државни записи опадна за 1,11 пп, односно во декември 2006 година изнесуваше 6,26%, додека пак истата постигната на аукциите во декември 2007 година изнесуваше 5,15%. Кај 6-месечните државни записи, каматната стапка на последната аукција во 2006 година изнесуваше 7,02%, а во текот на 2007 година се намали за 1,78 пп односно на последната аукција во 2007 година истата изнесуваше 5,24%.

График 6.3. Пондерирани каматни стапки постигнати на аукциите на ДХВ

Ист тренд бележат и каматните стапки на 12-месечните државни записи, кај кои во текот на 2007 година каматната стапка се намали за 3,36 пп, односно пондерираната каматна стапка постигната на последната аукција во 2006 година изнесуваше 8,86%, додека на последната аукција во 2007 година истата изнесуваше 5,50%. Тренд на намалување на каматните стапки е евидентиран и кај државните хартии од вредност со подолга рочност. Така, кај 2-годишните државни обврзници, купонските каматни стапки во 2007 година се намалија за околу 2,5 пп во однос на 2006 година, додека кај 3-годишните државни обврзници истите се намалија за околу 1,5 пп во однос на 2006 година.

6.1.2. Секундарен пазар на државни хартии од вредност

Во текот на 2007 година, паралелно со натамошниот развој на примарниот пазар се развиваше и секундарното тргување на државните хартии од вредност. Тргувањата се реализираат на Македонската берза АД Скопје и на пазарот преку шалтер.

Една од значајните новини беше дополнувањето на Правилата за начин и постапка за тргување и порамнување на трансакции со хартии од вредност на пазари преку шалтер ("Службен весник на РМ" бр. 14/07). НБРМ во соработка со Министерството за финансии со цел да се промовира тргувањето со државните хартии од вредност на пазарот преку шалтер, направи извесни промени во Правилата за начинот и постапката за тргување и порамнување на трансакции со хартии од вредност на пазари преку шалтер, со што се вовеле задолжително котирање за ДХВ во износ од 1.000.000 денари. Задолжителната котација започна да се применува од 01.03.2007 година за државни записи, а за државни обврзници се вовеле задолжителна котација од 01.09.2007 година. Споредено со 2006 година, на пазарите преку шалтер во 2007 година се извршени 24 трансакции на државни записи, што претставува зголемување за 5 трансакции во однос на 2006 година, додека номиналниот износ на тргување изнесуваше 506.76 милиони денари, што претставува зголемување за околу 435,7 милиони денари во однос на 2006 година. Во истиот период, на пазарите преку шалтер се извршени 109 трансакции на државни обврзници, што претставува зголемување за 11 трансакции во однос на 2006 година, додека номиналниот износ на тргување изнесуваше 693.31 милиони денари, што претставува зголемување за околу 186 милиони денари во однос на 2006 година.

6.2. Кредитен рејтинг на Република Македонија во 2007 година

Во 2007 година Република Македонија беше оценувана од три меѓународни кредитни рејтинг агенции: Standard & Poor's, Fitch и Japanese Credit Rating (за прв пат), кои доделуваат оценки за кредитниот рејтинг на земјата. Оценките за кредитниот рејтинг кои Република Македонија ги доби во 2006 и 2007 година се прикажани во Табелата 6.3.:

Табела 6.3. Кредитен рејтинг на Република Македонија

	Кредитна рејтинг агенција Standar & Poor's		Кредитна рејтинг агенција Fitch		Кредитна рејтинг агенција Japanese Credit rating
	2006	2007	2006	2007	2007
Странска валута	ББ+/Стабилен	ББ+/Стабилен	ББ+/Стабилен	ББ+/Позитивен	ББ+/Стабилен
Домашна валута	БББ-/Стабилен	БББ-/Стабилен	БББ+/Стабилен	БББ+/Позитивен	БББ-/Стабилен

Извор: Standard & Poor's; Fitch; Japanese Credit Rating

Во извештаите за оценка на кредитниот рејтинг на Република Македонија од страна на трите агенции, се истакнува дека во Република Македонија е остварена прудентна макроекономска политика, стабилен

економски развој, значајни фискални резултати и започнати се повеќе структурни реформи. Оценките за кредитниот рејтинг, исто така, го изразуваат и остварениот прогрес во обезбедување на политичка стабилност, поддржана со тенденцијата за влез на Република Македонија во ЕУ. Доделените оценки за кредитниот рејтинг ја рефлектираат и структурната ригидност, предизвиците на пазарот на труд, лимитираната фискална флексибилност и заостанатите политички тензии меѓу политичките партии.

7. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

7.1. Монетарни движења

Во текот на 2007 година, НБРМ, преку интервенциите на девизниот пазар, го одржуваше фиксен девизниот курс на денарот во однос на еврото, како интермедијарна цел за постигнување на примарната цел - ниска и стабилна стапка на инфлација. НБРМ главно вршеше откуп на вишокот девизи на девизниот пазар од една страна (поради високата понуда на девизи и тенденциите за ап्रेसијација на номиналниот девизен курс на денарот), додека од друга вршеше стерилизација на ефектите од девизните трансакции, главно преку продажбата благајнички записи со цел одржување на ценовната стабилност во земјата.

Примарните пари во 2007 година остварија пораст од 21,8% на годишно ниво, кој беше предизвикан од зголемената ликвидност на банките и зголемената побарувачка за готови пари. Во декември 2007 година, примарните пари достигнуваат 30.309 милиони денари, при што вкупните ликвидни средства на банките изнесуваат 12.373 (42,5% пораст на годишно ниво) а готовите пари во оптек изнесуваат 17.936 милиони денари (10,7% пораст на годишно ниво). Во 2007 година, примарните пари, односно побарувачката за готови пари и ликвидноста во банкарскиот систем, растеа и опаѓаа во согласност со одредени сезонски фактори. Така, за време на празниците и годишните одмори се забележуваше повисока побарувачка за готови пари и повисока ликвидност на банките, а во одредени периоди (најчесто по празниците и одморите), намалена побарувачка за готови пари и ликвидност во банкарскиот сектор.

Најтесниот монетарен агрегат М1, составен од трансакциските депозити (депозитни пари) и готовите пари во оптек, во декември 2007 година забележа висок пораст од 31,7% на годишно ниво, пред сè како резултат на високиот пораст на депозитните пари, од 50,1% на годишно ниво. Имено, се забележува позитивна тенденција на пораст на учеството на депозитните пари, како резултат на сè пофреквентна употреба на платежните картички во платниот промет (безготовинско плаќање), со што доаѓа до дополнително зголемување на депозитната база на банките и стеснување на можностите на сивата економија. Готовите пари во оптек бележат пораст од 10,7% на годишно ниво, но нивното учество во М1 се намалува како последица на далеку поинтензивниот пораст на депозитните пари.

Поширокиот монетарен агрегат М2, кој го вклучува тесниот монетарен агрегат М1 и квази депозитите (краткорочни депозити), паралелно со порастот на краткорочните обврски на банките, регистрира пораст од 28,3% на годишно ниво.

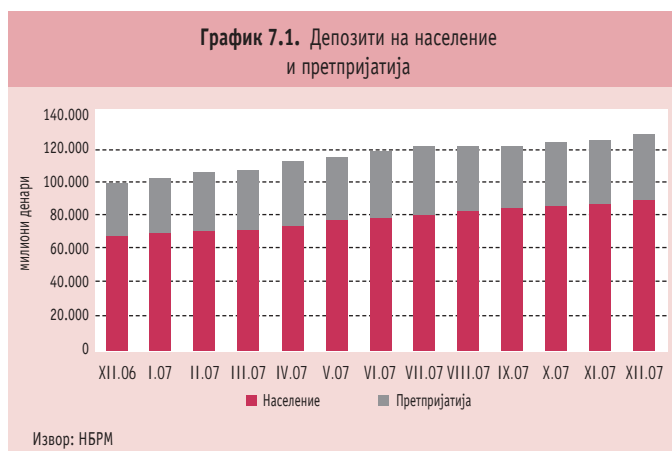
Во декември 2007 година, **најширокиот монетарен агрегат М4**, составен од М2 и немонетарните депозити (долгорочни депозити), оствари пораст од 29,5% на годишно ниво. Немонетарните депозити иако бележат висок годишен пораст од 53,3%, имаат мало учество во депозитниот потенцијал на банкарскиот систем, како резултат на преференциите на економските субјекти за вложување на средствата во поликвидни инструменти. Од аспект на ликвидносниот ризик на банките, позитивен е порастот на учеството на немонетарните депозити.

7.2. Вкупни депозити

Како резултат на повисоките приходи на економските субјекти, зголемената свест за штедење во банка и делумно заради повисоките пасивни каматни стапки, вкупниот депозитен потенцијал на банките, во текот на 2007 година забележува континуиран пораст. Така, на крајот на 2007 година, вкупните депозити на недржавниот сектор остварија пораст од 28,8% на годишно ниво.

Од аспект на **валутната структура**, пораст е забележан и кај денарските и кај девизните депозити. Денарските депозити бележат интензивен пораст од 52% и, како резултат на тоа остваруваат значително зголемување на учеството во вкупните депозити (од 39,8% во 2006 година на 47% во 2007 година). Порастот на денарските депозити е одраз на повисоката доверба во стабилноста на домашната валута и соодветната монетарна и, воопшто, макроекономска политика. Исто така, значаен фактор за високиот пораст на денарските депозити е и далеку поатрактивната каматна стапка во однос на онаа на девизните депозити. Девизните депозити бележат пораст од 13,4% на годишно ниво и регистрираат намалување на учеството во вкупните депозити, но и понатаму остануваат доминантни, со 53% во вкупните депозити.

Од аспект на **секторската структура** на депозитите, населението е главниот суфицитарен економски субјект и има доминантно учество од 68,2% во вкупните депозити. Зголемените приходи на населението најдоа одраз во стапката на порастот на депозитите на овој сектор, која изнесува 30,8% на годишно ниво. Депозитите на претпријатијата, бележат пораст од 21,7% на годишно ниво, при што пораст бележат и денарските и девизните депозити на претпријатијата, од 29,1% и 14,2% соодветно.

Во **рочната структура** на депозитите, во 2007 година, пораст на годишно ниво регистрираат и краткорочните и долгорочните депозити, од 27% и 53,2% соодветно, при што, согласно со склоноста на штедачите за располагање со поголема ликвидност, односно штедење во пократкорочни инструменти, доминираат краткорочните депозити.

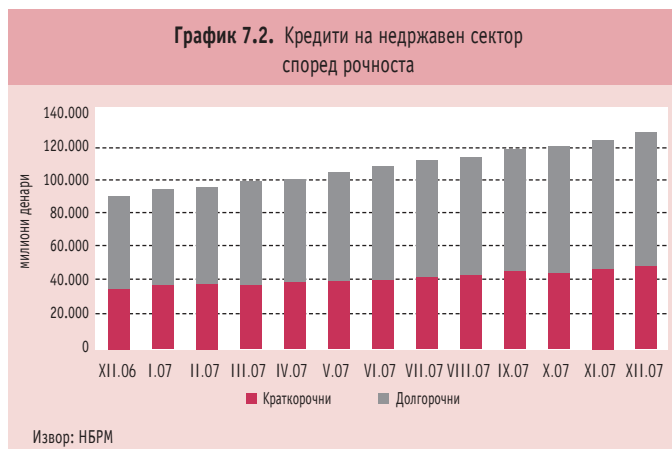
7.3. Пласмани на банките

Паралелно со подобрените општи услови за кредитирање, пошироката понуда на кредитни производи, пониските активни каматни стапки и поголемата побарувачка за кредити во текот на 2007 година, кредитната активност на банките е во постојан пораст. Исто така, позитивните очекувања во поглед на економската активност и порастот на депозитниот потенцијал како основа на кредитниот раст, имаа влијание врз зголемената понуда на кредити од страна на банките.

Вкупните пласмани на банките во недржавниот сектор во декември 2007 година достигнаа 124.862 милиони денари и со тоа забележаа висока стапка на пораст од 39,1% во однос на декември 2006 година.

Според **валутната структура**, доминираат денарските пласмани со 75,7% во вкупните пласмани на недржавниот сектор. На крајот на 2007 година, истите бележат пораст од 42,3% на годишно ниво и достигнаа 94.479 милиони денари. Девизните пласмани пак, бележат пораст од 30% на годишно ниво, и во декември 2007 година изнесуваа 30.379 милиони денари. Како резултат на поинтензивниот пораст на денарските пласмани, девизните пласмани го намалија учеството во вкупните пласмани на 24,3% во 2007 година.

Од аспект на **рочната структура** на пласманите на банките, долгорочните имаат доминантно учество, а воедно и бележат и висок годишен пораст од 44,5%, со што дополнително го зголемуваат учеството на 61,7% во вкупните пласмани. Во рамки на долгорочните пласмани, пораст бележат и пласманите на населението (48%) и пласманите на претпријатијата (41,5%). Краткорочните пласмани бележат пораст од 31,1%, при што овој пораст главно се должи засиленото кредитирање на населението на краток рок.

Од аспект на **секторската структура**, изразена е ориентацијата на банките за поддршка на претпријатијата преку зголеменото кредитирање, па така пласманите на претпријатијата доминираат со над 61% во вкупните пласмани на банките. Очекувањата во поглед на идниот економски раст ги охрабри банките да насочат повеќе средства кон претпријатијата и понатаму да го олеснуваат нивниот пристап до кредити. Пласманите на претпријатијата бележат пораст од 29,7% на годишно ниво, при што доминантни беа задолжувањата на долг рок (56,4%), како одговор на потребата за поголеми инвестиции во основни средства. Населението во текот на 2007 година се задолжуваше по различни основи и пласманите на населението забележаа пораст од 56,4% на годишна основа. И кај секторот население доминира задолжувањето на долг рок.

7.4. Каматни стапки

Во текот на 2007 година, во услови на ниска и стабилна инфлација, каматните стапки на благајничките записи забележаа тренд на опаѓање (со исклучок на јули и декември, кога се забележува пораст на каматната стапка).

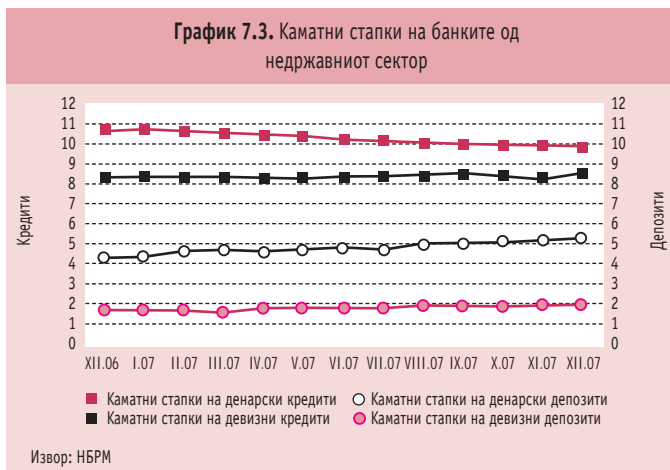
Така, во 2007 година, просечната годишна каматна стапка на благајничките записи изнесува 5,1% и во однос на 2006 година оствари пад од 0,9 пп.

Каматните стапки на денарските кредити, главно под влијание на заострената конкуренција во банкарскиот сектор и позитивните случувања во економијата, бележат континуирано опаѓање во текот на 2007 година. Во 2007 година, просечната каматна стапка на денарските кредити изнесува 10,2% и на годишно ниво бележи пад од 1,1 пп.

Просечната каматна стапка на девизните кредити во 2007 година изнесува 8,4% и бележи пораст од 0,3 пп во однос на минатата година.

Пасивните каматни стапки во текот на 2007 година бележат континуиран пораст, во согласност со политиката на банките за привлекување депозити. Просечната каматна стапка на денарските депозити бележи пораст од 4,7% во 2006 година на 4,9% во 2007 година, додека во истиот период, каматната стапка на девизните депозити оствари пораст од 1,5% на 1,9%. Така, со падот на активните и порастот на пасивните каматни стапки се стеснуваат каматните маргини на банките, што меѓу другото, е одраз и на поголемата ефикасност во нивното работење.

Есконтната каматна стапка во 2007 година го задржа истото ниво од минатата година и изнесува 6,5%. Каматната стапка на ломбардните кредити во јуни 2007 година бележи еднократно намалување од 2 пп, односно од 9,5% на 7,5%, и до крајот на 2007 година го задржа истото ниво.

8. ФИНАНСИСКИ ПАЗАРИ И ИНСТИТУЦИИ

8.1. Банкарство

Карактеристика на финансискиот систем на Република Македонија е доминантната улога на банкарскиот сектор, кој учествува со околу 90% во активата на целиот финансиски систем во 2007 година. На крајот на 2007 година, банкарскиот сектор во Република Македонија го сочинуваат 17 приватни банки од универзален тип, 1 банка во целосна државна сопственост со специфични функции, поради кои не претставува конкуренција на деловните банки и 12 штедилници. Во однос на 2006 година, се забележува намалување на бројот на банките како резултат на одземањето на дозволата за работа на една од банките, од групата мали банки. Анализата на банкарскиот сектор се однесува само на банките, со оглед на незначително учество на штедилниците кои зафаќаат само 1,3% од вкупната актива на депозитните институции.

Во **сопственичката структура на банкарскиот систем**, учеството на банките во државна сопственост, во 2007 година, е под 7%, при што државата е присутна во капиталот на вкупно 9 банки, од кои "Македонската банка за поддршка на развојот" АД Скопје е во целосна државна сопственост, во "Поштенска банка" АД Скопје државата поседува една третина од издадените обични акции, а во другите 7 банки има малцинско учество, под 5% од нивните вкупно издадени акции. Секторот на финансиско посредување е особено атрактивен за странските инвеститори. Така, во текот на 2007 година, учеството на странскиот капитал во вкупниот банкарски капитал изнесува околу 60% и со тоа се задржува растечкиот тренд на странскиот капитал. Странски капитал е присутен во 17 банки, од кои во 9 банки акционерското мнозинство го имаат странски сопственици (од нив 5 се подружници на странски банки). Банките со доминантна странска сопственост учествуваат со околу 50% во вкупната актива на ниво на банкарскиот сектор.

Од аспект на **големината на банките**, во банкарскиот сектор на Република Македонија постојат 3 големи, 8 средни и 7 мали банки. Во 2007 година, една мала банка премина во групата на средни банки, а една прекина со работа, па така бројот на малите банки забележи намалување. Трите големи банки имаат доминантно пазарно учество, а во 2007 година ова учество бележи пораст. Големите и средните банки бележат пораст на учеството во активатата, кредитите и депозитите, додека кај малите банки се забележува намалување на пазарно учество. Така, во 2007 година големите банки учествуваат во вкупната актива со 67,1%, средните со 27,5% а малите со само 5,3%.

Вкупната актива на банкарскиот сектор на крајот на 2007 година изнесува 223.659 милиони денари и бележи пораст од 28,5% на годишно ниво, кој речиси во целост (92,5%) произлегува од зголеменото

кредитирање на нефинансиските субјекти (пораст од 43,1% на годишно ниво) и порастот на средства пласирани во بلاгајнички записи за дури 122%. Останатите елементи на активата имаат многу мал или негативен придонес во порастот на средства на банките.

Најзначаен генератор на растот на активата на крајот на 2007 година беа **депозитите на нефинансиските субјекти**. Депозитите на нефинансиските субјекти изнесуваат 160.382 милиони денари и бележат пораст од 28% на годишно ниво. Капиталот и резервите на банките изнесуваат 25.465 милиони денари и регистрираат пораст од 9,8% во однос на минатата година.

Во 2007 година продолжи растот на **профитабилноста на банките**. Така, заклучно со 31.12.2007 година банкарскиот систем оствари добивка од 3.650 милиони денари, со што е остварен пораст од 30,4% на годишно ниво. Стапката на поврат на средствата (POA) не бележи промена во однос на минатата година, односно го задржа нивото од 1,8%, додека стапка на поврат на капиталот (POE) регистрира пораст од 2,9 пп и на крајот на 2007 година достигна 15,2%.

Истовремено, се забележува продлабочување на **степенот на финансиската интермедијација банкарскиот систем**. Имено, на 31.12.2007 година, степенот на финансиско посредување пресметан како учество на вкупната актива, бруто кредитите и вкупните депозити во БДП на Република Македонија, изнесува 66,9%, 37,4% и 48%, соодветно. Во однос на 31.12.2006 година, односот вкупната актива/ БДП регистрира пораст од 9,86 пп, односот бруто кредити/ БДП е зголемен за 8 пп и учеството на депозитите во БДП се зголеми за 7 пп.

Во 2007 година е донесен нов Закон за банките. Со Законот се направи натамошна либерализација на пазарот преку овозможување странски банки да отвораат филијали во Република Македонија. Во правец на јакнење на стабилноста на секторот, зајакнати се "fit and proper" критериумите за акционери и менаџмент на банките, корпоративното управување во банките со воведување на нови органи, улогата и надлежностите на супервизорскиот орган и направена е градација на супервизорските мерки. Банките се обврзани да воспостават системи за управување со сите материјални ризици (ликвидносен, пазарен, ризик од концентрација на изложеност и ризик од вложувања).

8.2. Пазар на капитал

Во текот на 2007 година се забележуваше голема раздвиженост на Македонската берза за хартии од вредност, која се преслика во поволни движења на берзанските индикатори. Основа на поголемата активност на берзата беа стабилниот економски и политички амбиент, ниската инфлација и стабилноста на девизниот курс.

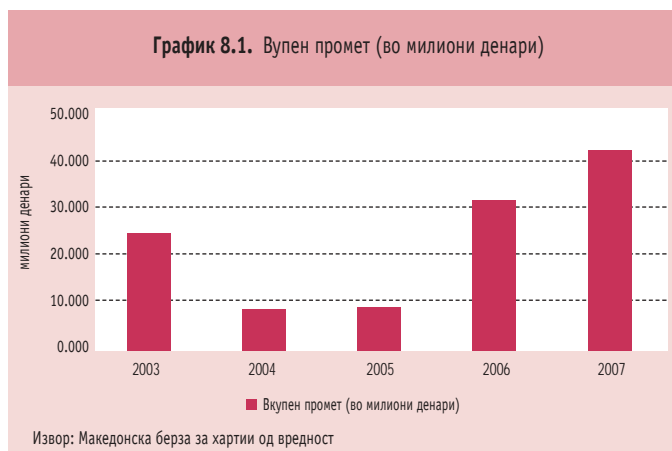
Подобрената конкурентска способност на домашните претпријатија котирани на Берзата, како и зголемената транспарентност во нивното работење, се вбројуваат меѓу факторите кои поттикнаа поголема заинтересираност на домашните и странските инвеститори за нивно поинтензивно тргување на Берзата.

Исто така, појавата на приватните пензиски фондови како нови институционални инвеститори имаа свој придонес во порастот на прометот.

На почетокот на 2007 година, на Македонската берза котираа 43 акционерски друштва, но дел од нив (3 по нивно барање и 2 заради неисполнување на условите) беа исклучени од котација, и на крајот на годината котираани беа акциите на 38 акционерски друштва.

На Македонската берза, во 2007 година, тргуваа 22 овластени учесници, од кои 16 брокерски куќи и 6 банки (во текот на годината се појавија 6 нови членки, а една членка беше трајно исклучена).

Вкупниот промет на Македонската берза во 2007 година достигна 41.702 милиони денари (или околу 682 милиони евра), односно бележи пораст од 34,5% на годишна основа. Порастот главно се должи на зголеменото тргување со акции. Вкупниот промет остварен на Берзата во 2007 година во однос на БДП изнесува 12,2%, односно речиси двојно повеќе во однос на 2006 година (6,8% во БДП), што зборува за развој и продлабочување на македонскиот пазар на капитал.

Прометот остварен при **класично тргување**

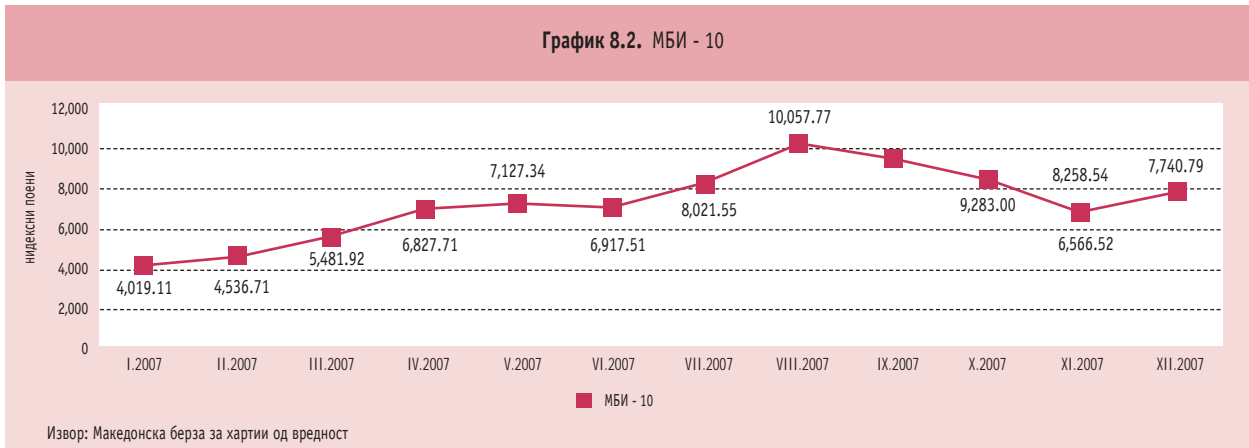
на Берзата достигна рекордна вредност од 30.404 милиони денари, или 496,9 милиони евра, што во однос на 2006 година претставува висок пораст од 181,7%. При тоа, прометот остварен при тргувањето на акции изнесува 28.845 милиони денари или околу 471,4 милиони евра и на годишна основа бележи пораст од 236,8%, додека прометот остварен при тргување со обврзници издадени од Република Македонија изнесува 1.560 милиони денари (25,4 милиони евра) што е пад од речиси 30,1% споредено со 2006 година.

Во 2007 година беа регистрирани 116 **блок трансакции**, на кои се оствари промет од 11.202 милиони денари (183,06 милиони евра), со што се забележува намалување од 19,8% во однос на 2006 година.

Во прометот на Берзата, во текот на 2007 година, активно беа вклучени странските инвеститори, па така нивното учество во прометот при купувањето на Македонската берза во декември 2007 година изнесува 25,2%, додека нивното просечно учество во прометот остварен при продавањето на Македонската берза изнесува 23,2%.

Паралелно со подобрените финансиски резултати на претпријатијата, зголемувањето на побарувачката и заинтересираноста за хартиите од вредност на Берзата, се забележаа и нагорни ценовни движења. Индикаторот на ценовните движења, **Македонскиот берзански индекс, МБИ-10**, на 31.12.2007 година изнесуваше 7.740,79 индексни поени и, во однос на 2006 година, бележи пораст од 109,1%.

Највисока вредност на МБИ-10 беше постигната на 31.08.2007 година кога достигна 10.057,77 индексни поени, додека најниска вредност беше регистрирана на 04.01.2007 година, кога МБИ-10 изнесуваше само 3.802,38 индексни поени.

Вкупната пазарна капитализација на хартиите од вредност на Македонската берза на 31.12.2007 година изнесуваше 309,1 милијарди денари или околу 5 милијарди евра што претставува околу 91% од БДП за 2007 година. Вкупната пазарна капитализација на Македонската берза на 31.12.2007 година во однос на 31.12.2006 година бележи пораст од 183,8%.

8.3. Инвестициски фондови

Во ноември 2007 година, во Република Македонија, се основаа првите две друштва за управување со инвестициски фондови кои управуваат со средствата на три отворени фондови. Заклучно со декември 2007 година, трите отворени инвестициски фондови прибраа средства во вкупен износ од 1,1 милиони евра. Во текот на 2007 година беа регистрирани и 9 приватни фондови со кои управуваат три друштва за управување со приватни фондови.

Прозорец 8.2. Инвестициски фондови

Што е инвестициски фонд?

Инвестициските фондови претставуваат финансиски институции, кои прибираат парични средства од инвеститори и потоа ги пласираат доверените парични средства во краткорочни и долгорочни инвестиции, заради остварување заработка.

Согласно Законот за инвестициски фондови, инвестициски фонд се основа за здружување парични средства наменети за инвестирање од домашни и/или странски физички и правни лица и/или Република Македонија, преку јавен повик или приватна понуда, со кои, за сметка на инвеститорите, управува друштво за управување со инвестициски фондови, односно друштво за управување со приватни фондови.

Видови инвестициски фондови

Инвестициски фонд може да се основа како: отворен, затворен и приватен фонд.

Отворен фонд се основа за прибирање парични средства преку јавен повик, при што инвеститорите се добиваат со документи за удел. Отворениот фонд претставува посебен имот без својство на правно лице, со него управува друштво за управување со фондови кое има статус на правно лице, а неговите сопственици имаат право на сразмерен дел од добивката и право да бараат откуп на документите за удел.

Затворен фонд е акционерско друштво, се основа за прибирање парични средства преку јавен повик за продавање на сопствени акции и вложување на тие средства во хартии од вредност. Затворениот фонд има својство на правно лице, а го основа и со него управува друштво за управување со фондови.

Приватен фонд се основа за прибирање парични средства преку приватна понуда за продавање документи за удел. Приватен фонд е посебен имот без својство на правно лице. Приватен фонд се основа на одредено време (не помалку од 8 години), а може да има најмногу 20 инвеститори. Со приватен фонд управува друштво за управување со приватни фондови.

8.4. Пензиски друштва

Во 2000 година, со закон се поставени основите на реформиранiot пензиски систем како тростолбен пензиски систем, и тоа: прв столб - осигурување врз основа на генерациска солидарност; втор столб - задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и трет столб - доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Средствата на осигурениците од вториот столб се приватно и конкурентно управувани, така што уплатените придонеси се инвестираат од специјализирани лиценцирани друштва за управување со пензиски фондови.

Пензиски фонд претставува отворен инвестициски фонд, што се основа и работи согласно со Законот за инвестициски фондови, доколку со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување или Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување не е поинаку уредено.

Од 2005 година во Република Македонија формирани се два пензиски инвестициски фондови: НОВ ПЕНЗИСКИ ФОНД Скопје управуван од Акционерско друштво за управување со пензиски фондови, кое управува со НОВ ПЕНЗИСКИ ФОНД - Отворен пензиски фонд и КБ Прв отворен пензиски фонд - Скопје, управуван од КБ Прво друштво за управување со пензиски фондови АД Скопје.

Вкупниот број на членови и времено распределени осигуреници во пензиските фондови заклучно со 31.12.2007 година изнесува 162.653. Од нив 63.714 или 39,2% се доброволни членови, додека 98.939 или 60,8% се задолжителни членови.

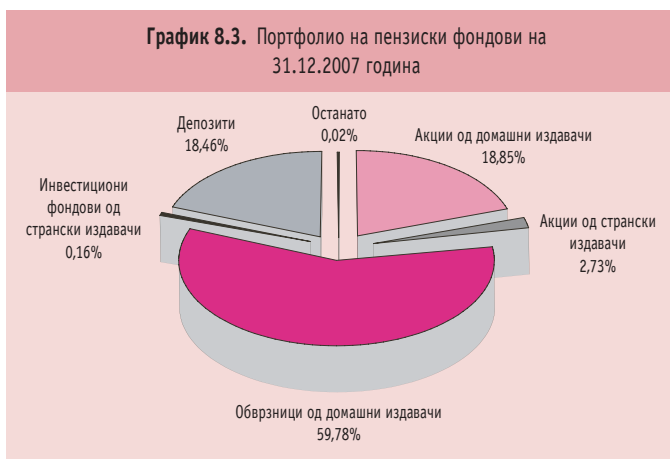
Основните принципи на инвестирање на средствата на пензиските фондови, уредени со закон се: сигурност на средствата, диверзификација на ризикот од инвестициите и одржување на адекватна ликвидност, а со цел остварување највисок принос единствено во полза на членовите.

Структура на инвестициите на пензиските фондови на 31.12.2007 година се состои од обврзници издадени од домашни издавачи, акции издадени од домашни и странски издавачи, инвестициски фондови од странски издавачи и од депозити во банки во Република Македонија.

Портфолиото на обврзници на двата пензиски фонда се состои само од обврзници од домашни издавачи со вкупна вредност од 1.869 милиони денари или 30,4 милиони евра (што претставува 59,78% од вкупното портфолио).

Обврзниците издадени од домашни издавачи ги вклучуваат државните континуирани обврзници, државните обврзници за денационализација и државната обврзница за старо девизно штедење. Инвестирањето во државни континуирани обврзници ги опфаќа обврзниците од втората до шестата емисија и во вкупното портфолио на двата фонда е во вредност од 856 милиони денари или близу 14 милиони евра. Државните обврзници за денационализација ги опфаќаат обврзниците од првата до шестата емисија и, како дел од портфолиото на двата фонда, имаат вкупна вредност од 839 милиони денари или 13,7 милиони евра. Државната обврзница за старо девизно штедење, како дел од портфолиото на двата фонда, е во вкупна вредност од 173,4 милиони денари или 2,8 милиони евра.

График 8.3. Портфолио на пензиски фондови на 31.12.2007 година

Инвестициите во акции од домашни издавачи во портфолиото на двата фонда се во вкупна вредност од 589,2 милиони денари или 9,6 милиони евра (што претставува 18,85% од вкупното портфолио).

Инвестициите во акции од странски издавачи во портфолиото на двата фонда се во вкупна вредност од 85,3 милиони денари или 1,4 милиони евра (што претставува 2,73% од вкупното портфолио) и вклучуваат акции од реномирани светски компании.

Инвестирани средства во инвестициски фондови од странски издавачи, како дел од портфолиото на двата фонда, се во вкупна вредност од близу 5 милиони денари или 81,2 илјади евра (што претставува 0,16% од вкупното портфолио) и, со пресек на 31.12.2007 година, се инвестирани само во еден фонд и тоа и Shares Inc, Barclays Global Investor N.A (ETF) со седиште во САД.

Двата пензиски фонда, дел од средствата ги инвестираат во депозити во македонските банки и, како дел од портфолиото на двата фонда, депозитите учествуваат со речиси 577 милиони денари или 9,4 милиони евра (што претставува 0,16% од вкупното портфолио).

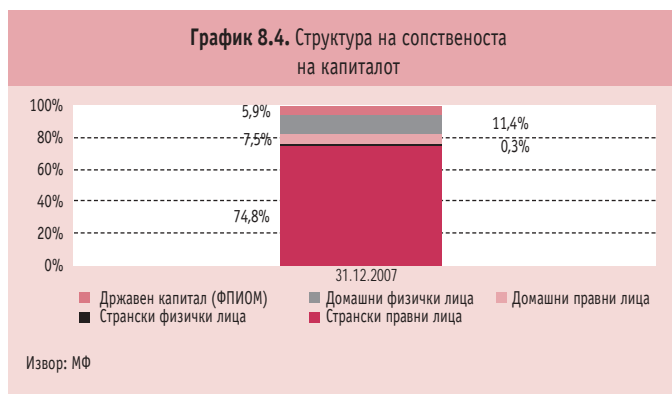
Вкупните нето средства во пензиските фондови, со состојба на 31.12.2007 година, изнесуваат околу 3 милијарди денари или нешто повеќе од 50 милиони евра, што претставува околу 0,9% од БДП.

Приносот на пензиските фондови за периодот од почетокот на системот до крајот на 2006 изнесуваше околу 6%, додека на крајот на 2007 година, на годишно ниво, изнесува околу 7,4%.

8.5. Осигурување

Осигурителниот пазар во Република Македонија во континуитет бележи растечки тренд, како во однос на зголемување на бројот на активни субјекти, така и во однос на пролабчување на квалитетот на осигурителните производи и каналите на дистрибуција. Трендот на сопственичко реструктурирање на секторот и влез на странски осигурителни брендови особено силно се почувствува во текот на 2006 и 2007 година, кога на пазарот влегоа словенечки и хрватски финансиски

друштва за осигурување од кои во иднина се очекува да бидат движечка сила на развојот на македонскиот осигурителен пазар. Осигурителниот пазар во Република Македонија во 2007 година го карактеризираат пораст на бруто полисираната премија, зголемувањето на бројот на лиценцирани друштва за осигурување и осигурителни брокерски друштва, воспоставување и управување со средствата од Гарантниот

фонд во рамките на Националното биро за осигурување, пораст на вработеноста во секторот, и понатамошно подобрување на примарната законска регулатива.

Во Република Македонија, во 2007 година, на осигурителниот пазар работат вкупно 12 друштва за осигурување и 6 осигурителни брокерски друштва. Само 2 од друштвата за осигурување вршат работи во групата на осигурување на живот, а останатите 10 друштва за осигурување вршат работи на осигурување во групата на неживотно осигурување. Странските физички и правни лица можат да основаат друштво за осигурување, под еднакви услови како и домашните. За истакнување е дека од 2000 година наваму интересот на странскиот капитал да вложува во осигурителниот сектор во Република Македонија е сè поизразен. На крајот на 2007 година, учеството на странскиот капитал во друштвата за осигурување е околу 75%. На крајот на 2006 година, учеството на странскиот капитал во домашните друштва за осигурување бил околу 67%. Притоа, шест друштва се целосно во сопственост на странски правни лица, а во други пет е доминантен странскиот капитал. Само едно друштво за осигурување е целосно во сопственост на домашни физички лица.

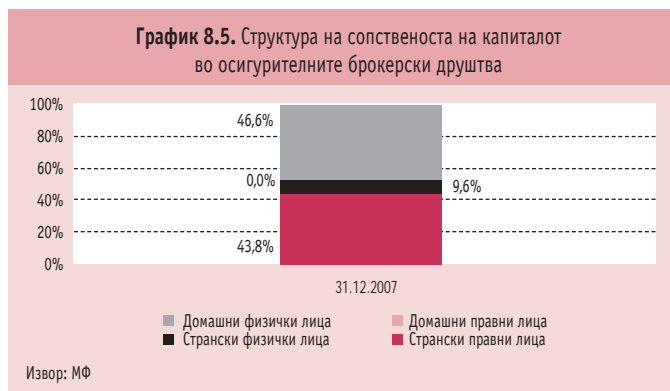
Вкупниот капитал на **друштвата за осигурување**, на крајот од 2007 година, изнесува 2.662 милиони денари и неговото учество во вкупната актива на осигурителниот сектор изнесува 24% наспроти учеството од 18,4% во 2006.

Како резултат на значајната пазарна пенетрација, водечки осигурител во 2007 година е друштвото за осигурување Вардар, со 25,45% од пазарот, а по него следат КЈУБИ Македонија со 21,4%, Сава Табак-14,35%, Осигурителна полиса со 9,3%, Еуролинк со 8,6%, Сигма - 5,32%, итн. Водечките пет друштва за осигурување имаат 79,1% од пазарот, што споредено со 2006 година (81%) е намалување од 2,34%.

Вкупната бруто полисирана премија во текот на 2007 година изнесува 6.109 милиони денари (околу 100 милиони евра) од која 5.938 милиони денари (околу 96,5 милиони евра) односно 97,2% се однесува на неживотно осигурување, додека 171,2 милиони денари (околу 2,8 милиони евра) односно 2,8% се однесува на осигурување на живот. Во споредба со 2006 година, забележан е пораст на вкупно бруто полисирана премија за 12,2%. Бруто полисираната премија кај неживотното осигурување во споредба со минатата година е зголемена за 11,4%. Од друга страна, во рамките на осигурувањето на живот, вкупната бруто полисирана премија во текот на 2007 година се зголемила за 48%, што пред сè се должи на влезот на ново друштво за осигурување на живот на пазарот. Учеството на бруто полисираната премија во бруто домашниот производ на земјата во 2007 година изнесува 1,8% и истиот во споредба со минатата година бележи мало зголемување. Растот најмногу се должи на растот на полисираната премија од задолжителното осигурување од автомобилска одговорност. Само во оваа класа на осигурување е забележан пораст на полисираната премија од 19,4% споредено со претходната година.

Во 2007 година, 6 **осигурителни брокерски друштва** работеа на осигурителниот пазар, посредувајќи во сите класи на осигурување. Приходите од основната дејност на осигурителните брокерски друштва на крајот на 2007 година изнесуваат 114,9 милиони денари и бележат раст од 77% во однос на 2006 година (приходите за 2006 година изнесуваат 64,8 милиони денари). Порастот на приходите се должи

и на влезот на едно друштво за вршење на осигурително брокерски работи во 2007 година. Во однос на 2006 година кога на пазарот доминантно беше учеството на едно друштво, на крајот на 2007 година доминантно е учеството на две осигурителни брокерски друштва во вкупните приходи. На крајот на 2007 година, учеството на странскиот капитал во осигурителните брокерски друштва е 53,4%. Согласно измените и дополнувањата на Законот за супервизија на осигурување донесени во јуни 2007 година, друштвата за осигурување се обврзани да одржуваат значително пови-соки износи на гарантен фонд, додека осигурително-брокерските друштва да ја одржуваат вредноста на акционерскиот капитал на износ од најмалку 4% од реализираната премија за осигурување по сите договори за осигурување за кои посредувале.

8.6. Лизинг

Пазарот на финансиски лизинг бележи тренд на постојан пораст кај сите параметри во континуитет во последните години.

Вкупната актива на активните лизинг друштва на крајот на 2007 година изнесува 5.223 милиони денари и истата, во однос на минатата година, е зголемена за 60,4% (3.256 милиони денари во 2006 година), што се должи на влезот на две нови друштва на пазарот за финансиски лизинг во јануари 2007 година. Трендот на движење на капиталот во 2007 година забележува мало опаѓање и на 31.12.2007 истиот изнесува 222 милиони денари (224,7 милиони денари на 31.12.2006 година).

Во 2007 година, вкупниот број на активни договори за финансиски лизинг изнесува 7.471 договори а нивната вкупна вредност е 7.917 милиони денари.

Активностите на лизинг друштвата во Република Македонија се главно фокусирани кон вршење активности на лизинг на движни предмети, пред сè на лесни возила. Во овој момент, главниот предизвик пред лизинг друштвата е проширување на листата на предмети на лизинг договорите и поттикнување на развојот на секундарниот пазар за користена опрема, што би дејствувало во прилог на намалување на ризикот на лизинг друштвата при препродажба на опремата.

Учеството на друштвата за лизинг во вкупните средства на финансиските институции, како и во БДП е под 1%, што укажува на нивна маргинална улога на пазарот.

9. СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР

9.1. Пазар на работна сила

Движењата на пазарот на работна сила во 2007 година упатуваат на зголемена активност на населението, поголема вработеност и пад на невработеноста. Според податоците за 2007 година¹⁴, стапката на активност изнесува 62,8%, стапката на вработеност се зголеми на 40,7%, додека стапката на невработеност се намали на 35,2%.

9.1.1. Полови и старосни карактеристики на активноста на работната сила

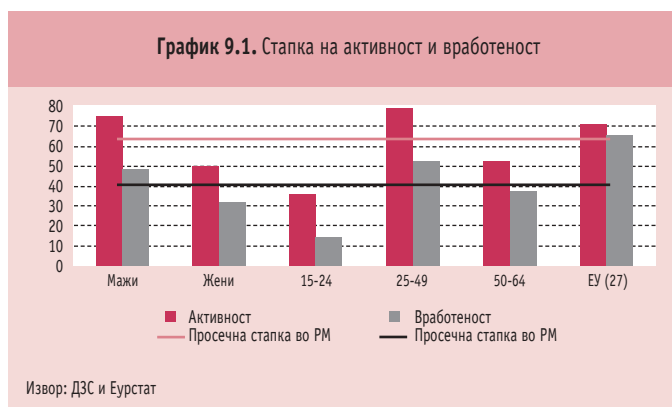
Стапката на активност во 2007 година се зголеми за 0,6 пп во однос на 2006 година и достигна 62,8%. Сепак, активноста на пазарот на работна сила е релативно ниска, односно истата е пониска од просечната стапка на активност во ЕУ за 8,1 пп¹⁵.

Половиот јаз во активноста во однос на 2006 година се намали за 1,3 пп, и во 2007 година изнесува 24,5 пп.

Стапката на активност на жените е пониска од таа на мажите, пред сè како резултат на традиционалната семејна улога на жената во општеството, особено на жените од етничките малцинства. Стапката на активност на жените бележи пораст од 1,2 пп и изнесува 50,4% во 2007 година, додека кај мажите е непроменета (види График 9.1.).

Ниска активност се забележува и кај најмладата возрасна група (15-24 години). Основна причина за ваквата состојба е одложувањето на влезот на пазарот на труд на лицата на оваа возраст, бидејќи решаваат да го продолжат своето образование, со цел зголемување на можноста за вработување и

График 9.1. Стапка на активност и вработеност

14) Податоците за пазарот на труд се од Анкетата на работна сила (АРС), ДЗС, за населението 15-65 години, доколку не е наведено поинаку

15) При споредбата на стапките на активност и вработеност по сите основи со останатите земји, заради конзистентност, користени се податоците за третиот квартал 2007 година

остварување на повисока плата. Стапката на активност на младите лица изнесува 35,9%, и речиси не бележи промена во однос на 2006 година. Кај останатите возрасни групи не се забележуваат позначајни промени во однос на минатата година, освен кај лицата на возраст од 50-64 години, каде стапката на активност пораснала за 2,1 пп во однос на 2006 година.

9.1.2. Вработеност

9.1.2.1. Полова, старосна и образовна структура на вработеноста

Стапката на вработеност во 2007 година изнесува 40,7%, и забележа раст од 1,1 пп во однос на 2006 година. Споредено со просекот на ЕУ 27, стапката на вработеност во Република Македонија е пониска за 24,9 пп. На нето основа, помеѓу 2006 и 2007 година креирани се 19.667 нови работни места.

Пораст на вработеноста се забележува и кај мажите и кај жените, при што зголемувањето е понагласено кај вработеноста на жените, за 1,6 пп (види График 9.1.). Вработеноста, како и активната, се карактеризира со висок полов јаз кој изнесува 17,6 пп во 2007 година, но позитивно е што јазот бележи намалување во однос на претходната година за 1,1 пп. Овој јаз е само 2,9 пп повисок од просекот на ЕУ. Намалувањето на разликите во вработеноста помеѓу половите е понагласено при повисоко ниво на образование, така што, на ниво на универзитетско образование, вработеноста кај жените е поголема од таа на мажите.

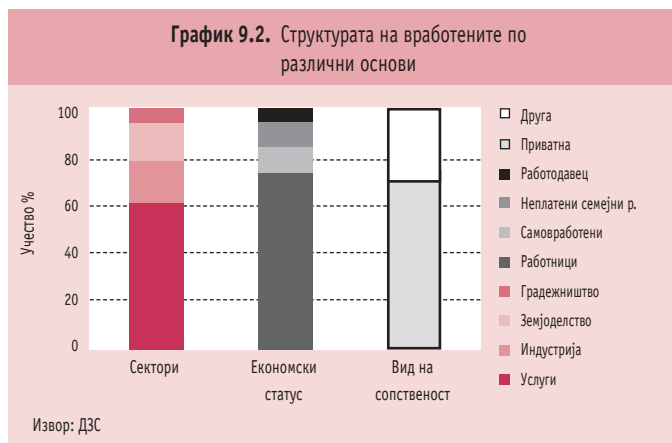
Стапката на вработеност кај младите (15-25 години) е многу ниска и изнесува 15,2%, што укажува на исклучително неповолна состојба и порастот во однос на 2006 година е незначителен, односно само 0,8 пп. Ниската вработеност на оваа група е одраз на тешкотиите за наоѓање прва работа. Кај примарната возрасна група (25-49 години), вработеноста изнесува 53% и бележи пораст од 1 пп во однос на минатата година, додека кај лицата на возраст од 50-64 години, вработеноста изнесува 37,8% и бележи зголемување од 1,4 пп во однос на 2006 година.

9.1.2.2. Вработеност по сектори, економски статус, сопственост и вид на договор¹⁶

Структурата на вработеноста по сектори, во Република Македонија, во 2007 година, не е значајно променета во однос на минатата година, со благ пад на учеството на вработеноста во земјоделството и градежништвото, и повисоко учеството на вработените во секторот услуги за 3,2 пп. Вработеноста во примарниот сектор во 2007 година изнесува 18%. Земјоделството и понатаму останува главен извор на егзистенција на помалку квалификуваните работници, како и на отпуштените работници кои се соочуваат со потешкотии за наоѓање нова работа. Најголем "работодавач" останува секторот услуги, кој апсорбира 51% од вработените. Вработеноста во индустријата изнесува 25%, додека градежништвото учествува со 6% во вработеноста (види График 9.2.).

16) Анализата на структурата на вработеноста по различни основи е направена врз основа на податоци кои се однесуваат за население над 15 години

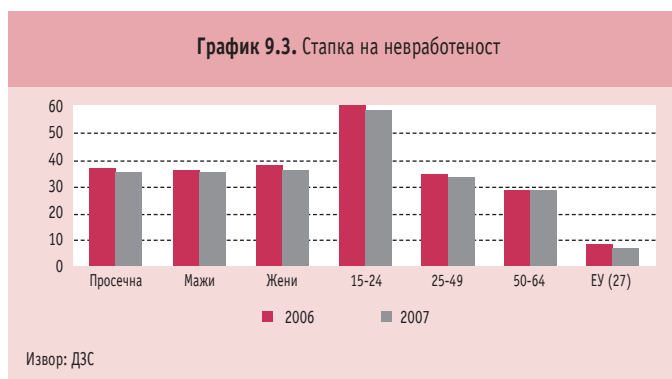
Анализата на структурата на вработеноста според економскиот статус, укажува на намалено учество (за 0,8 пп) на бројот на неплатени семејни работници во вкупниот број на работници, во корист на зголемен број на вработени, кои учествуваат со 73,2% (види График 9.2.). Анализирани според сопственоста, се забележува зголемување на учеството на работниците во приватниот сектор за околу 3 пп споредено со претходната година.

9.1.3. Старосна, полава и образовна структура на невработеноста

Стапката на невработеност во Република Македонија континуирано се намалува, иако останува на неприфатливо високо ниво. Во 2007 година, истата изнесува 35,2%, и е пониска за 1,1 пп споредено со претходната година. Без разлика на големината на неформалната економија во Република Македонија, стапката на невработеност е значително повисока споредено со земјите од ЕУ, но и со земјите од регионот.

Стапката на невработеност е повисока за женската популација (38,5%), но истата бележи поголем пад во однос на стапката на невработеност на машката популација. Со ова се стеснува половиот јаз, кој изнесува 1 пп, и е речиси идентичен со ЕУ.

Стапката на невработеност е највисока за младата работна сила на возраст од 15-24 години, (види График 9.3.) која е за 1,6 пати повисока од просечната, а бележи пад од 2 пп во однос на 2006 година. Значителен пад на невработеноста (од 3%) се забележува и кај примарната возрасна група (25-49 години), што придонесе стапката на невработеност да падне за 1,2 пп. Стапката на невработеност е незначително зголемена кај возрасната група 50-64 години, која воедно е и најниска во рамките на возрасните категории.

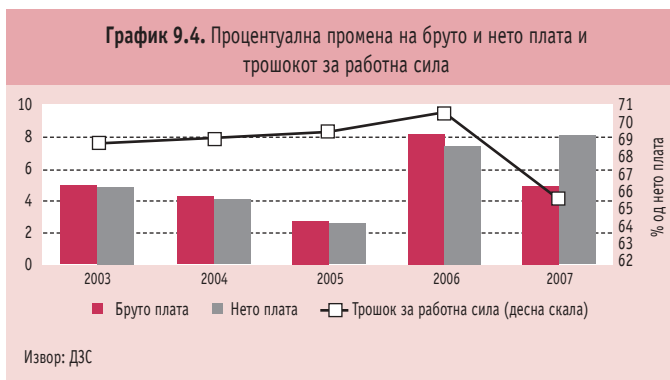
Движењата се идентични и при половата анализата на возрасните групи, со таа разлика што женската популација од најмладата возрасна група бележи поголем пад на стапката на невработеност. Така, половиот јаз се намалува за оваа група, а истиот е позитивен за најстарата возрасна група.

Лицата кои завршиле само основно образование имаат поголема веројатност да бидат невработени од оние со средно образование, и особено во споредба со оние со високо образование. Стапката на невработеност за ниско образованите лица расте во 2007 година и е за околу 22% повисока од националниот просек. Стапката на невработеност бележи најголемо намалување за лицата со средно образование, додека истата е најниска за високо образованите лица, односно за 41% пониска од националниот просек.

Важна карактеристика на пазарот за работна сила е долгорочната невработеност, односно невработеност подолго од една година. Според податоците од АВРМ, се забележува зголемување на стапката на долгорочна невработеност, која во декември 2007 година изнесува 82,5%, и претставува раст од 2,3 пп споредено со декември 2006 година.

9.2. Анализа на политиката на плати и пензии

Порастот на продуктивноста, зголемената профитабилност и економската политика насочена кон стимулирање на агрегатната побарувачка, влијае врз платите. Притоа, по релативно високиот раст на платите во приватниот сектор во првите месеци од 2007 година, Владата донесе одлука, во септември, да ги зголеми платите на вработените во јавната администрација за 10%. Така, *нето платата* во 2007 година достигна износ од 14.586 денари, што претставува номинален раст од 7,9%, додека реалниот раст изнесува 5,6%. Најголемо зголемување на нето платите се регистрира во образованието, од 12,2%, следено од преработувачката индустрија, со раст од 9,7%. Просечната нето плата беше највисока во секторот финансиско посредување (95% над просекот во земјата), додека најниска плата беше регистрирана во секторот градежништво (28% под просечната плата).

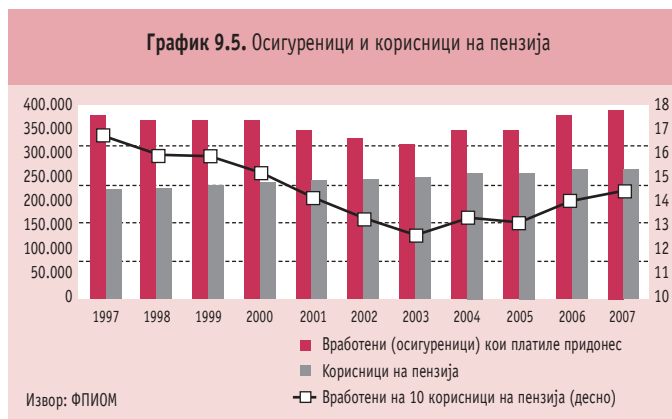

Бруто платата не го следеа темпото на раст на нето платите, при што како главна причина може да се наведе намалениот персонален данок на доход. Имено, ова придонесе за намалување на разликата меѓу бруто и нето платата (*labour tax wedge*) на 65,5% од нето платата, што претставува пад од 5 пп споредено со 2006 година (види График 9.4.).

Освен тоа, процентот на вработени кои не примиле плата е намален на 10,6% на крајот на 2007 година, и претставува пад од 3 пп споредено со декември 2006 година.

Растот на пензиите во 2007 година не ја следеше динамиката на раст на платите. Така, просечната пензија е повисока за 2,7% споредено со претходната година и изнесува 7.782 денари. Според тоа,

односот на просечната пензија со просечната нето плата изнесува 53,4%, што претставува пад од 2,7 пп споредено со истиот однос од 2006 година. Меѓутоа, со најавеното просечно зголемување на пензиите во 2008 година за 15%, се очекува ваквиот сооднос да се стабилизира на повисоко ниво. Имено, вообичаено индексирањето на пензиите се врши два пати годишно, така што на почетокот на секоја година пензиите се прилагодуваат следејќи го трендот на платите и инфлацијата. Бројот на корисници на пензии продолжи да се зголемува и во 2007 година, така што во декември достигна 272.386 корисници, што претставува зголемување од 1% споредено со декември 2006 година. Од нив, 55,1% се корисници на старосни пензии, 27,3% користат семејна пензија, додека 17,6% се корисници на инвалидска пензија. Според податоците од ФПИОМ, бројот на корисници на пензии на 1000 пријавени осигуреници на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување изнесува 642, и се намалува (подобрува) за 6% во однос на претходната година.

Вкупните расходи за пензии се за 3,5% повисоки споредено со претходната година. Притоа, расходите за пензии изнесуваат 52,6% од вкупните социјални трансфери на владиниот Буџет, што е повисоко за 0,5 пп во однос на 2006 година.

9.3. Социјална заштита

Во 2007 година, 5,5% од социјалните трансфери на владиниот Буџет беа издвоени за социјална помош. Според податоците од Министерството за труд и социјална политика, 61,3% од овие средства беа наменети за социјална парична помош. Во декември 2007 година, бројот на корисници на социјална парична помош изнесуваше 62.443 домаќинства, што претставува намалување од 4,7% споредено со декември 2006 година. Исплатите по основ на туѓа нега имаат учество од 30%, и се пониски за 6% во однос на 2006 година. Бројот на корисници по ова право во декември 2007 година е понизок за 16,2% споредено со декември од претходната година. Бројот на корисници на постојана парична помош е намален за 2,5% на иста споредбена основа, меѓутоа износот на исплатени средства во 2007 година е зголемен за 5,8% и претставуваат 7% од исплатите по сите основи. Исплатите по основ на здравствена заштита се повисоки за 6,2% во однос со претходната година и учествуваат со 1,7% во вкупните исплати. Притоа, бројот на корисници во декември 2007 година е намален за 2,8% во однос на декември 2006 година.

AHEKC

A. РЕАЛЕН СЕКТОР

Табела А.1. Основни макроекономски индикатори

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
РЕАЛЕН СЕКТОР													
Население	2.008.000	2.017.000	2.026.000	2.035.000	2.020.000	2.027.000	2.032.000	2.037.000	2.043.111	2.047.197	2.051.292	2.055.394	2.059.505
Бруто домашен производ													
- стапка на реален раст	3,4	4,3	4,5	-4,5	0,9	2,8	4,1	4,1	4,0	5,1	6,0	6,5	6,5
- тековни цени, во милиони денари	194.979	209.010	236.390	233.841	243.970	251.486	265.257	286.626	309.546	339.257	381.190	418.146	457.794
- милиони САД долари (номинален)	3.581	3.674	3.588	3.437	3.769	4.631	5.368	5.815	6.345	7.587	8.524	9.351	10.237
- милиони САД долари (ПАРЕ методологија)	3.575	3.730	3.899	3.723	3.872	4.119	4.298	4.534	4.882	-	-	-	-
- милиони ЕУР (номинален)			3.893	3.839	4.001	4.105	4.325	4.676	5.059	5.545	6.230	6.834	7.482
БДП по жител (во денари)	97.101	103.624	116.678	114.910	120.777	124.068	130.540	140.710	151.507	166.711	185.829	203.438	222.284
БДП по жител (во долари)	1.783	1.821	1.771	1.689	1.866	2.285	2.642	2.855	3.106	3.706	4.156	4.549	4.971
Индустрија	4,5	-2,6	3,5	10,1	-5,3	4,7	-12,7	7,0	2,6	3,7	6,1	6,6	6,5
Инфлација (трошоци на живот просек)	-0,1	-0,7	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5	3,2	2,3	6,0	3,0	2,8
БДП Дефлатор	1,4	2,7	8,2	3,6	3,4	0,3	1,3	3,8	3,8	4,3	6,0	3,0	2,8
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР													
Извоз (ф.о.б.), милиони САД долари	1.292	1.190	1.321	1.155	1.112	1.363	1.675	2.041	2.396	3.349	3.518	3.918	4.324
Увоз (ф.о.б.), милиони САД долари	1.807	1.686	2.012	1.682	1.918	2.214	2.814	3.104	3.681	4.976	5.640	6.180	6.750
Трговски биланс (милиони САД долари)	-516	-496	-691	-527	-806	-851	-1.139	-1.063	-1.285	-1.627	-2.122	-2.262	-2.426
Трговски биланс (ф.о.б.) (% од БДП)	-14,4	-13,5	-19,3	-15,3	-21,4	-18,4	-21,2	-18,3	-20,3	-21,4	-24,9	-24,2	-23,7
Дефицит на тековна сметка (милиони САД долари)	-279	-65	-98	-236	-378	-184	-453	-158	-56	-238	-396	-431	-480
Дефицит на тековна сметка (% од БДП)	-7,8	-1,8	-2,7	-6,9	-10,0	-4,0	-8,4	-2,7	-0,9	-3,1	-4,6	-4,6	-4,7
Странски директни инвестиции (милиони долари)	150	88	216	446	105	117	322	94	424	321	403	495	443
- % од БДП	4,2	2,4	6,0	13,0	2,8	2,5	6,0	1,6	6,7	4,2	4,7	5,3	4,3
Извоз (ф.о.б.) стапка на раст	4,4	-7,9	11,0	-12,5	-3,7	22,5	22,9	21,8	17,4	39,8	5,0	11,4	10,4
Увоз (ф.о.б.) стапка на раст	11,3	-6,7	19,3	-16,4	14,0	15,4	27,1	10,3	18,6	35,2	13,3	9,6	9,2
Девизен курс денар/евро			60,7250	60,9133	60,9783	61,2639	61,3377	61,2958	61,1885	61,1838	61,1838	61,1838	61,1838
Девизен курс денар/долар	54,4506	56,8964	65,8856	68,0421	64,7341	54,3031	49,4105	49,2919	48,7854	44,7184	44,7184	44,7184	44,7184
ФИСКАЛЕН СЕКТОР													
(Општ владин буџет, во мил. денари)													
Вкупни приходи	64.944	74.007	86.583	80.503	86.254	84.167	88.176	100.877	104.044	119.609	128.740	138.210	146.975
Вкупни расходи	68.280	73.946	80.678	95.349	99.808	86.760	88.169	100.219	105.744	117.441	134.280	144.074	153.483
Суфицит / Дефицит	-3.336	61	5.905	-14.846	-13.554	-2.593	7	658	-1.700	2.168	-5.540	-5.864	-6.508
(Општ владин буџет, во % од БДП)													
Вкупни приходи	33,3	35,4	36,6	34,4	35,4	33,5	33,2	35,2	33,6	35,3	33,8	33,1	32,1
Вкупни расходи	35,0	35,4	34,1	40,8	40,9	34,5	33,2	35,0	34,2	34,6	35,2	34,5	33,5
Суфицит / Дефицит	-1,7	0,0	2,5	-6,3	-5,6	-1,0	0,0	0,2	-0,5	0,6	-1,5	-1,4	-1,4
Вкупен јавен долг (GFS метод.)		40,7	57,1	55,5	48,6	44,9	42,6	46,9	40,4	35,2			

СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР

Плати (месечен просек, нето)

- номинален пораст	3,7	2,9	5,5	3,5	6,9	4,8	4,0	4,0	7,3	7,9	7,5	8,0	8,5
- реален пораст	3,8	3,6	-0,3	-2,0	5,1	3,6	4,4	3,5	4,1	5,6	1,5	5,0	5,7
Стапка на невработеност (ILO дефиниција)		32,4	32,2	30,5	31,9	36,7	37,2	37,3	36,0	34,5	33,0	31,5	30,0
Пораст на вработеноста (во %)	5,4	1,0	0,8	9,0	-6,3	-2,9	-4,1	4,3	4,6	4,0	4,0	4,0	4,0
Пораст на продуктивноста (во %)	-1,9	3,3	3,7	-12,4	7,7	5,9	8,5	-0,1	-0,8	6,5	1,9	2,4	2,4
Трошоци за единица раб. сила							-4,0	2,8	8,9	-1,6	5,5	5,5	6,0

МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Номинални промени (крај на период)

Нето-девизни средства		73,8	57,6	-19,1	5,3	4,7	30,3	20,4	1,6				
Кредити на приватен сектор		17,2	7,3	12,7	15,8	18,7	20,5	30,5	39,1				
Готови пари во оптек		16,6	48,5	0,0	0,3	-0,1	2,0	12,2	10,7				
M1		22,6	5,6	4,6	1,1	-1,1	7,5	17,1	31,7				
M2		29,4	61,9	-7,0	15,9	15,1	16,0	24,6	28,3				
M4		25,6	56,7		13,2	15,3	15,1	24,9	29,5				
Однос на девизните резерви спрема M1		1,7	1,9	1,5	1,5	1,6	2,3	2,6	2,2				

Б. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Табела Б.1. Општ владин буџет (во милиони денари)

	K1 2006	K2 2006	K3 2006	K4 2006	Вкупно 2006	K1 2007	K2 2007	K3 2007	K4 2007	Вкупно 2007
ВКУПНИ ПРИХОДИ	23.069	26.306	26.222	28.504	104.101	26.445	27.882	32.599	32.683	119.609
Даночни приходи и придонеси	19.848	22.782	23.080	24.888	90.598	23.478	24.648	26.586	28.507	103.219
Даночни приходи (Сметка за сопствени приходи)	79	50	35	35	199	59	45	46	97	247
Даноци	12.658	15.097	15.460	16.360	59.575	15.755	16.514	18.282	18.964	69.515
Персонален данок на доход	1.933	2.098	2.025	2.358	8.414	1.844	2.006	2.220	2.823	8.893
Данок на добивка	1.725	914	950	1.119	4.708	2.035	1.237	1.278	1.348	5.898
ДДВ	5.228	7.342	7.155	7.534	27.259	7.106	8.150	8.968	8.738	32.962
Акцизи	2.542	2.839	3.374	3.419	12.174	2.780	3.234	3.788	3.463	13.265
Увозни давачки	993	1.494	1.982	3.243	7.712	1.502	1.380	1.403	1.914	6.199
Други даноци	237	410	390	176	1.213	488	507	625	678	2.298
Придонеси	7.111	7.635	7.586	8.493	30.825	7.664	8.089	8.258	9.446	33.457
Фонд за ПИОМ	4.619	4.969	4.893	5.467	19.948	4.971	5.219	5.444	6.302	21.936
Агенција за вработување	322	336	337	375	1.370	343	364	372	444	1.523
Фонд за здравство	2.170	2.330	2.356	2.651	9.507	2.350	2.506	2.442	2.700	9.998
Неданочни приходи	2.306	2.721	2.627	2.826	10.480	2.521	2.844	5.517	3.080	13.962
Неданочни приходи (Сметка за сопствени приходи)	1.234	1.117	1.496	1.656	5.503	1.501	1.455	1.286	1.670	5.912
Профит од јавни финансиски институции	103	406	56	258	823	72	368	3.032	60	3.532
Административни такси	395	426	308	364	1.493	419	384	406	474	1.683
Партиципација за здравствени услуги	80	76	65	22	243	70	78	81	138	367
Други административни такси	65	70	59	26	220	72	68	67	117	324
Други неданочни приходи	109	176	209	125	619	78	72	220	157	527
Надоместоци за Фондот за патишта	321	452	434	374	1.581	309	419	425	464	1.617
Капитални приходи	143	390	143	272	948	167	151	301	778	1.397
Странски донации	727	299	166	231	1.423	259	200	180	267	906
Приход од отплата на заеми	45	74	153	288	560	20	39	15	51	125
ВКУПНИ РАСХОДИ	23.538	26.265	25.085	30.871	105.759	24.144	25.968	26.376	40.948	117.436
Тековни трошоци	22.475	24.145	22.335	27.569	96.524	23.038	24.296	23.995	32.366	103.695
Плати и надоместоци	5.750	5.878	5.707	6.086	23.421	6.025	6.112	5.940	5.530	23.607
Стоки и услуги	2.856	3.264	2.655	4.128	12.903	2.739	3.074	3.138	5.862	14.813
Трансфери	13.080	14.265	13.167	16.163	56.675	13.715	14.235	14.545	19.906	62.401
Трансфери (Сметка за сопствени приходи)	167	209	165	240	781	191	164	106	176	637
Социјални трансфери	11.566	12.726	12.072	12.466	48.830	12.336	12.449	12.769	12.437	49.991
Фонд за ПИОМ	6.396	6.640	6.751	6.947	26.734	6.880	6.968	7.066	7.271	28.185
Агенција за вработување	659	521	487	450	2.117	417	437	411	389	1.654
Социјална помош	948	945	1.114	1.090	4.097	1.026	876	1.118	1.027	4.047
Структурни реформи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Реформи на јавната администрација	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Здравствена заштита	3.561	4.621	3.718	3.979	15.879	4.013	4.168	4.174	3.750	16.105

Други трансфери	1.326	1.308	911	3.451	6.996	1.171	1.603	1.658	7.267	11.699
Трошоци за бегалци	21	22	20	7	70	17	19	12	26	74
Каматни плаќања	790	736	418	1.193	3.137	559	875	372	1.068	2.874
Камати по домашен долг	140	444	79	419	1.082	94	455	126	378	1.053
Камати по надворешен долг	650	292	339	774	2.055	465	420	246	690	1.821
Гаранции	0	0	387	0	387	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	1.063	2.120	2.751	3.301	9.235	1.106	1.672	2.381	8.582	13.741
Буџетско салдо	-469	2	1.083	-2.365	-1.749	2.301	1.914	6.223	-8.265	2.173
Финансирање	469	-2	-1.083	2.355	1.739	-2.301	-1.914	-6.223	8.265	-2.173
Прилив	9.759	3.097	-166	5.390	18.080	3.039	8.944	-5.230	12.542	19.295
Приходи од приватизација	13.928	3.846	0	0	17.774	662	0	0	0	662
Странски заеми	159	496	484	534	1.673	273	375	804	2.191	3.643
Депозити	-4.835	-4.101	-695	3.741	-5.890	1.985	8.503	-4.848	9.814	15.454
Државни записи	484	422	43	1.070	2.019	118	58	-1.232	530	-526
Продажба на акции	24	2.433	2	0	2.459	1	8	46	7	62
Одлив	9.290	3.099	917	3.025	16.331	5.340	10.858	993	4.277	21.468
Отплата на главница	9.290	3.099	917	3.025	16.331	5.340	10.858	993	4.277	21.468
Надворешен долг	9.159	381	917	487	10.944	5.340	7.021	862	977	14.200
Домашен долг	131	2.718	0	2.538	5.387	0	3.837	131	3.300	7.268

Извор: МФ

V. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

Табела В.1. Платен биланс на РМ (во милиони евра)

	2003	2004	2005	2006	K1	K2	K3	K4	2007
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	-168,2	-367,7	-121,3	-44,9	41,0	51,0	8,4	-264,3	-164,0
Стоки-нето	-753,0	-914,3	-858,5	-1.020,4	-211,0	-207,7	-298,4	-455,8	-1.172,8
Извоз, ф.о.б.	1.203,2	1.345,0	1.642,9	1.902,6	558,7	641,7	605,1	635,9	2.441,5
Увоз, ф.о.б.	-1.956,2	-2.259,3	-2.501,4	-2.923,1	-769,0	-849,4	-903,5	-1.091,7	-3.614,3
Услуги-нето	-6,0	-43,4	-24,7	22,2	-1,2	-1,1	23,3	2,4	25,5
Доход-нето	-55,3	-33,2	-91,5	-28,4	29,7	-9,2	-37,7	-9,2	-26,4
Од кој камата-нето	-27,7	-20,8	-20,7	-19,4	-2,0	-5,1	-2,5	-8,3	-17,9
Тековни трансфери-нето	646,1	628,2	853,3	981,1	223,5	266,8	321,2	198,3	1.009,8
Официјални	89,4	55,5	53,4	58,7	8,6	17,1	10,7	-12,4	23,9
Приватни	556,7	572,7	799,9	923,1	214,9	249,7	310,5	210,7	985,8
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА	193,9	347,1	127,7	38,0	-42,9	-46,9	8,9	275,2	194,3
Капитална сметка, нето	-5,8	-3,8	-1,7	-0,8	-1,3	1,4	3,7	-2,5	1,3
Капитални трансфери, нето	-5,8	-3,8	-1,7	-0,8	-1,3	1,5	0,6	-1,9	-1,1
Официјални	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Други	-5,8	-3,8	-1,7	-0,8	-1,3	1,5	0,6	-1,9	-1,1
Стежн/распол. Со нераспол., нефинан. Средства	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	-0,6	2,4
Финансиска сметка, нето	199,7	350,9	129,4	38,8	-41,6	-48,3	5,2	277,7	240,1
Директни инвестиции, нето	100,1	259,7	74,9	344,6	20,1	63,9	40,4	115,7	240,1
Портфолио инвестиции, нето	4,9	9,5	200,2	73,1	20,5	45,6	24,5	20,2	110,8
Други инвестиции, нето	133,3	97,6	202,2	-81,4	-87,5	-146,7	41,7	136,1	-56,3
Трговски кредити, нето	67,4	71,0	105,9	2,9	-33,6	-65,0	1,7	63,4	-33,5
Заеми, нето	50,3	6,1	100,2	-22,3	-42,3	-124,7	12,6	46,7	107,7
Валуты и депозити, нето	5,9	-2,3	-20,3	-83,7	-16,8	20,2	12,8	-10,3	5,9
Од кои: монетарна власт, нето	15,5	23,2	0,0	-5,7	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,2
Комерцијални банки, нето	-44,7	-84,4	22,4	-10,4	-3,8	41,2	26,9	4,2	68,4
Неселение, нето	-35,1	58,9	-42,7	-67,6	-12,9	-20,9	-14,0	-14,5	-62,3
Други, нето	9,8	22,8	16,5	21,7	5,2	22,9	14,6	36,3	78,9
Бруто официјални резерви ("-" значи зголемување)3	-38,6	-15,9	-347,9	-297,6	5,3	-11,2	-101,4	5,6	-101,8
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	-25,7	15,6	-6,4	6,9	2,0	-4,1	-17,2	-10,9	-30,3

Табела В.2. Надворешно трговска размена (во милиони евра)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006*)	2007*)
Извоз	1.293	1.178	1.207	1.346	1.644	1.906	2.446
Увоз	1.893	2.105	2.038	2.353	2.604	2.987	3.795
Дефицит	-600	-1.027	-939	-1007	-960	-1.081	-1.349
*) Претходни податоци							
Извор: ДЗС							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006*)	2007*)
Извоз	1.293	1.178	1.207	1.346	1.644	1.906	2.446
- редовен	672	621	666	831	1.115	1.402	1.845
- лон	621	558	541	515	529	504	601
Увоз	1.893	2.105	2.038	2.353	2.604	2.987	3.795
- редовен	1.461	1.700	1.644	1.986	2.230	2.617	3.374
- лон	432	405	393	368	375	371	421
*) Претходни податоци							
Извор: ДЗС							

Табела В.3. Извоз и увоз по економски групации на земјите (во милиони евра)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006*)	2007*)
ИЗВОЗ	1.293	1.178	1.207	1.314	1.644	1.906	2.446
Развиени земји	711,4	663,8	704,6	773,6	877,1	1.062	1.602
Европска унија	668,1	634,6	687,1	768,2	870,6	1.053	1.594
ЕФТА	43,3	29,2	17,6	5,5	6,3	9	8
Други развиени земји	129,4	99,1	101,4	109,4	150,2	0,0	0,0
Земји на Централна и Источна Европа и поранешен СССР	52,8	55,2	53,9	80,3	108,8	0,0	0,0
Неразвиени земји	3,2	1,6	8,5	1,7	1,4	0,0	0,0
Земји во развој	13,6	17,1	24,5	9,8	27,9	0,0	0,0
Републики од поранешната СФРЈ	382,2	341,1	321,4	370,6	477,9	0,0	0,0
Останати земји	2	1	2	2	2	0,0	0,0
УВОЗ	1.893	2.105	2.038	2.353	2.604	2.987	3.795
Развиени земји	1.025	1.185	1.109	1.210,9	1.235,9	1.359	1.966
Европска унија	995	1.152	1.083	1.173,4	1.183,6	1.310	1.881
ЕФТА	29	32	26	37,5	52,4	49	85
Други развиени земји	151	173	161	163,6	189,9	**)	**)
Земји на Централна и Источна Европа и поранешен СССР	133	147	148	544	664,8	**)	**)
Неразвиени земји	1,6	3,4	1,9	0,9	1,1	**)	**)
Земји во развој	98	115	117	172,2	216,7	**)	**)
Републики од поранешната СФРЈ	233	268	254	262	292,3	**)	**)
Останати земји	0	0	0	0	0	**)	**)
*) Претходни податоци							
**)Заради промената на групациите на земјите и методологијата на пресметување, податоците за 2006 и 2007 година не се споредливи со тие од претходните години							
Извор: ДЗС							

Табела В.4. Извоз и увоз по поважни земји

	- во милиони евра							- структура во %						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006*)	2007*)	2001	2002	2003	2004	2005	2006*)	2007*)
ИЗВОЗ	1.293	1.178	1.207	1.314	1.644	1.906	2.446	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Од тоа:								82,5	82,1	78,3	80,8	78,5	80,2	74,6
Србија и Црна Гора	298	259	242	279	371	442	465	23,0	21,9	20,0	21,2	22,5	23,1	19,0
Германија	266	248	247	254	292	298	352	20,5	21,0	20,4	19,3	17,7	15,6	14,3
Италија	101	87	84	107	136	188	252	7,8	7,3	6,9	8,1	8,2	9,8	10,3
Грција	113	123	159	183	251	286	306	8,7	10,4	13,1	13,9	15,2	15,0	12,5
САД	111	81	63	58	36	18	37	8,5	6,8	5,2	4,4	2,1	0,9	1,5
Хрватска	65	62	58	65	65	98	118	5,0	5,2	4,8	4,9	3,9	5,1	4,8
Холандија	51	47	41	38	36	44	52	3,9	3,9	3,3	2,8	2,1	2,3	2,1
Бугарија	23	23	22	41	62	103	176	1,7	1,9	1,8	3,1	3,7	5,4	7,1
Словенија	23	23	18	22	25	33	50	1,7	1,9	1,4	1,6	1,5	1,7	2,0
Русија	16	15	12	16	17	20	18	1,2	1,2	0,9	1,2	1,0	1,0	0,7
УВОЗ	1.893	2.105	2.038	2.353	2.604	2.987	3.795	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
од тоа:								68,9	68,7	68,2	65,5	63,4	62,4	56,8
Германија	240	299	268	295	270	293	381	12,6	14,2	13,1	12,5	10,3	9,8	10,0
Србија и Црна Гора	177	195	188	196	212	224	324	9,3	9,2	9,2	8,3	8,1	7,4	8,5
Грција	206	250	268	227	239	254	301	10,8	11,8	13,1	9,6	9,1	8,5	7,9
Италија	120	125	108	135	156	180	220	6,3	5,9	5,2	5,7	5,9	6,0	5,7
Русија	155	132	156	271	343	452	467	8,1	6,2	7,6	11,5	13,1	15,1	12,3
САД	57	62	50	38	36	41	57	3,0	2,9	2,4	1,6	1,3	1,3	1,5
Словенија	132	136	122	113	103	103	112	6,9	6,4	5,9	4,8	3,9	3,4	2,9
Бугарија	115	136	132	169	188	198	194	6,0	6,4	6,4	7,1	7,2	6,6	5,1
Хрватска	52	58	55	53	61	62	80	2,7	2,7	2,6	2,2	2,3	2,0	2,1
Холандија	51	55	43	46	43	59	21	2,6	2,6	2,1	1,9	1,6	1,9	0,5

*) Претходни податоци

Извор: ДЗС

Табела В.5. Извоз и увоз по економска намена

во милиони евра	2001	2002	2003	2004	2005	2006*)	2007*)
ИЗВОЗ	1.293	1.178	1.207	1.346	1.644	1.906	2.446
Материјали за репродукција	640	540	590	654	893	1.105	1.511
Средства за работа	32	29	20	25	32	40	55
Стоки за широка потрошувачка	619	606	596	665	718	758	880
Нераспределено	1	2	1	1	1	1	0
УВОЗ	1.893	2.105	2.038	2.353	2.604	2.987	3.795
Материјали за репродукција	1.256	1.337	1.320	1.529	1.691	1.946	2.461
Средства за работа	234	267	252	251	280	333	462
Стоки за широка потрошувачка	397	497	463	570	631	704	867
Нераспределено	5	4	2	2	2	3	3

*) Претходни податоци

Извор: ДЗС

Табела В.6. Извоз и увоз по степен на обработка (во милиони евра)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006*)	2007*)
ИЗВОЗ	1.293	1.178	1.207	1.346	1.644	1.906	2.446
Неообработени производи	104	123	122	114	174	209	234
Производи од обична преработка	392	341	403	482	678	860	1.224
Производи од висока преработка	660	711	680	747	790	834	988
Нераспределено	1	2	1	1	1	1	0
УВОЗ	2.271	2.105	2.038	2.354	2.604	2.987	3.795
Неообработени производи	306	214	275	319	464	598	696
Производи од обична преработка	420	471	409	643	734	818	1.139
Производи од висока преработка	1.539	1.416	1.350	1.389	1.404	1.568	1.956
Нераспределено	6	4	2	2	2	3	3

*) Претходни податоци
Извор ДЗС

Табела В.7. Бруто надворешен долг на Република Македонија (состојба, во милиони евра)

	31/12/2004	31/12/2005	31/03/2006	30/06/2006	30/09/2006	31/12/2006	31/03/2007	30/06/2007	30/09/2007	31/12/2007
1. ДРЖАВЕН СЕКТОР	1.016,46	1.282,82	1.078,76	1.079,64	1.076,08	1.066,92	1.003,13	894,08	887,29	910,45
1.1 Краткорочен	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,64	0,00
1.1.1. Инструменти на пазарот на пари	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.2. Заеми	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,63	0,00
1.1.3. Комерцијални кредити	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.4. Останати обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00
Достасани неплатени обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Останато	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2. Долгорочен	1.016,45	1.282,82	1.078,76	1.079,64	1.076,08	1.066,92	1.003,13	894,08	879,65	910,45
1.2.1. Обврзници	23,25	187,47	190,99	191,87	191,67	191,74	191,04	187,07	185,00	183,03
1.2.2. Заеми	993,20	1.095,36	887,76	887,77	884,41	875,19	812,09	707,01	694,65	727,41
1.2.3. Комерцијални кредити	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.4. Останати обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2. МОНЕТАРНА ВЛАСТ (НБРМ)	45,97	52,66	51,81	47,82	47,26	42,39	38,09	0,00	0,00	0,00
2.1. Краткорочен	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.1. Инструменти на пазарот на пари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.2. Заеми	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.3. Валути и депозити	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.4. Останати обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Достасани неплатени обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Останато	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2. Долгорочен	45,97	52,66	51,81	47,82	47,26	42,39	38,09	0,00	0,00	0,00
2.2.1. Обврзници	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2.2. Заеми	45,97	52,66	51,81	47,82	47,26	42,39	38,09	0,00	0,00	0,00
2.2.2. Валути и депозити	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2.4. Останати обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. БАНКАРСКИ СЕКТОР	123,24	192,02	181,68	191,44	205,47	269,88	266,70	312,94	340,70	387,92
3.1. Краткорочен	67,32	81,41	72,25	77,76	83,57	115,44	111,15	144,87	165,51	175,93
3.1.1. Инструменти на пазарот на пари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.1.2. Заеми	7,04	1,30	0,00	0,00	0,00	0,00	24,22	30,76	41,67	16,50

3.1.3. Валуте и депозити	51,71	69,46	61,74	67,18	72,85	104,70	77,56	104,54	114,30	152,26
3.1.4. Останати обврски	8,57	10,66	10,52	10,58	10,72	10,74	9,37	9,56	9,55	7,17
Достасани неплатени обврски	8,57	10,66	10,52	10,58	10,72	10,74	9,37	9,56	9,55	7,17
Останато	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2. Долгорочен	55,93	110,60	109,42	113,68	121,90	154,44	155,55	168,07	175,19	211,99
3.2.1. Обврзници	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.2.2. Заеми	55,79	106,40	103,29	107,48	115,91	146,31	147,36	159,90	166,73	202,07
3.2.3. Валуте и депозити	0,14	4,20	6,14	6,20	5,99	8,13	8,20	8,17	8,47	9,92
3.2.4. Останати обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4. ОСТАНАТИ СЕКТОРИ	600,40	721,01	664,92	727,28	701,21	786,69	823,94	846,00	868,99	973,37
4.1. Краткорочен	370,02	475,84	409,86	425,28	390,24	435,42	448,80	473,29	501,86	619,50
4.1.1. Инструменти на пазарот на пари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.1.2. Заеми	4,78	53,03	15,56	30,32	17,16	11,65	26,15	19,93	34,60	31,70
4.1.3. Валуте и депозити	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.1.4. Комерцијални кредити	322,58	362,86	341,53	343,08	314,62	349,59	359,78	364,52	371,00	442,89
4.1.5. Останати обврски	42,66	59,95	52,76	51,89	58,46	74,17	62,87	88,84	96,26	144,92
Достасани неплатени обврски	42,66	58,40	52,76	51,89	58,46	74,17	62,87	88,84	96,26	144,92
Останато	0,00	1,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.2. Долгорочен	230,39	245,18	255,06	302,00	310,97	351,27	375,14	372,71	367,13	353,87
4.2.1. Обврзници	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.2.2. Заеми	207,63	234,14	242,23	283,70	290,16	331,68	357,18	358,06	354,13	341,67
4.2.3. Валуте и депозити	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.2.4. Комерцијални кредити	22,76	11,04	12,83	18,30	20,81	19,59	17,96	14,65	13,00	12,20
4.2.5. Останати обврски	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5. ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ: заеми меѓу поврзани субјекти	284,52	269,57	327,43	334,18	332,61	329,30	337,70	386,11	394,89	439,80
5.1. Обврски кон директно инвестирани субјекти	3,70	5,68	5,68	5,68	5,68	13,16	13,16	13,16	13,16	13,16
5.2. Обврски кон директните инвеститори	280,82	263,89	321,75	328,50	326,93	316,14	324,54	372,95	381,73	426,63
БРУТО НАДВОРЕШЕН ДОЛГ	2.070,61	2.518,09	2.304,60	2.380,36	2.362,63	2.495,18	2.469,56	2.439,14	2.491,88	2.711,54

Извор: НБРМ

Г. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Табела Г.1. Монетарен преглед (во милиони денари)

Тековен курс	XII.06	III.07	VI.07	IX.07	XII.07
I. Нето девизна актива	108.042	108.475	107.566	111.578	109.791
Народна банка	85.116	85.066	87.790	94.209	94.343
Актива	87.761	87.526	87.849	94.209	94.343
Пасива	2.645	2.460	59	0	0
Депозитни банки	22.926	23.409	19.776	17.369	15.448
Актива	39.707	39.614	39.000	38.175	38.412
Пасива	16.781	16.205	19.224	20.806	22.964
II. Нето домашна актива	28.288	34.538	48.712	50.327	66.205
1. Домашни кредити	77.176	85.601	100.434	104.481	123.140
од кои: побарувања од државата	-17.184	-15.513	-9.477	-15.736	-5.921
а) Депозитни банки	107.866	115.570	126.931	134.410	142.100
- во денари	84.368	90.626	99.837	105.391	111.467
Држава	13.377	14.337	16.907	14.020	12.784
Кредити	13.355	14.314	16.883	13.999	12.763
а) Буџет и министерства	13.095	14.052	16.777	13.946	12.724
б) Фондови	260	262	106	53	39
в) Инстит. на централна државна власт: судови итн.	0	0	0	0	0
Пресметана ненаплатена камата	22	23	24	21	21
Недржавен сектор	70.991	76.289	82.930	91.371	98.683
Кредити	66.410	71.537	78.031	86.908	94.484
од кои: Достасани ненаплатени побарувања	9.810	9.560	10.049	10.125	8.966
Пресметана ненаплатена камата	4.581	4.752	4.899	4.463	4.199
- во странска валута	23.498	24.944	27.094	29.019	30.633
Држава	129	119	113	173	255
од кои: Достасани ненаплатени побарувања	0	0	0	0	0
Недржавен сектор	23.369	24.825	26.981	28.846	30.378
Од кои: Достасани ненаплатени побарувања	1.650	1.511	1.611	1.763	1.516
б) Побарувања на Народната банка од државата, нето	-30.690	-29.969	-26.497	-29.929	-18.960
2. Останати ставки, нето	-48.888	-51.063	-51.722	-54.154	-56.935
од кои: побарувања од државата за замрзнати девизни шедни влогови	0	0	0	0	0
Пресметана ненаплатена камата	-4.603	-4.775	-4.923	-4.484	-4.220
Останато	-44.285	-46.288	-46.799	-49.670	-52.715
M4 Вкупно	136.330	143.013	156.278	161.905	175.996
M4 (недржавен сектор)	135.131	141.473	155.152	160.861	175.031
M1 (Вкупно)	35.436	35.281	36.864	39.864	46.201
M1 (недржавен сектор)	34.747	34.254	36.319	39.348	45.758

Готови пари во оптек	16.206	15.034	15.844	16.746	17.936
Депозитни пари (вкупно)	19.230	20.247	21.020	23.118	28.265
Депозитни пари (недржавен сектор)	18.541	19.220	20.475	22.602	27.822
Депозитни пари	19.207	19.824	20.814	22.645	28.117
Депозитни пари на недржавниот сектор	18.518	18.797	20.269	22.129	27.674
Депозитни пари на државата	689	1.027	545	516	443
а) Буџет и министерства	551	226	232	276	271
б) Фондови	138	801	312	239	172
в) Инстит. на централна државна власт: судови, итн.	0	0	1	1	0
Народна банка - депозитни пари на недржавниот сектор	23	423	206	473	148
M2 (Вкупно)	129.644	136.240	147.785	152.443	165.709
M2 (недржавен сектор)	128.494	134.750	146.709	151.450	164.857
Квази - депозити (вкупно)	94.208	100.959	110.921	112.579	119.508
Квази-депозити (недржавен сектор)	93.747	100.496	110.390	112.102	119.099
Депозитни банки	94.208	100.959	110.921	112.579	119.508
Недржавен сектор	93.747	100.496	110.390	112.102	119.099
Денари	36.317	40.511	48.389	50.045	55.057
Странска валута	57.430	59.985	62.001	62.057	64.042
Депозити на државата	461	463	531	477	409
Денари	460	462	531	477	408
Странска валута	1	1	0	0	1
НБРМ - квази - депозити	0	0	0	0	0
Немонетарни депозити (вкупно)	6.686	6.773	8.493	9.462	10.287
Немонетарни депозити во денари (вкупно)	3.678	3.799	4.938	5.549	5.783
Немонетарни депозити во странска валута (вкупно)	3.008	2.974	3.555	3.913	4.504
Немонетарни депозити (недржавен сектор)	6.637	6.723	8.443	9.411	10.174
Немонетарни депозити во денари (недржавен сектор)	3.629	3.749	4.888	5.498	5.670
Немонетарни депозити во странска валута (недржавен сектор)	3.008	2.974	3.555	3.913	4.504
- Депозитни банки	6.686	6.773	8.493	9.462	10.287
Немонетарни депозити во денари (недржавен сектор)	3.629	3.749	4.888	5.498	5.670
Немонетарни депозити во странска валута (недржавен сектор)	3.008	2.974	3.555	3.913	4.504
Немонетарни депозити во денари (држава)	49	50	50	51	113
Немонетарни депозити во странска валута (држава)	0	0	0	0	0
- НБРМ немонетарни депозити (недржавен сектор)	0	0	0	0	0
Денари	0	0	0	0	0
Странска валута	0	0	0	0	0
Вкупни депозити	120.124	127.979	140.434	145.159	158.060
Вкупни депозити (недржавен сектор)	118.925	126.439	139.308	144.115	157.095
Извор: НБРМ					

Д. СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР

Табела Д.1. Мерки на активност на населението

	Стапка на активност			Стапка на вработеност			Стапка на невработеност		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Вкупно (15-64)	60,7	62,2	62,8	37,9	39,6	40,7	37,6	36,3	35,2
Мажи	71,9	74,9	74,9	45,4	48,3	48,8	36,9	35,6	34,8
Жени	49,1	49,2	50,4	30,1	30,7	32,3	38,8	37,5	35,8
15-24	32,9	35,8	35,9	12,3	14,4	15,2	62,6	59,8	57,7
25-49	77,6	78,8	79,0	49,8	52,0	53,0	35,9	34,0	32,9
50-64	49,9	50,8	52,9	36,0	36,4	37,8	27,9	28,4	28,5
Според образование (15+)									
- Основно или пониско	35,2	36,8	-	19,9	21,4	-	43,3	41,8	42,6
- Средно	68,4	69,4	-	42,0	43,7	-	38,6	36,9	35,1
- Високо	80,6	82,3	-	64,0	64,9	-	20,5	21,2	20,5

Извор: ДЗС, АРС

Табела Д.2. Вработени според сектори, економски статус и вид на сопственост (возраст 15+)

	2003	2004	2005	2006	2007
Секторска вработеност					
Земјоделство	22,1	16,8	19,5	18,5	50,4
Индустрија	27,3	25,8	25,8	26,4	24,9
Градежништво	6,6	7,0	6,5	7,6	18,3
Услуги	44,0	50,4	48,2	47,5	6,4
Вработени според економски статус					
Работници	72,7	75,4	71,8	70,8	72,3
Работодавци	7,6	5,9	5,7	5,9	12,1
Самовработени	8,2	10,2	12,0	12,4	10,1
Неплатени семејни работници	11,4	8,5	10,4	10,9	5,5
Вработени според сопственост					
Приватна	54,4	56,7	62,4	65,8	69,0
Друга (општествена, мешовита, задружна и државна)	45,6	43,3	37,6	34,2	31,0

Извор: ДЗС, АРС

Табела Д.3. Социјална заштита

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Просечна пензија	6.524	6.760	7.205	7.417	-	7.580	7.782
- крај на период-							
Корисници на пензија	247.200	249.421	254.267	260.075	265.152	269.681	272.386
Број на домаќинства кои примаат социјална помош	80.160	82.673	64.453	66.940	66.485	65.540	62.443
Број на лица кои примаат надомест за невработени	41.375	46.772	47.324	45.867	40.124	30.572	24.686

Извор: ФПИОМ, АВРМ, Министерство за труд и социјална политика

2007

Подготвува и издава	Министерство за финансии на Република Македонија
Главен и одговорен уредник	Д-р Трајко Славески
Редакциски одбор	Д-р Никица Мојсоска - Блажевски, Снежана Делевска, Aneta Dimovska
Подготовка и печат	Глобал Комуникации

» Годишен
ЕКОНОМСКИ
Извештај